

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

FBH v 43 1891

DE
CANDIDAAT-HOOFDONDERWIJZER.

OEFENINGEN OVER TAAL EN STIJL,

TEN GEBRUIKE VAN STUDEERENDEN VOOR DE HOOFDACTE,

DOOR

I. VAN GELDEREN,

LERRAAR BIJ HET MIDDELBAAR ONDERWIJS TE HARLINGEN.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS, 1891.

PROV. BIBL. FRIESLAND

0135 9844

DE
CANDIDAAT-HOOFDONDERWIJZER.

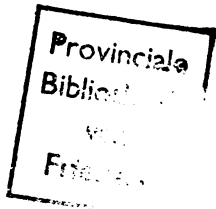
OEFENINGEN OVER TAAL EN STIJL, -

TEN GEBRUIKE VAN STUDEERENDEN VOOR DE HOOFDACTE,

DOOR

I. VAN GELDEREN,

LEKRAAR BIJ HET MIJDELBAAR ONDERWIJS TE HARLINGEN.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS, 1891.

FBH v 43 / 1891

Stoomdrukkerij van J. B. Wolters.

AAN DEN CANDIDAAT-HOOFDONDERWIJZER.

„Door veel kandidaten was de studie van dit vak (Nederlandsche taal) eenzijdig opgevat: slechts enkelen hadden voldoende kennis van hetgeen, volgens het programma, geëischt mag worden. Men had zich blijkbaar weinig geoefend in het overbrengen van poëzie in proza; vandaar dat de inhoud van een gedicht niet altijd goed begrepen werd.”

„Als steeds is weer onvoldoende kennis der Nederlandsche taal voor verreweg de meeste kandidaten het struikelblok geweest. De meesten waren volstrekt niet in staat de constructie te maken van de zinnen, die zij gelezen hadden. Vroeg de examinerator naar de beteekenis van moeilijke woorden, die in het stuk voorkwamen, naar het verband en den samenhang tusschen de zinnen, het waren meestal geheel onvoldoende antwoorden, die hij kreeg. Van de meesten was (het schriftelijk taalwerk) *zeer onvoldoende*.”

„Met het geslacht der zelfstandige naamwoorden was vaak zeer vreemd omgesprongen. Het met eigen woorden weergeven van (een) sonnet van Vondel was slechts door een gering aantal kandidaten op bevredigende wijze gedaan. De behandeling der zuiver spraakkunstige onderwerpen (over de woorden *kindermeid*, *luiermand*, *Zuiderzee*, *uitermate* en *langzamerhand*) liet ook zeer dikwijls te wenschen over. De kennis der spraakkunst was dikwijls zeer gering. Velen hadden de studie daarvan blijkbaar verzuimd. Anderen hadden er zoo weinig goed van begrepen. Ze konden opzeggen, wat er in hun leesboek staat, doch het goed toepassen konden ze niet. Treurig stond het geschapen met de kennis der verbuiging. Zeer weinig kandidaten hadden een helder inzicht in ons verbuigingsstelsel en konden alzoo in staat geacht worden, dat voor de leerlingen lastige deel der spraakkunst goed te onderwijzen. De meeste kandidaten konden zelf niet goed verbuigen. Werd gevraagd naar de volledige verbuiging van *die* (betr. vnw.), *degene*, *dezelfde* of *de zijne*, dan gebeurde het maar zeer zelden, dat de verbuiging vlot en goed kon worden opgeschreven. Met eenvoudige, iederen dag in de school voorkomende dingen konden de meeste kandidaten niet uit den weg. Dat *sinds* in *sinds lang* en *sinds gisteren*, en *eer* in *eer hij*

overwon bijwoord was en bleef, zoo iets kwam bijna iederen dag eenige malen voor. De leer der spelling bleek door vele candidaten schromelijk verwaarloosd."

„Velen slaagden er niet in, den gedachtengang in een niet moeilijk stuk proza of poëzie aan te wijzen en de verklaring van veelvuldig voorkomende woorden en uitdrukkingen was dikwijls onvoldoende of geheel onjuist. Voor geen der onderdeelen van 't examen waren de candidaten zoo slecht voorbereid als voor de spraakkunst. Er waren er, die bij 't mondeling examen van zoo weinig kennis van, laat staan inzicht in de grammatica blijk gaven, dat ze ongetwijfeld niet in staat zijn, de taal te onderwijzen in de hoogste klasse eener gewone lagere school. Op de eenvoudigste vragen betreffende de naamvallen, de vervoeging der werkwoorden bleven zij het antwoord schuldig. Een zoo algemeen verschijnsel in de taal, als het overgaan van een woord uit de eene naar eene andere klasse der reledelen konden slechts zeer weinigen ophelderen."

Zoo is er den laatsten keer weder geklaagd door verschillende commissiën voor het hoofdonderwijzersexamen, en dergelijke klachten komen in de verslagen van vorige jaren niet minder voor. Wat is de oorzaak van al dat onvoldoende, zoowel in de kennis, het weten van wat er redelijkerwijze gevraagd mag worden, als in de toepassing? Eene der commissiën wijt het aan gemis aan leiding, en terecht. De meesten toch onder u zijn geheel aan zich zelve overgelaten. Zoo gij niet in eene der groote steden woont, die in dezen eene gunstige uitzondering maken, moet gij u zelven helpen, of u tevreden stellen met eene meestal gebrekkige leiding. Het ziet er niet naar uit, of er te dezen opzichte in den eersten tijd veel verbetering zal komen, en erkennende, dat bedoelde commissie een goed werk gedaan heeft met op deze hoofdoorzaak van de slechte examens in het Nederlandsch te wijzen, zult gij u voorloopig nog zelven moeten redden. Maar hoe? — Er wordt over 't algemeen niet getwijfeld aan uwe ijverige studie, aan uwen ernst daarbij. Evenmin ontbreekt het aan goede handboeken: er is keuze te over. De meeste examinatoren weten ook wel, dat gij uwe boeken gebruikt, dat gij ze bestudeert, ja somtijds letterlijk uit het hoofd leert, en niettegenstaande dat luidt hun oordeel in verreweg de meeste gevallen: „onvoldoende."

Wat ontbreekt er dan aan? In de eerste plaats, zooals reeds gezegd is, voldoende leiding. Maar deze niet alleen. Naar mijne meening mist gij bij uwe studie van het Nederlandsch al te dikwijls datgene, wat u bij de wiskundige vakken het studeeren aangenaam en gemakkelijk maakt, de gelegenheid n.l. om het geleerde toe te passen, uwe kennis te meten, uwe krachten te beproeven.

Het zal u gebeurd zijn, dat gij een handboek, eene grammatica bijv. „doorgewerkt” hebt, misschien twee-, driemaal; dat gij meent, den inhoud te kennen, en, onverwachts voor eene grammaticale vraag gesteld, het antwoord schuldig blijft. Ontmoedigd ziet gij in, dat het boek nog eens weer bestudeerd moet worden. Maar het staat u tegen, alweer van voren af te beginnen. „Zal het daarna beter zijn?” vraagt gij u zelve. Ik kan dien onlust begrijpen en wie er u hard over zou willen vallen, hij moge zich in uwen toestand verplaatsen. Maar toch — zulk een handboek *moet* gij meermalen goed bestudeeren om het juiste inzicht in de zaken te verkrijgen, om het bestudeerde werkelijk tot uw eigendom te maken. Dit nu is alleen mogelijk door eene herhaalde toepassing van het geleerde, die ook bij de beste leiding niet ontbreken mag, die evenzeer onontbeerlijk is, als het leerboek zelve.

Met het oog daarop is dit boekje samengesteld. Het is geene verzameling van werkelijke examenopgaven, van hier en daar, zooals het toeval dat wilde, bijeengebracht. Deze zijn uit den aard der zaak niet geschikt, om u bij elk onderdeel uwer taalstudie als oefeningen ter toepassing te dienen. Hier vindt gij in elk nummer gelegenheid, om voor u zelve na te gaan, hoever gij in „de leer van den zin” doorgedrongen zijt en of gij „de woordsoorten goed weet te onderscheiden”; of gij „de betekenis en het gebruik der buigingsuitgangen” kent en weet uiteen te zetten, of „de hoofdzaken op het gebied der woordvorming” u bekend zijn, en hoe het staat met uwe kennis van onze „spelregels.”

Bovendien ben ik van meening, dat van den aanstaanden hoofdonderwijzer billijkerwijze mag gevorderd worden, dat hem de beginselen van de stijl leer niet vreemd zijn, dat hij bekend zij met de voornaamste eigenschappen en eischen van den prozastijl, dat hij kennis hebbe van de kracht en de betekenis van tropen en figuren, en een letterkundig werk, hetzij in poëzie of in proza, eenigermate wete te plaatsen in de rubriek, waartoe het behoort. Derhalve ook vragen en opgaven over dit een en ander.

Zoo gij het met mij eens zijt, dat oefeningen als deze noodig zijn bij uwe studie en gij gebruikt dit boekje, dan zult gij eenen goed gemeenden raad wel willen aannemen.

Tracht elke opgave zoo volledig mogelijk uit te werken, elke vraag zoo volledig mogelijk te beantwoorden. Meent gij dit te kunnen doen zonder hulp van uw boek, doe het dan; maar verzuim niet daarna uw handboek ¹⁾

---

1) Eén of twee goede grammatica's, eene stijl leer, een Nederlandsch woordenboek (Van Dale bijv.), een encyclopedisch woordenboek en een overzicht van de geschiedenis onzer letterkunde zijn bij uwe studie onmisbaar.

op te slaan om u zelve te controleeren. Kunt gij het niet, bestudeer dan eerst het punt in quaestie, werk het vervolgens uit het hoofd uit, en neem daarna weer het boek ter hand, om te onderzoeken, of en wat er misschien nog aan hapert. Alleen door dikwijls doen en dikwijls zien zult gij vaardigheid en inzicht in deze dingen krijgen en uw doel bereiken.

Het overbrengen van poëzie in proza of het teruggeven van den gedachtingang eens schrijvers is eene uitmuntende praktische oefening om uwen stijl te vormen. Wees daarbij in de eerste plaats er op bedacht geen enkel denkbeeld, geen enkele voorstelling van het oorspronkelijke te verwaarloozen. Maak een wel overdacht en in de meeste gevallen spaarzaam gebruik van beeldspraak en figuurlijke taal. En let er bij uwen zinsbouw vooral op, dat eene zekere symmetrie der deelen niet ontbreke. Ook hierover kunt gij eenigszins contróle uitoefenen, door het geschrevene overluid te lezen, en uwen ooren den kost te geven. Werkt gij met collega's samen, leest het dan elkander voor: het onduidelijke zoowel als het minder welluidende zal u dan niet zoo licht ontgaan, als wanneer gij uw eigen werk voor u zelve herleest.

De behandeling van synoniemen moet gij eveneens vóór alles als eene stijlloefening beschouwen: eerst flinke zinnen gebouwd, twee of meer met elk woord, en daarna in een eenvoudige, maar duidelijk betoog de punten van overeenkomst en verschil aangegeven.

En nu nog een enkel woord over uwe lectuur met het oog op den eisch der wet: „eenige bekendheid met de voornaamste voortbrengselen der Nederlandsche letterkunde, vooral van lateren tijd.”

Geen wonder, dat gij hier met verlegenheid vraagt: „Wat moet ik lezen?” De eisch is zoo vaag gesteld en het veld is zoo groot, dat wel niemand u een afdoend antwoord op die vraag vermogt te geven. Hier moet de knoop doorgehakt worden. Ongetwijfeld leest gij zonder nadere aanwijzing romans van Mevr. A. L. G. Bosboom—Toussaint, A. C. S. Wallis (Mej. Opzoomer), J. van Lennep, H. J. Schimmel, Jan ten Brink, J. F. Oltmans e.a. Maar wat verder? Niets zou gemakkelijker zijn, dan hier eene lange lijst te geven van onze voornaamste dichters en schrijvers, „vooral van lateren tijd.” Maar dat ook niets minder practisch zou zijn, is duidelijk voor wie weet, hoeveel verschillende vakken gij te bestudeeren hebt en hoe weinig geschikte leiding uw deel is. Ik wil daarom eene poging doen om u te helpen. Ten einde geen gevaar te loopen al te uitvoerig te worden en u daardoor voor het onmogelijke te plaatsen, zal ik mij in hoofdzaak houden aan de auteurs, waaraan de oefeningen in dit boekje ontleend zijn. Ziehier dus, wat ik u ter lezing zou aanbevelen:

P. A. DE GENESTET: *Aan de „Hollandsche jongens” van Hildebrand, Morgen is mijn dichter jarig* en andere kleinere gedichten, verder *Fantasio, De Sint-Nicolaasavond, De mailbrief, Het haantje van den toren, De schoenlapper van Alexandrië, Arme visschers, Leekedichtjes.*

S. GORTER: *Bilderdijk, Over beeldspraak.*

H. J. SCHIMMEL. Poëzie: *Struensee*. Proza: *De eerste dag eens nieuwen levens, Een Haagsche joffer, Sinjeur Semeyns.*

J. J. L. TEN KATE: *De schepping.*

W. J. HOFDIJK. Uit *Kennemerland* (balladen): *Voorzang, De elfenbron, Het godsgericht, Het paarderif, Dwang bij keuze, De Nekker, De stalboef, De zwane van Adrichem, De reus van Spaernewoude, De doodenbruid, De koningin der trouw* e. a., benevens de opdracht *Aan H. M. de Koningin.*

MULTATULI (E. Douwes Dekker). Poëzie: *Vorstenschool*. Proza: *Max Havelaar*, Uit *Ideën*: De geschiedenis van *Wouter Pieterse.*

CD. BUSKEN HUET: *Het land van Rembrand, eenige literarische fantasiën.*

N. BEETS. Poëzie: *Jose, Ade van Holland, De maskerade, Moeders troost, Zoetheid, Aan het Noorden, Aan Aleide, Bij een kind, Vondel, eenige Liedekens*. Proza: *Camera Obscura* (van Hildebrand), *Tollens, Inleiding voor Starings gedichten, De Reizangen in Vondels treurspelen.*

C. VOSMAER. Poëzie: *Londinias*. Proza: *Amazone.*

E. J. POTGIETER. Poëzie: *Eerlijke armoe's klacht en kreet, Eene halveeuwse wake, Isaïc da Costa, Aan Twente, op Twikkel, Bronbeek, Ter gedachtenisse: 1813—1853, De jonge priester, De zangeres, Grauwteje*. Proza: *Jan, Jannetje en hun jongste kind, Het Rijks-Museum te Amsterdam, Hoe het weeuwotje uit het Hof van Holland gevrijd werd, De ezelinnen.*

I. DA COSTA: *De gaaf der Poëzie, Israël, God met ons, Vijfen twintig jaren: een lied van 1840, Hagar, Wachter! wat is er van den nacht? 1648 en 1848, De Chaos en het Licht, De slag bij Nieuwpoort.*

J. GEEL. Uit *Onderzoek en Phantasie: de Voorrede van den eersten druk, Over de plichten van den toehoorder, Iets opgewondens over het eenvoudige, Gesprek op een Leidschen buitensingel over poëzie en arbeid, Nieuwe karakterverdeeling van den stijl. Het Proza.*

A. C. W. STARING: *Wichard van Pont, Het vogelschieten, De verjaardag, De hoofdige boer, De Jaromir-cyclus, Aan de stad Parijs, Herdenking, Aan mijne dennen, Bij het graf van Rhijnvis Feith, enkele Puntgedichten.*

H. TOLLENS Cz.: *Jan van Schaffelaar, Willem de Eerste, Clara en Ewout, Susanna van Oostdijk, De jaargetijden, De overwintering op Nova Zembla, Het dichterlijk geluk, Aan een vogel, De koe, De gijzelaars.*

—

Mr. W. BILDERDIJK: *Kusjens, Elius, Urzijn en Valentijn, Robert de Vries, Ode aan Napoleon*, eenige fragmenten uit *De ziekte der geleerden, De ondergang der eerste wereld*.

WOLFF en DEKEN: *Historie van Sara Burgerhart*.

Jhr. ONNO ZWIER VAN HAREN: *De Geuzen*.

JUSTUS VAN EFFEN: Enkele *Vertoogen* uit den *Hollandschen Spectator*, de zoogenaamde *Agnietjes* niet te vergeten.

G. BRANDT: *Leven van Vondel*.

J. VAN DEN VONDEL: *Uitvaart van mijn dochterke, Kinder-lijk, Lantgezangh ter bruilofte van den E. Heere R. van Estvelt, De Rhijnstroom, Rommelpot van 't hanekot, Roskam, Geuse-vesper, Verovering van Grol, Zeetriomf der Vrije Nederlanden, Het lof der Zeevaart, Palamedes, Gijsbrecht van Aemstel, Leeuwendalers, Lucifer*.

P. C. HOOFT. Poëzie: *Granida, Warenar*, enkele *Liederen*. Proza: *Fragmenten uit De Nederlandsche Historiën*.

C. HUYGENS: *Kostelick Mal, Voor-hout*.

Nu zijn er weliswaar buiten deze nog vele Nederlandsche schrijvers, wier werken evenzeer verdienen door u gekend te worden, doch, zooals ik boven zeide, het is hier: kiezen of deelen, en reeds zoo is de lijst lang genoeg. Stel het uitbreiden uwer lectuur uit tot na het examen.

Maar, wat ge ook leest, lees dat met kalmte en verstand. Tracht u zelve na de lezing van een of ander werk verslag te geven van het gelezene. Maak er te dien einde een schriftelijk kort overzicht van, niet puntsgewijze, maar als een samenhangend geheel. Als ge dan nog van het leven van bovengenoemde auteurs uit uw handboek der letterkunde het noodige te weten zijt gekomen, dan kunt ge u, ook wat literatuur betreft, met een gerust hart aan het examen onderwerpen.

Dat dit boekje eenigszins moge bijdragen u daarbij te doen slagen is de wensch van

HARLINGEN, Maart 1891.

DEN SCHRIJVER.

Nº. 1.

HET DICHTERLIJK GELUK.

- O, wel hem, wien dat alvermogen
Mag fonklen in de ontvlamde ziel;
Op wien die straal van 't licht, verhuld voor stoflijke oogen,
Die sprank der Godheid nederviel!
5. O, wel hem, die in 't innig blaken,
Dien toon, dien welklank weet te slaken,
Die 't stugst gemoed zijn schors ontvoert,
Die 't ongevoel om tranen vragen,
Het ijskoud bloed in vlam kan jagen,
10. En 't hart tot op den bodem roert.

H. TOLLENS CZ.

- a. Ontleed de vier eerste verzen rede- en taalkundig.
- b. *Hem* (reg. 1): Welke naamval? — Hoeveel soorten van datieven zijn er? — Kunt gij den vorm *onzer in wee onzer* verklaren?
Wijs de overige datieven in bovenstaand couplet aan.
- c. In welke gevallen worden vormen van het vragend voornaamwoord als betrekkelijk voornaamwoord gebruikt?
- d. Is *mag* (reg. 2) modaal hulpwerkwoord of niet? — Wat verstaat gij in de taal onder *modus*?
- e. Welke beteekenis hebben de voorvoegsels *on-* en *ont-*?
Welke daarvan in *ontvlamd*, *ontvoert* en *ongevoel*?
- f. *Fonkelen*: Welke wetten regelen de keuze van beginletters?
- g. Wat beteekent *sprank*? Met welke woorden brengt gij het in verband?

Alvermogen: Vergelijk dit woord met *almacht*. — Wat noemt men *staatsalmacht*?

- h. Verklaar en benoem de beelden in bovenstaande regels.
- i. Geef de bedoeling van den dichter in eigen woorden weer.
- k. Maak naar aanleiding van flinkgebouwde zinnen het verschil duidelijk tusschen:
blaken, blakeren, branden, zengen en schroeien.

Nº. 2.

SUSANNA VAN OOSTDIJK.

- De zware klopper van de poort
Werd in den hollen burg gehoord:
De slag weerkaatste door de gangen.
En toen de wachter opendeed,
5. Stond daar een maagd, in 't zwart gekleed,
Den blos der onschuld op de wangen.
„Wel,” sprak ze met een zoete stem
En de oogen voor zich heen geslagen,
„Wil aan den eedlen slotvoogd vragen,
10. „Of ik verschijnen mag voor hem.
„Moet hij mijn naam en afkomst weten,
„Zeg op de vragen, die hij doet:
„Zij is van onbesproken bloed
„En Sanna van Oostdijk geheeten.”

H. TOLLENS CZ.

- a. Ontleed de vier laatste regels in zinnen en zinsdeelen.
Wat weet gij omtrent den bouw van zinnen als reg. 11?
- b. Welke rededeelen en vormen kunnen dienst doen als naamwoordelijk deel van het gezegde?
- c. Is de samentrekking in reg. 13 en 14 geoorloofd?
- d. Verklaar den naamval *den blos* (reg. 6). — Wat voor

- genitief is *der onschuld* (reg. 6)? — Welke kent gij nog meer? — Geef van elke soort een of meer voorbeelden.
- e. Kunt gij aantoonen, dat *of* in reg. 10 hetzelfde woord is als in: „Hij doet, *of* hij 't niet weet”?
- f. Tot welke groep van werkwoorden behoort *heeten*, zoo-
wel naar de beteekenis als naar de vervoeging? — *Is
geheeten*: hoe verklaart gij dezen vorm?
- g. Welke tropen komen voor in reg. 1—2, in reg. 7 en
in reg. 13? Verklaar ze.
- h. Toon naar aanleiding van flinkgebouwde zinnen het
verschil aan tusschen:
weerkaatsen, weergalmen en weerklinken.

N°. 3.

IN 'T IJS.

- . . . . 't Grauwe zwerk hangt loodzwaar naar beneden:
Hier zit natuur in rouw, den doodstooi om de leden;
't Is alles leeg en stil en onbeziel en naar.
Alleen een enkle meeuw vliegt hongrig hier en daar;
5. Alleen een enkle klip, nog uit de sneeuw geheven,
Vertoont een valen den, die loover heeft noch leven;
Alleen een zware klomp, die door de scherven kruit,
Geeft in dit zwijgend graf een donderdof geluid.
Verschriklijk dreunt die toon het siddrend volk in de ooren!
10. 't Gevreesd gevaarte naakt, dat ze in de verte hooren;
Het naakt; — verdelgend en verbreedend giert het aan,
En spat de brokken weg, die 't in zijn loop weerstaan;
Ontzettend is zijn kracht, zijn razen en zijn rollen;
't Sleept schuim en golven mee, die om zijn korsten stollen;
15. Het stuift den rukwind voor, die 't najaagt, wat hij kan,
En alles davert, bonst, en klotst en kookt er van.

H. TOLLENS CZ.

(Uit: *Tafereel van de overwintering der Hollanders op Nova-Zembla.*)

- a. Ontleed reg. 15 rede- en taalkundig.
- b. Hoe kan het woord *wat* nog anders voorkomen?
 Tot welke woordsoort behoort *alleen* (reg. 4)?
 „ „ klasse behoort *geheven*?
 Met welke woorden brengt gij *naken* in verband?
- c. Hoe heet de rhetorische figuur
 1°. in reg. 3? — Wat is het tegengestelde er van? —
 Kunt gij voorbeelden geven?
 2°. in reg. 4, 5 en 7?
 3°. „ „ 8?
 4°. „ „ 6 en in reg. 13?
- d. Hebt gij ook iets op te merken omtrent de juistheid, de waarheid van het beeld in reg. 2?
- e. Geef het fragment met uw eigen woorden weer.
- f. Behandel de synoniemen *weerstand* en *weerstreven* en geef van elk nog een synoniem.
- g. Vergelijk het metrum in de drie voorgaande opgaven. Welke versvoeten zijn gebruikt?
 Welke worden in hoofdzaak nog meer in Nederlandsche verzen aangetroffen?
- h. Hoe heeten de verzen in N°. 3? — Wat zijn de voornaamste eigenschappen van deze verssoort?
 Vergelijk ook het rijm in de drie opgaven.
- i. Wat is het hoofdkenmerk van beschrijvende poëzie?

N°. 4.

VONDEL.

Op zijn besneeuwde kruin en groenen krans te wijzen;
 Der dichterlijke jonglingschap
 Zijn fikschen vingergreep ten voorbeelde aan te prijzen,
 En zijner voeten vasten stap;

5. Zijn hooggevierden naam naar namen te vernoemen,
 Die de oudheid grootst en roemrijkst had;
 Gebuur en vreemding met zijn lofspraak doof te roemen,
 Ja, alle dagen hoort men dat!
 Maar hem te lezen, hem te kennen, hem te smaken,
10. Ziedaar, wat schaarsch is in een eeuw,
 Die slechts twee wegen kent om tot wat naams te raken:
 Gemaakte klacht, of wild geschreeuw.

N. BEETS.

- a. Ontleed de vier laatste verzen in zinnen en zinsdeelen.
 b. Wat voor zinsdeelen zijn *grootst* en *roemrijkst*? — Zijn dit adverbiale superlatieven? — Kent gij meer voorbeelden van een dergelijk gebruik van het adjectief?
 c. *Zijner voeten vasten stap*: Blijft het bez. voornw. in den genitief ook wel onveranderd? Wanneer?
 d. Is er iets dubbelzinnigs in *zijn lofspraak*? Verklaar dat.
 e. Wat voor genitief is *wat naams*? — Hoe kan hij na een woord als *wat* staan?
 f. Geef de beteekenis op
 1° van afleidingen op *-lijk* (in het bijz. van *dichterlijk*),
 2° „ „ „ *-schap* („ „ „ „ *jonglingschap*),
 3° „ adjectieven, gevormd als *besneeuwd*,
 4° „ werkwoorden met *ver-* (in het bijz. van *vernoemen*).
 g. Tot welke woordsoorten behooren de woorden *wat* in regel 10 en 11?
 h. *Jongling, vreemding*: Wanneer wordt eene *e* ingelascht? — Hoe heet deze grammatische figuur?
 Welke letters worden nog meer ingelascht? — Geef van elk een paar voorbeelden.
 i. Op welken grond kan de dichter spreken van Vondels *besneeuwde kruin*, en van zijn *hooggevierden naam*?
 k. Hoe heeten de tropen *kruin*, *vingergreep* en *hem*?
 l. Welke gedachtefiguur merkt gij in het eerste vers op?
 m. Geef het couplet met uw eigen woorden weer.

N°. 5.

R O M E.

Gij Niobe der volkren, wreed beroofde,
 Wie 't kronegoud viel van d' ontsierden hoofde,
 Wier arm vergeefs een ledige urn omknelt,
 Waar de asch sinds lang uit heenvloog over 't veld!
 Tot u moet zich vernederde eierzucht keeren,
 Die om 't verlies van weinig lauwrn pruilt,
 Van u die rust en kalme grootheid leeren,
 Waardoor ge in 't graf van 's werelds overheeren,
 Noch tusschen 't riet uws Tibers u verschuilt.

N. BEETS.

- a. Ontleed reg. 1, 3, 4, 5 en 6 in zinnen en zinsdeelen.
 b. Welk rededeel is *wie* in reg. 2 en in welken naamval staat het? — Vergelijk het met *wie* in:

Wie stof tot zuchten hadde of klagen,
 Gij dacht slechts aan 't geluk alleen.

N. BEETS.

Wie ooit een doode maget zag,

. . . . .

Die ondervond hoe zacht, hoe engelachtig schoon,
 't Genot der eeuwe rust op 't wezen ligt ten toon.

K. L. LEDEGANCK.

- 't Was voor het staatkundig evenwicht lang niet onverschillig, *wie* den Spaanschen troon zou bestijgen.
 c. In welken naamval staat *d'* ontsierden hoofde? — Geef meer voorbeelden van denzelfden naamval. — Staat hij geheel gelijk met den naamval in *van goeden huize*?
 d. Is *moet* (reg. 5) modaal hulpwerkwoord?
 e. Staat *knellen* tot *knal* als *vellen* tot *val*?

- f. Welke beteekenis hebben werkw. met *ont-*? — Welke *ontsieren*? — Zou de dichter het woord hier in zijne gewone beteekenis bedoeld hebben?
- g. *Sinds*: Wanneer schrijven wij *d* vóór *s*?
- h. Is *overheeren* (reg. 8) eene gewone Nederlandsche samenstelling? — Zoudt gij het een germanisme durven noemen? — Op welke gronden?
Hoe heet in 't algemeen een taalvorm, die aan eene taal in 't bijzonder eigen is?
- i. Hoe heet de grammatische figuur in *kroon*? — Geef nog enkele voorbeelden.
- k. Wat bedoelt de dichter met *kronegoud*? — Wat voor troop is dit?
Wat is *kronengoud*?
- l. Waarom kan Rome de *Niobe der volkeren* genoemd worden? — Hoe heet deze figuur?
- m. Geef de bedoeling van den dichter met uw eigen woorden weer.

Nº. 6.

VONDELS VERNUFT.

- Als zoodanig (nl. als vindingrijk) schittert het (d. i. Vondels vernuft) hier (in de reien) in een overvloed en verscheidenheid van de schoonste en op de voortreffelijkste wijze uitgewerkte beelden, waarbij het
5. echter niet te ontkennen valt, dat het hem in zijne weelderigheid ook wel eens parten speelt en van 't spoor van den goeden smaak afleidt. Maar nog meer komt het uit in de voorbeeldelooze gevatheid, waarmede het hem al wat met zijn onderwerp in
10. betrekking staat en tot de dichterlijke uitvoering dienen kan, in een oogenblik zien en op de gelukkigste wijze aangrijpen doet. Dit was van het grootste gewicht

- voor tusschenzangen, die, de handeling onderbrekende, zonder groote zelfstandige verdiensten, het ongeduld
15. van hoorder of lezer al spoedig opwekken, en ook in vele gevallen allicht tot eentonigheid vervallen zouden; maar die nu, door het heerlijk gebruik dezer gave, telkens de verrassendste uitwerking doen, onwederstaanbaar boeien, en niet alleen als het bekoorlijkst, en
20. dikwijls schitterendst, *bijwerk* van het geheel, waar zij toe behooren en dat zij nooit in de schaduw stellen, maar ook *op zich zelven* allerbelangrijkst zijn.

N. BEETS.

(Uit: *De Reizangen in Vondels treurspelen*).

- a. Ontleed den tweeden zin in zinnen en zinsdeelen.
- b. Wat voor genitief is *het gebruik dezer gave*?
- c. *Op zich zelven* (reg. 22): Hoe verbuigt gij *zelve*?
- d. Wat voor superlatief is *allerbelangrijkst*?
- e. *In zijne weelderigheid*: Welke beteekenissen heeft het voorz. *in*?
- f. Tracht het verband duidelijk te maken tusschen *echter* en *achter*?
- Hoe is *maar* ontstaan?
- Kunt gij aantonen, op welke wijze vele bijwoorden, voorzetsels en geheele uitdrukkingen tot voegwoorden geworden zijn?
- g. Verklaar het verband tusschen *afleiden*, *leiden* en *lijden*. Welke spelregels kent gij voor *ij* en *ei*?
- h. Verklaar naar hunne afleiding:
- zoodanig*, *verscheidenheid*, *onwederstaanbaar*.
- i. Wat verstaat gij hier door *dichterlijke uitvoering* en *handeling*?
- k. Verklaar en benoem de tropen: *het vernuft schittert*, *het speelt hem parten*; 't spoor van den goeden smaak.
- l. Vervang de wijdgedrukte woorden door synoniemen.

Nº. 7.

HOOFT EN DE NEDERLANDSCHE GESCHIED-
SCHRIJVERS VÓÓR HEM.

- Ofschoon Hooft niet onder de eigenlijk gezegde filologen kan gerekend worden, moeten wij hem op dezen onmiddellijk laten volgen. Hetgeen hem meest van al kenmerkt, is, dat bij het schrijven over vaderlandsche geschiedenis
5. een klassiek voorbeeld hem aanhoudend voor den geest gestaan heeft. Ook te dezen aanzien is zijne eerzucht geweest de vader der Nederlandsche renaissance in het Nederlandsch te worden.

- De nationale historieschrijvers vóór Hooft, te rekenen
10. van het doordringen der renaissance ten onzent in de eerste helft der 16de eeuw, gaan uiteen in twee klassen. De eenen zijn kroniekschrijvers in het Latijn, de anderen kroniekschrijvers in de landstaal.

- Kroniekschrijvers noem ik hen in den technischen zin
15. van het woord; niet om eene blaam te werpen op auteurs aan wier nasporingen wij voor onze kennis van het verleden groote verplichtingen hebben, maar alleen om hunne plaats aan te duiden in de geschiedenis van het vak.

- Reynier Snoy, Willem Hermansz. (e. a.) bezigen wel
20. is waar het Latijn, maar stellen zich niet ten doel, wat den vorm betreft, dezen of genen auteur der oudheid na te volgen. Hun oogmerk is alleen de ware toedracht en den juistten samenhang van Nederlandsche gebeurtenissen op te sporen, de eenen voorgevallen niet lang
  25. geleden, de anderen vergelijkenderwijs tot de hooge oudheid behoorend. Zij bezigen daarbij een idioom verschillend van de moedertaal, en ook toen algemeener verstaanbaar dan deze. Dit is al.

cd. BUSKEN HUET.

(Uit: *Het land van Rembrand.*)

- a. Ontleed reg. 19—22 in zinnen en zinsdeelen.
 b. Ontleed taalkundig: *meest* (reg. 3), *eenen* (reg. 12), *wier* (reg. 16), *zich* (reg. 20), *wat* (reg. 20), *vergelijken-derwijs* (reg. 25), *algemeener* (reg. 27), *al* (reg. 28).
 c. Verklaar grammatisch: *te dezen aanzien* en *ten onzent*.
 d. Verklaar de vorming van *gebeurtenis* en *vergelijkenderwijs*.
 e. Wat zijn *filologen*? Kunt gij er enkele uit de 17de eeuw opnoemen?

Wat is een *klassiek voorbeeld*? — Welke klassieke voorbeelden volgde Hooft in 't bijzonder?

Wat verstaat men onder *renaissance* en *Nederlandsche renaissance*? — Hoe kan Busken Huet spreken van *de Nederlandsche renaissance in het Nederlandsch*?

Wat zijn *kroniekschrijvers*? — Waarom zou het gebruik van dien naam eene blaam kunnen werpen op de bedoelde personen?

Wat is *de technische zin* van een woord?

Geef een ander woord voor *idioom*?

- f. Waarom zegt de schrijver: „*ook te dezen aanzien*”?
 g. Hoe heeten de tropen: *een klassiek voorbeeld stond hem voor den geest, de vader der Ned. renaissance, eenen auteur navolgen, de hooge oudheid*?
 h. Behandel de synoniemen:

oogmerk, bedoeling, doel en plan.

- i. Hoe zoudt gij, door proza tegenover poëzie te stellen, van beide de hoofdkenmerken opgeven? (Denk er bij de beantwoording dezer vraag aan, dat over het algemeen bij het tot stand brengen van een letterkundig kunstproduct drie factoren werkzaam zijn: de verbeeldingskracht, het gemoed en het verstand; dat gewoonlijk één dezer drie sterker werkt, dan de andere, al naar het wezen en doel van het werk; d. w. z. al naarmate het tot de verbeelding, het gevoel of het verstand van lezer of hoorder spreekt.)

- k. Uit uwe opgave moet volgen wat de hoofdvereischten van beide zijn. Noem die van het proza.
- l. Waarop berust de duidelijkheid?
- m. Wat eischt de regel der zuiverheid en die der juistheid? Welke fouten tegen de zuiverheid moeten hoofdzakelijk vermeden worden? — Geef enkele voorbeelden.
- n. Hoe zoudt gij den regel der gepastheid formuleeren? Wat dient, vooral in het didactische proza, ter bevordering van dezen eisch? Welke zijn de hoofdfouten tegen de gepastheid?
- o. Wat zijn de stilistische eischen van eenen zuiveren periodenbouw? Door welke middelen wordt het gemakkelijk overzien van den inhoud eener periode bevorderd? Waarop heeft men ten opzichte van de welluidendheid, bij de samenstelling der zinnen te letten?
- p. Waardoor onderscheidt zich het zuiver didactische proza van het historische en het beschrijvende?

Nº. 8.

THORA EN EINAR.

Eene Legende.

Voor meer dan duizend jaren

Was Jarl Bergthor de dapperste der Noren,
Zijn dochter Thora de allerschoonste, en, vreemd!
Brunette in 't midden van de goud gelokten.

5. Einar, de hoogbedwinger, vroeg haar liefde.
In schoonheid Braga! Trotsche krijger, stoute viking,
Beheerschte hij de landen en de waatren,
En bracht hij Thora 't goud der hoogste bergen,
Den geur van 't dal, de paerel van de zee.

10. Zij nam zijn cijnsen aan, en 't donker oog
Doorgloeide een vonk — een lichtstraal als der zon.
Zij was gelukkig; in zijn krachtige' arm
Was 't ijsveld haar een mollig moschtepet,
En de aâm van 't Noord, die langs de rotsen gierde,
15. Ze huivren deed op de eeuwenoude grondvest,
Een zoele zefier, die de schoonste bloemen
Ontluiken deed in 't maagdelijke hart. —
Daar fluisterde, allengs luider, haar een stem:
„Blondlokkige Inger is als gij gelukkig
30. Door d' eigen handdruk, in denzelfden arm!
Ga naar den Wolfsprong in het nachtelijk uur,
Als de Eunjers gaan ten dans aan Lokie's hand.”
Zij ging. De gier had daar zijn nest gebouwd,
De wolf zijn prooi geborgen; 't enge pad
25. Werd als bewaakt door d' immer gapende' afgrond.
Zij ging; zij vond er beiden. Niemand weet,
Wat daar geschied is; maar zij keerde alleen,
En geen die Inger of die Einar weezag!
Slechts eens nog plooide een lach om Thora's lippen;
30. 't Was, toen zij 't gierental vertienvoud zag,
In enger kring steeds zwierend om den Wolfsprong
En krassend nederschietend in den afgrond.

(Uit: *Struensee*.)

H. J. SCHIMMEL.

- a. Ontleed reg. 12—17 in zinnen en zinsdeelen.
Evenzoo: 't *Enge pad* werd als bewaakt door den afgrond.
- b. Wijs het verband aan tusschen reg. 8—9 en 6—7.
- c. Ontleed taalkundig: *meer* (reg. 1); *vreemd* (reg. 3); *wat* (reg. 27), — hoe kan dit woord meer voorkomen? — *alleen* (reg. 27); *geen* (reg. 28), *slechts* (reg. 29).
- d. In welken naamval staan *ze* (reg. 15) en *de bloemen* (reg. 16)? — Waarom? — Wat is *deed* hier voor een werkw.? — Is er grammatisch verschil tusschen de

zinnen: *Die gedachte deed haar huiveren en Die gedachte maakte haar huiverig?*

- e. Geef de volledige verbuiging van *dezelvde*.
 f. *Maagdelijk, nachtelijk*: Welke beteekenis hebben afleidingen op *-lijk*?

In welke beteekenissen kan het woord *maagdelijk* voorkomen? — Voorbeelden.

- g. Verklaar uit hun etymologie de beteekenis van de woorden:

ontluiken, alleen, niemand en immer.

Wat doet dit laatste woord in reg. 25?

- h. Hebt gij iets op te merken omtrent de uitdrukking *goud gelokt* (reg. 4)? — Vergelijk haar met het woord *blondlokkig* (reg. 19).
 i. Hoe is in vele gevallen *ch* voor *t* ontstaan (*kracht, kocht, nicht*)?
 k. *Zesfer*: Welke regels kent gij voor de spelling van bast-aardwoorden?
 l. Welke grammatische figuur komt voor in *zoel*? — Geef meer voorbeelden.
 m. Is *Noren* = *Noormannen*?
 n. Wie zijn *Braga*, *Lokie* en de *Eunjers*? — Wordt *Braga* gewoonlijk voorgesteld als het ideaal van mannelijkschoon? Wat verstaat gij onder *viking, cijnsen* en *zesfer*?
 o. Benoem de volgende tropen en figuren:
de geur van 't dal, de paerel van de zee, mollig mosta-peet, de aâm van het Noord.
 p. De geschiedenis van Thora en Einar wordt door Freule VON EYBEN (eveneens eene Brunette) verteld aan STRU-ENSEE, dien zij hartstochtelijk bemint, maar van wien zij vermoedt, dat hij haar verraadt.
 „In 't diepst mijns harten (zegt zij) klinkt een stem,
 Die luide roept: hij, dien gij lief hebt,
 Bedriegt u —”

Tracht nu aan te toonen, hoe Schimmel Von Eybens vurige, maar toch ingehouden liefde, op verschillende wijzen in de „Legende” heeft weten te schilderen. Let daarbij zoowel op de beelden (o. a. op de hyperbool) als op den gang der vertelling.

- q. Schimmel noemt deze episode (wat is dat?) eene legende.

Wat verstaat gij onder dien naam? — Kent gij er?

Wat is eene sage? Wat eene mythe? Wat een sprookje?

Hebben we hier nu werkelijk met eene legende te doen?

In welken zin wordt het woord legende meer gebruikt?

- r. Hoe heeten de verzen?

Waarvoor wordt de vijfvoetige jambe in het bijzonder de geschikte versmaat geacht?

- s. Behandel de synoniemen:

beheerschen, besturen en regeeren.

Nº. 9.

O KENMERLAND!

O Kenmerland! o Kenmerland!

O land van meiren en van wouden!

O land, door 't forsche noord beziel!

Hoe heeft m' een stoute pracht vernield,

5. Die voorgeslachten hier aanschouwden!

Hoe heeft (helaas!) een later teelt

De paerlen van uw kroon verspeeld,

En 't eëlgesteente er uitgewrongen!

O land van trotschheid en van kracht —

10. Hoe is uw eikenknots geknacht,

En u een rietstaf opgedrongen!

Hoe heeft m' een bozen moord gepleegd

- Aan 't fiere schoon van uw waranden,
 En in behoeftes maagre handen
15. De schatten van uw pronk geleege!
- Toch — schoon der Mare van die dagen
 De tromp werd uit de hand geslagen,
 Heur luide roepstem gansch gesmoord,
 Een sluier viel voor de oude gesten,
20. En wat er van heur tal mocht resten
 Slechts zelden meer werd aangehoord,
 Ja — schoon ze gants vergeten lagen,
 Als Helden, onbekend verslagen,
 Gevallen voor een moordend staal,
25. En de eeuwen met heur stof ze omgaven,
 Gelijk de roest veroud metaal —
 Mij is 't behoefte ze op te graven,
 Den ruwen bolster glad te schaven,
 Tot dat weer de oude glans ze omstraal.
30. Ik wil niet met de ontvlamde blikken
 Eens Zieners in de toekomst zien,
 Maar, als een kind aan moederkniên,
 Mij aan de zoete taal verkwikken,
 Die van der oudheid lippen vloeit;
35. Om, van heur geest geheel doorgloeid,
 Als wech te zinken in 't verleden;
 De mijn van heur verborgenheden
 Tot de uiterste aadren in te treden,
 En, van heur tooverstaf geraakt,
40. Bij de overstelping van 't genieten,
 In vrije zangen uit te gieten,
 Wat mij geheel de borst doorblaakt.

W. J. HOFDIJK.

(Uit: *Balladen.*)

- a. Toon het zinsverband aan in regels 16—29.
- b. Ontleed taalkundig: *hoe* (reg. 4); *u* (reg. 12); *wat, er mocht* (reg. 20); *mij* (reg. 27).
- c. Waarop hebben *heur* (reg. 18 en 20) betrekking?
- d. Verklaar den genitiefvorm *behoeftes* (reg. 14).
Hoe heet de datief *der Mare* (reg. 16)?
Welke woorden worden met eene hoofdletter geschreven?
- e. *Mij is 't behoefte*: Is deze vorm van het werkwoord hier te verklaren in verband met wat voorafgaat?
- f. Verklaar den vorm *omstraal*. — Wat is het verschil tusschen indicatief, conjunctief en imperatief?
- f. Welke beteekenis heeft het voorz. in uitdrukkingen als: *land van meiren, land van trotschheid*?
- g. Verklaar etymologisch: *vergeten, verkwikken, overstelping*.
Schoon (reg. 16) staat voor *ofschoon*: Is in deze koppeling *schoon* dan wel of het beteekenende deel?
- h. *Van die dagen*: Welke kan de dichter bedoelen?
Wat is *de tromp*? — Wat zijn *gesten*?
- i. Wijs van de volgende figuren en tropen één of meer in bovenstaande verzen aan: *metonymia, synecdoche, metaphora, prosopopoeia, epitheton ornans, apostrophe, antithese, anaphora*.
- k. Hoe verklaart gij de beeldspraak in regels 6—8, in regels 14 en 15, en in regel 25?
- l. Wat merkt gij op omtrent de beeldspraak in reg. 28 in verband met de voorafgaande beelden?
- m. Behandel naar aanleiding van flinkgebouwde zinnen de volgende synoniemen:
- 1°. *stout, fier, trotsch, koen en kloek*.
  - 2°. *aanschouwen, beschouwen en waarnemen*.
  - 3°. *ontvlammen, ontbranden, ontgloeien en ontsteken*.

N°. 10.

VOLBRACHTE EED.

(1300.)

Het *IJ* sloeg brullend naar den dam,
 En tartte 't *Sparen* uit.
 Maar wie om 't weêr zijn woning hield —
 Niet EGGE, DIELOFS bruid.

5. Zij stond te scheemring op den dam.
 De golven liepen hoog.
 Zij stond er laat op d' avond nog,
 Hoe wild zich 't meir bewoog.

10. „Wat toeft ge, DIELOF CAPPELMAN!
 En houdt zoo slecht uw eed?
 Wat zwoert ge dan een wederkomst,
 Het zij in lief of leed?”

De nacht hing zwart op 't brullend meir;
 De golven liepen hoog.

15. Naakt toch niet DIELOFS koggeschip,
 En zichtbaar, voor heur oog?

Het tuimelt met de baar niet om,
 Maar snijdt ze schuimend door,
 En 't kielzog schijnt in vuur te staan,
 En wijst een aaklig spoor.

20. Het zeil hangt slap bij 't raafend want;
 De wimpel waait verkeerd;
 Daar houdt geen hand de roerpen vast,
 En alles is verweerd.

25. Slechts DIELOF staat op 't hol verdek
 Met nat, gescheurd gewaad;
 Zijn hair waait in den storm niet om,
 Maar kleeft aan 't bleek gelaat.

- Hij slaat met oogen zonder licht
 Op haar zijn blikken neer . . . .
 30. Zóó snort de koggeschuit voorbij,
 Voorbij naar 't wijde meir.

- De zwarte nacht wordt zwarter nog.
 De storm woei brullend rond.
 35. Des uchtends vond men EGGES lijk
 Op d' overschuimden grond.

W. J. HOFDIJK.

- a. Ontleed de eerste strophe in zinnen en zinsdeelen.
 b. Ontleed taalkundig: *wie* (reg. 3), *hoe* (reg. 8), *wat* (reg. 9), *dan* (reg. 11), *het zij* (reg. 12), *schuimend* (reg. 18), *geen* (reg. 23), *zoo* (reg. 31).
 c. *De zwarte nacht werd zwarter*: Wat verstaat gij onder absolute adjectieven? — Wanneer kunnen sommige dezer soort gradatie hebben?
 d. Verklaar de vorming van: *schemering*, *kielzog*, *verweerd*.
 e. Welke beteekenis heeft het praefix *ge-* (in het bijzonder in *gewaad*)?
 f. Wat is een *koggeschip*?
 g. Verklaar en benoem de volgende beelden:
 1°. *Het IJ sloeg brullend aan den dam, En tartte 't Sparen uit.*
 2°. *De nacht hing zwart op 't brullend meir.*
 3°. *de baar* (reg. 17), 4°. *geen hand* (reg. 23).
 h. Welk effect doen de herhalingen in reg. 5 en 7, 6 en 14, 9 en 11, 31 en 32?

- i. Tot welke hoofdsoort van poëzie behoort de ballade?
Toon dit hier aan.

Ga de karaktertrekken van *deze* ballade eenigszins in bijzonderheden na. (Hoe is het weder? — Op welken tijd van den dag verplaatst ons de dichter? — Let ook op de schildering van het „meir”, de beschrijving van de kogge met hare omgeving en haren schipper, het slot. — Zeg ook het een en ander van den vorm!)

Zoudt gij dit gedicht ook eene *romance* willen noemen? Tracht onder woorden te brengen, wat men onder eene ballade en wat onder eene *romance* te verstaan heeft. Waarin komen zij overeen? waarin verschillen zij? (Vergelijk daartoe bijv. BOGAERS' *Opleggen*.)

Wat zoudt gij als het kenmerkend verschil tusschen deze beide en de dichterlijke vertelling meenen te moeten opgeven? (Vergelijk STARINGS *Jaromir, De Verjongingskuur* e. a.)

N°. 11.

EDELARD.

- Een telg, vol jonge vrucht, bood Edeldard
Zijn schaduw. 't Hofvertrek hield achter hem
Met dubbele deur en nederhangend doek
Het licht nog buiten, dat geen middaggloed
5. De zeekaart trof, die aan den effen wand
Veelverwig pronkte: Wilhelmines zorg!
Haars Vaders oogenlust. De Grijsaard had
Met eigen hand de baan daarop gestipt,
Die vaak zijn Houtschip hield. Een zilveren punt
10. Begon en sloot de lijn. 't Penseel had ook,
Naast leerrijk schrift, elk open ruim vervuld:
Het perk der golven lag wijd uitgebreid

- Voor Neêrlands Wapendaden. Zegerijk
 Heesch Tromp zijn wimpel op in Duins. Het bloed
15. Des achtsten Evertsens — ook 't uwe vloot,
 Gij „Held der Maas!” in gruwzaam schutgevaart!
 Zoo sprak het *Diep* van *Ons. Des Vreemdlings* was
 Het *Droog*. Waar lucht en grond Keerweer ¹⁾ gebiën,
 Stond heel het Noorden om een klip geschaard:
20. Mensch, dier en plant. Daar wees de vinger heen
 Bij 't reisverhaal, wanneer de Dorpsbailluw,
 Met Schout en Dokter, onzen Edelard
 Het lengend uur des avonds korten hielp.
 Nu zat hij peinzend aan den appelboom,
25. Dien eens zijn Martha plantte. 't Boonenbed
 Zond hem zijn geuren uit de verte toe,
 Wedijvrig met de rozen; zeisenklank
 Liep vroolijk in het naaste hooiveld om;
 En op den voetweg ging de schel des rams,
30. Aan 't hoofd zijns harems stappend, wijd vermaard,
 Door Spaansche afkomst en beproefden moed.

(Uit: *De Verjaardag*.)

A. C. W. STARING.

- a. Ontleed in zinnen en zinsdeelen: 't *Hofvertrek* enz. . . .
pronkte (reg. 2—6).
- b. Verklaar den naamval van *jonge vrucht* (reg. 1) en *onzen Edelard* (reg. 22).
 Wat merkt gij op naar aanleiding van den genitief *Des vreemdlings* (reg. 17). — Kent gij meer voorbeelden van zulke genitieven?
- c. Tot welke klasse behoort *houden*? — Waardoor onderscheidt zich deze klasse van de zes eerste?
- d. *Het lengend uur des avonds korten*: Hoe heeten werkwoorden als *lengen* en *korten*? — Van welke rededeelen kunnen werkw. afgeleid worden?

¹⁾ Een naam op de westkust van Groenland.

Hoe heet de klankwijziging, waarvan *lengen* een voorbeeld geeft?

Bij welken klinker heeft zij ook plaats? — Voorbeelden.

- e. Verklaar naar de afleiding: *veelverwig* (reg. 6), *gruwzaam* (reg. 16) en *wedijvrig* (reg. 27).

Vergelijk *gruwzaam* en *groeizaam* met andere door *-zaam* van werkw. afgeleide adjectieven. — Tot welke opmerking geeft *wedijvrig* aanleiding?

- f. *Peinzen*, *zeis*: Geef de spelregels voor *ij* en *ei*.

- g. *Oogenlust*: Wanneer eindigt het eerste lid eener samenstelling op (e)n?

- h. Verklaar en benoem de volgende beelden:

nederhangend doek (reg. 3), *het perk der golven* (reg. 12), „*Held der Maas*” (reg. 16), *Diep* en *Droog* (reg. 17 en 18);

heel het Noorden stond om een klip geschaard (reg. 19);

Mensch, dier en plant (reg. 20);

zeisenklank liep in het naaste hooiveld vroolijk om (reg. 27).

- i. Welke beteekenis hebben: *hofvertrek* (reg. 2), *schutgevaart* (reg. 16) en *voetweg* (reg. 29)?

- k. *Op den voetweg ging de schel des rams*: Welke beteekenissen kan *gaan* hebben? — Voorbeelden.

- l. Behandel de synoniemen:

leerrijk, *leerzaam* en *leergierig*.

Geef synoniemen van *gruwzaam* in flinke zinnen.

- m. Geef het fragment in vloeiend proza weer.

- n. Lees het geheele gedicht, waarvan het bovenstaande de inleiding is en beantwoord daarna het volgende:

Tot welke hoofdsoort van poëzie brengt gij het gedicht?

Als men eene indeeling van het epische genre aanneemt in: epiek der verbeelding of zuivere epiek, epiek des gevoels of lyrische epiek en epiek des verstands of didactische epiek, tot welke dezer drie behoort dan *De Verjaardag*?

- o. Wat zijn de eigenaardigheden der idylle?
 (Let hierbij op de beschrijving in de vertelling. —
 Waaraan is de behandelde stof ontleend (vergelijk ook
 MESSCHERTS *Gouden Bruiloft*)? — Waarheen verplaatst
 ons de dichter?)

N°. 12.

BIJ HET GRAF VAN RHIJNVIS FEITH.

Ontslapen bard, ik strengel geen laurieren
 Om 't marmer op uw Graf:
 Een Waardiger moge uw Gedenksteen sieren!
 Wie ben ik, dat ik U een eerkrans gaf!

5. Laat mij mijn Dank, ter schuldige offerande,
 Betalen bij uw Asch,
 O gij, wiens hand de Citer hulprijk spande,
 Die 't stil genot van mijne Jonkheid was.
10. Te vaak, uit plicht, mismoedig weggehangen,
 Te vaak mij wreed ontrukkt,
 Verwierf zij schaars het loon van grootscher zangen:
 Den palm des Roems, op steilen top geplukt.
15. Maar 't eigen Schoon, dat uwe Hymnen prezen,
 Gaf zij ook haren lof;
 En achtte nooit een dichtklank schoon te wezen,
 Die braven griefde, of wereloozen trof.

A. C. W. STARING.

- a. Ontleed het laatste couplet in zinnen en zinsdeelen.
 b. Welk theoretisch of practisch nut heeft de onderschei-
 ding van beknopte bijzinnen?
 Wat is het verschil tusschen elliptische, samen-

- getrokken, zoogenaamd onvolledige en beknopte zinnen?
- c. Welk verband bestaat er tusschen hoofd- en bijzin in reg. 4?
- d. In welke wijze staat *gaf* (reg. 4) naar de beteekenis? Wat verstaat gij onder *modus* en *modusvorm*? Welke middelen bezit onze taal om de verschillende modi uit te drukken? Zijn *moge* (reg. 3) en *laat* (reg. 5) beide modale hulpwerkwoorden?
- e. In welken naamval staan *mij* (reg. 5) en *de palm* (reg. 12)? — Waarom?
- f. Waarop heeft *mismoedig* (reg. 9), en waarop *zij* (reg. 11) betrekking?
- g. Hoe verklaart gij aan leerlingen, dat *wiens* (reg. 7) niet bijvoegelijk is, al is het eene bepaling bij *hand*? Geef tevens voorbeelden van bijv. betr. voornw.?
- h. Verklaar naar afleiding en beteekenis: *ontslapen* (reg. 1), *ontruikt* (reg. 10), *verwierf* (reg. 11); *mismoedig* en *wereeloos*.
Wat noemt men *inchoatieven*?
Kunt gij *ontstaan* en *ontstentenis* verklaren?
- i. Verklaar en benoem de volgende beeldspraak:
ik strengel geen laurieren om 't Marmer op uw Graf;
Laat mij mijn dank, ter schuldige offerande, betalen bij uw Asch.
O gij, wiens hand de Citer hulprijck spande, die 't stil genot van mijne Jonkheid was.
De palm des Roems, op steilen top geplukt.
- k. Wat verstaat men in de poëtica onder eene hymne? Is er verschil tusschen hymne en ode?
- l. Geef den inhoud van de vier strophen zonder de beeldspraak des dichters weer.
- m. Wat weet gij van RH. FEITH?

N°. 13.

AAN DE STAD PARIJS.

In Maart 1815.

- Waart Gij het niet, die, breinloos uitgespat,
 Den mijter en de kroon in 't slijk vertradt,
 Die 't zaad des oproers zaaidet, wijd en breed,
 Die voor den Korzikaan in 't bloedperk streedt,
 5. Tot de Overwinning, daar uw trots van zong,
 Snel rugwaart in uw eigen muren drong?

 Gij waart het! Gij! En als gij, bleek en bang,
 Nu 't vonnis toefdet van uw ondergang,
 Doorsneed het staal, tot uw verderf ontbloot,
 10. Den band, waarin 't Geweld uw vrijheid sloot;
 Behieldt ge uw Prooi, vergaderd van alom,
 Het siersel van paleis en heiligdom;
 Vergode Kunst, te schendig saamgehaald:
 Een Krijgstrofee, waaraan de lauwer faalt!

 15. En gij...? Des Waerelds hoofdstad, in uw waan!
 Hebt ge iets, uit dank, voor 's waerelds heil gedaan?
 Uw moed, eens blind misbruikt, herleefde hij
 Tot steunsel der verjongde maatschappij?
 Viel, op uws Konings wenk, de Dwingeland,
 20. Met diefsche list gekeerd van Elba's strand?

 Laaghartige! — verschoond door zwaard en dolk,
 Toog hij — toog, neven hem, dat oorlogsvolk —
 Aan spade en spoel, aan orde en rust ontwend —
 Dat, zonder wct, alleen zijn aadlers kent!

A. C. W. STARING.

- a. Ontleed de zes eerste verzen in zinnen en zinsdeelen.
 b. Ontleed taalkundig: *het* (reg. 1), *tot* (reg. 5 en 18),
als (reg. 7), *nu* (reg. 8), *te* (reg. 13).

- In welk verband staat *blind* tot *misbruikt* (reg. 17)?
- c. Verklaar den persoonsvorm van *vertradt*, *zaaidet* enz.
Welke regels geeft de spraakkunst hieromtrent?
Is de praesensstam van *toog* dezelfde als die van (*aan*)*tijgen*?
Hoe staat *betichten* tot *tijgen*? — Kunt gij meer voorbeelden van hetzelfde verschijnsel geven?
- d. Verklaar naar afleiding en beteekenis:
overwinning, *ondergang*, *vonnis*, *siersel*, *heiligdom*, *maatschappij*, *aadler*, *dwingeland*;
breinloos, *diefsch*, *laaghartig*, *schendig*.
- e. Hoe heeten de volgende tropen en figuren:
mijter en *kroon vertreden* (reg. 2), *het zaad des oproers*
zaaien (reg. 3), *de Korzikaan* (reg. 3);
Het staal doorsneed den band, *waarin 't Geweld uw vrijheid sloot*;
paleis en *heiligdom* (reg. 12), *diefsche list* (reg. 20),
Elba's strand (reg. 20), *spade* en *spoel* (reg. 23), *zijn aadlers* (reg. 24)?
- f. Hoe heeten vragen als die, waarmede dit gedicht begint?
„ „ uitdrukkingen als *zwaard* en *dolk*? — Komen er nog meer in bovenstaande regels voor?
- g. Waarop zinspeelt de dichter
1°. in de drie eerste verzen?
2°. „ „ verzen 4 en 5?
3°. „ „ „ 9 en 10?
- h. Waarom „Een Krijgstrofee, *waaraan de lauwer faalt!*”?
(Weet gij, waarom men thans veel *tropee* schrijft?)
- i. Is *wijd* en *breed* Nederlandsch, of een barbarisme? —
En indien het laatste, van welke soort?
- k. Breng het fragment in eenvoudig proza over.
- l. Is er verschil tusschen:
aas, *prooi* en *buit*,
vergaderen en *verzamelen*,
siersel, *sieraad* en *versiering*?

N°. 14.

TAALSTUDIE.

- Het bestudeeren van wording en ontwikkeling der spraak, samengaande met het toenemen der behoeften en de volmaking der gaven van een pas tot zelfbewust-zyn geraakten mensch... het terugbrengen tot oorspron-
5. kelyke eenheid — of althans tot eenige weinige nagenoeg synchronistische en zeker geheel syllogistische of soortge-lyke eenheden — de toepassing van 't darwinismus op 't ontleden van oorzaak en gevolg... het klassificeeren van woorden en uitdrukkingen naar den ouderdom en
  10. de soort der lagen, waarin ze gevonden werden... het determineeren van die lagen naar de taalkundige gegevens, die men daaruit opdelft..., dit alles zou, wèl behandeld, bruikbaar bouwstoffen opleveren tot de Geschiedenis der Menschheid, dan ooit kan verwacht
  15. worden van elk andere wetenschap. Wysgeerige taalkunde is de geologie van het levende woord. Het oudste monu-ment van Kunst of Nyverheid is jong, en in z'n stomheid onbeteekenend, by vergelyking met de eerste klanken, die de mensch opving van de Natuur, en gebrekkig
  20. nastamelde met ongeoefende keel. Er was al veel gebeurd, voor men zich waagde aan den eersten medeklinker. En de stam, die 't eerst de *r* duidelyk wist te onderscheiden van de *l*, heeft in zyn tyd aan 't hoofd der beschaving gestaan!

(Uit: *Idëen*, 1047^d.)

MULTATULI.

- a. Ontleed rede- en taalkundig: „*dit alles zou enz.... wetenschap.*” (reg. 12—15).
- b. Wat is *der spraak* (reg. 1 en 2) voor een genitief? Geef een overzicht van alle soorten van genitieven en hunne beteekenissen (met voorbeelden).

- c. Welke beteekenissen heeft het woord *spraak* en in welke gebruikt Multatuli het hier?
Welke beteekenissen kan het woord *raken* hebben?
- d. Verklaar, zoo mogelijk uit hunne etymologie, de beteekenis van de woorden: *zelfbewustzijn*, *oorspronkelijk*, *ontleden*, *nijverheid*.
- e. Wat beteekenen: *synchronistisch*, *sylogistisch*, *darwinismus*, *klassificeeren*, *determineren*, *geologie* en *monument*?
- f. Hoe denkt gij over het gebruik van vreemde woorden?
In welke soort van stijl zijn zij nog al eens op hunne plaats?
Waar moet men trachten ze te vermijden?
Hoe zoudt gij bijv. denken over de vreemde termen in de spraakkunst (*grammatica*)?
Wat is *purisme*?
- g. Is *soortgelijke* (reg. 6) = *dergelijke*? — Verklaar deze vormen etymologisch.
- h. In welke beteekenis is hier het woord *lagen* (reg. 10) gebruikt?
- i. Is het juist te spreken van *taalkundige* gegevens, *aardrijkskundig* handboek?
- k. Wat kan Multatuli bedoelen met:
„de toepassing van 't darwinismus op 't ontleden van oorzaak en gevolg” en de stelling:
„*Wijsgeerige taalkunde is de geologie van het levende woord.*”?
- l. Hoe stelt Multatuli het ontstaan der taal voor?
Hoe heeten met een vreemden naam op deze wijze ontstane woorden?

N°. 15.

HAVELAARS STIJL.

Vervloekt, dat verontwaardiging en droefheid zoo vaak zich kleeden in het lappenpak der satire! Vervloekt, dat een traan, om begrepen te worden, verzeld moet zijn

- van gegrijns! Of is het de schuld mijner onbedrevenheid,
5. dat ik geene woorden vind om de diepte te noemen van de wonde, die er kankert aan ons staatsbestuur, zonder mijnen stijl te zoeken by Figaro of Polichinel?

- Styl, ... ja! Daar liggen stukken vóór mij, waarin stijl is; stijl, die aantoonde, dat er een *mensch* in de
10. buurt was; een mensch, wien het de moeite waard geweest ware, de hand te reiken! En wat heeft die stijl den armen Havelaar gebaat? *Hij* vertaalde zijne tranen niet in gegrijns, hij spotte niet, hij zocht niet te treffen door bontheid van kleur, of door de grappen van den
15. uitroeper voor de kermistent; ... wat heeft het hem gebaat? ....

Als ik schrijven kon als hij, zou ik anders schrijven dan hij.

- Stijl? .... Hebt gij gehoord, hoe hij sprak tot de
20. Hoofden? .... Wat heeft het hem gebaat? ....

Als ik spreken kon als hij, zou ik anders spreken dan hij.

- Weg met gemoedelijke taal, weg met zachtheid, rondborstigheid, duidelijkheid, eenvoud, gevoel; weg met al wat herinnert aan Horatius' „*Justus ac tenacem*”; —
25. trompetten hier, en scherp gekletter van bekkenslag, en gesis van vuurpijlen, en gekras van valsche snaren, en hier en daar een waar woord, dat het mee insluipe als verbodene waar, onder bedekking van zooveel getrommel en zooveel gefluit!
30. Stijl? .... *Hij* had stijl! Hij had te veel ziel om zijne gedachten te verdrinken in de „ik heb de eers” en de „edelgestrengheden” en de „eerbiedig in overweging gevingen”, die den wellust uitmaken der kleine wereld, waarin hij zich bewoog. Als hij schreef, doordrong u
35. iets bij het lezen, dat u begrijpen deed, hoe er wolken dreven bij dat onweder, en dat ge niet het gerammel hoordet van een' blikken tooneeldonder. Als hij vuur sloeg uit zijne denkbeelden, voelde men de hitte van

dat vuur, tenzij men geboren kommies was, of Gouverneur-Generaal, of schrijver van het walgelijkst verslag over „rustige rust”. En wat heeft het hem gebaat?....

(Uit: *Max Havelaar.*)

MULTATULI.

- a. Ontleed rede- en taalkundig: *Daar liggen* enz.... *de hand te reiken* (reg. 8—11).
- b. Tot welke woordsoorten behooren: *of* (reg. 4), *als* (reg. 17) en *dat* (reg. 27)?
Welke diensten kunnen deze drie woorden nog meer in den zin vervullen? — Voorbeelden.
- c. *De moeite waard*: Wat voor accusatief is dit? — Waaruit is hij ontstaan?
Welke woorden regeerden dezen genitief?
Hoe zoudt gij *des doods schuldig* verklaren?
- d. *Vaak, weg*: Hoe zijn bijwoorden gevormd?
- e. Verklaar uit hunne etymologie:
verontwaardiging, gemoedelijk, duidelijkheid, tenzij.
- f. Geef eene verklaring van de volgende uitdrukkingen:
Daar liggen stukken voor mij, waarin stijl is.
Als hij schreef, doordrong u iets enz.... tooneeldonder.
Als hij vuur sloeg uit zijne denkbeelden.
- g. Benoem de voornaamste redefiguren in het fragment.
[*Vervloekt* (reg. 1 en 2); *stijl* (herhaaldelijk); *Wat heeft het hem gebaat?* (id.); *Als ik... dan hij* (id.); *zachtheid* enz.... *gevoel.*]
- h. Zoo ook de voornaamste tropen.
- i. Is het verkeerd, gebruik te maken van die „*ik heb de eers'*” enz. — Of zou Multatuli iets anders bedoelen?
- k. Wat verstaat gij onder *stijl*?
- l. Wat is eene *satire*?
Waarom kan Multatuli spreken van *het lappepak van de satire*?
Wie zijn *Figaro* en *Polichinel*? — Wat is hun *stijl*?

N°. 16.

PARTIJNAMEN.

(*Louise, de Koningin, spreekt.*)

- Ik zoek de waarheid op 'n andren weg.
 Wat heden liberaal heet, zal weldra —
 En 'k spreek nu van de oprechten slechts, mama! —
 Behooren tot den oude-pruikentijd.
5. En wat konservatief genoemd wordt, was
 Nog kort geleden, ultra-radikaal.
 Het schermen met die woorden baat niet veel....
 Niet hierin immers ligt de roeping van
 Den wysgeer, van den staatsman, van den mensch!
10. De vraag zy niet, wat nieuw is, en wat oud?
 Niet, of 'n denkbeeld pas-geknipt is voor
 Het lyfje van de speelpop eener clique?
 Niet, of 't behagen zal aan A en B?
 Of 't sluiten zal in 't lystje van Y.... Z?
15. De vraag zy, als Pilatus' vraag, wat wáár is?
 En meer nog: meent ge, dat de *woorden* juist zijn,
 Waarmee men 't goede en schoone in vakjes deelt,
 Als schelpen in de kast van 'n muzeum?
 Neen, neen, zóó ingeworteld is 't onware, dat
20. De naam zelfs der partyen leugen is.
 Wie zich vryzinnig noemt, en liberaal —
 Omdat-i anders dwaalt dan grootpapa! —
 Is vaak — en niet als mensch alleen, maar ook
 Juist in z'n zoogenaamde staatsmanskunst —
25. Zoo vastgeroest en stram, zoo onvryzinnig-
 bekrompen en ònliberaal... dat by
 De ramp der zaak, nog de ironie van 't woord

- Haar bytend gif in de open wondè spuit,
 En 't arme Volk, al dankend voor 't genot
30. Van 't liberalizeerend hongerylden....
 Met smart doet uitzien naar de rampen van
 't Behoud . . . . .
 Behouden? Konserveeren? Wat? Het oude?
 Volstrekt niet! Ook dit woord is leugen. Nooit
35. Zag ik Behouders met 'n vygeblad
 Gekleed, of.... niet gekleed.

MULTATULI.

(Uit: *Vorstenschool.*)

- a. Ontleed reg. 21—32 in zinnen met duidelijke aanwijzing van het zinsverband.
- b. Wijs de afhankelijke vragen in dit fragment aan.
- c. Tot welke woordsoort behooren: *wat* (reg. 2, 10 en 33), *immers* (reg. 8), *of* (reg. 11 en 36), *wie* (reg. 21), *al* (reg. 29) en *volstrekt* (reg. 34)?
- d. Tot welke soort behoort het werkwoord *heeten*, zoowel wat de beteekenis, als wat de vervoeging betreft?
 Welke soorten staan er naast?
- e. Toon het verband aan tusschen *lijden* en *leiden*.
- f. Wat is het onderwerp van *doet* (reg. 31) en het lijdend voorw.?
 Welk zinsdeel is *uitzien*?
 Waarbij behoort *al dankend* (reg. 29)?
 Zijn er regels voor de syntactische verhouding van dergelijke participiaal-constructies tot de andere zinsdeelen?
- g. *Die is* — *niet als mensch alleen, maar ook juist in z'n staatsmanskunst* — *zoo vastgeroest en stram*: Ziet gij kans deze beide laatste hoedanigheidswaarden terecht te brengen in dit zinsverband?
- h. Wat doen reg. 16—18 hier?

- i. Hoe zijn de volgende woorden gevormd: *ander, vrijzinnig, alleen, behooren, bekrompen*?
Verklaar zooveel mogelijk hunne beteekenis uit de etymologie.
- k. *Oude-pruikentijd*: Welke regels kent gij voor het gebruik van het koppelteken?
- l. Is *oude-pruikentijd* = *pruikentijd*, *pas-geknipt* = *pas geknipt*?
Wat wil zeggen *ultra-radikaal, clique*?
Wat beteekenen reg. 11 en 12?
De ironie van 't woord: van welk woord?
- m. Benoem de volgende tropen en figuren:
schermen met woorden; niet veel (reg. 7); *vastgeroest en stram; bijtend (gif); dankend voor 't genot van 't liberalizeerend hongertijden; met smart uitzien naar de rampen van 't behoud*.
- n. Wat is het verschil tusschen ironie en sarcasme?
- o. Behandel naar aanleiding van flinkgebouwde zinnen met het oog op overeenkomst en verschil in beteekenis: *denkbeeld, begrip, voorstelling, idee*.
- p. Lees *Vorstenschool* en SCHIMMELS *Struensee* en geef van beide stukken de zoogenaamde „fabel” weer.
Tot welke soort van dramatische poëzie behooren zij?
Wie zijn in elk stuk de hoofdpersonen?
Wijs de expositie, den knoop (de intrigue) en de ontkenning aan.
Is er handeling in deze drama's? — In beide in dezelfde mate?
Is er eenheid in de handeling of in het geheele stuk? (Ook eenheid van plaats en tijd? — Is dat noodig?)
Is de handeling doorgaans gemotiveerd?
Geef een schets van de karakters van *Struensee* en *Koningin Mathilde* en van *Koningin Louise* en *Koning George*.

N°. 17.

ORANJE EN NEDERLAND.

- Oranje en Neerland! toen ge uw handen
 Voor 't eerst zoo innig samensloegt,
 Gij, Zwijger! en gij, Zeven Landen!
 Wie waart ge, dat gij vrijheid vroegt?
5. Gij, slechts de eerezuchtigste onzer grooten,
 Die 's vaders weldaën had genoten,
 Die deez' den zoon in roof vergold; —
 Gij, teelt van visscherij en nering,
 Vervoerd door dwarrelwind van leering
10. Tot schennis, waar het bloed bij stolt? —
 Of, geest, dien 't grootsch beginsel blaakte,
 Waartoe de nieuwre tijd ontwaakte,
 Genie, dat stout hem tegensnelt; —
 Of, waarheid zoekende gemoedren,
15. Wie boven 't heil van aardsche goedren
 De hemel des gewetens geldt?

(Uit: *Ter gedachtenisse. 1813—1863.*)

E. J. POTGIETER.

- a. Ontleed de vier eerste verzen in zinnen en zinsdeelen.
 b. Waarop zien de woorden: *Gij* (reg. 5), *die* en *deez'* (reg. 7), *gij* (reg. 8) en *hem* (reg. 13)?
 c. In welken naamval staat *wie* (reg. 15)?
 Geef een overzicht van de gevallen, waarin die naamval voorkomt.
 d. *De eerezuchtigste onzer grooten*: Welke substantieven worden zwak verbogen?
 e. Geef de beteekenis op
 1°. van afleidingen op *-nis* (in het bijzonder van *schennis*),
 2°. „ „ „ *-sel* („ „ „ „ *schepsel*).

VAN GELDEREN. *De candidaat-hoofdonderwijzer.*

3

f. *Innig*: Kent gij meer afleidingen, die met *innig* te vergelijken zijn? — Verklaar ze.

Tegensnelt: Hebt gij iets op te merken omtrent het gebruik van deze en dergelijke vormingen in deze beteekenis?

W. J. A. JONCKBLOET gaf in *Taal en gezond verstand* het volgende voorbeeld van *tegengaan*: Zeker Hongaarsch staatsman beweerde, „dat er voor de Oostenrijksche financiën geen redding mogelijk was, en het rijk zijne ontbinding onherroepelijk *tegen ging*.”

g. Hoe heeten de grammatische figuren in:

Neêrland, weldaên, schennis, samen?

Geef van elk nog een paar voorbeelden.

h. *Nering*: Waarom eene zachte *e*? — Welke regels kent gij daarvoor?

i. Wie of wat wordt er bedoeld met:

's *vaders* (reg. 6), *den zoon* (reg. 7), *schennis*, *waar het bloed bij stolt* (reg. 10), *geest* (reg. 11), 't *grootsch beginsel* (reg. 11)?

k. Hoe heeten de tropen:

Neêrland (reg. 1);

toen ge uw handen samensloegt (reg. 2);

teelt van visscherij en nering (reg. 8);

dwarrelwind van leering (reg. 9);

waar het bloed bij stolt (reg. 10);

dien 't grootsch beginsel blaakte (reg. 11);

de nieuwre tijd ontwaakte (reg. 12);

de hemel des gewetens (reg. 16)?

l. Behandel de synoniemen:

eerzuchtig en eergierig.

m. Breng het fragment in vloeiend proza over en laat vooral de door Potgieter bedoelde tegenstellingen goed uitkomen.

N°. 18.

DE ZANGERES.

Och! wist de schaar, die mij benijdbaar acht,
Zoo vaak mijn spel, mijn zang haar mocht verrukken,

Hoe willig ik de weidsche bloemenpracht,
Gekwist om haar bewondring uit te drukken,

5. Voor 't veldgewas volgaarne ruilen zou,
Weleer door wie mij liefhad me aangeboden,
Der mannen drift mocht minder mij vergoden,
Meer eerbieds droeg mijn kunne voor de vrouw!

Of waant gij, dat, o zustren! in uw kringen,

10. Die blikken, laai van hoon en nijd, me ontgaan,
Als gade of zoon mij opleidt om te zingen,
Als slechts naar mij om 't zeerst zij de oogen slaan?

Uw schimp vergalt me 't feestelijk begroeten;

Van schaamte, niet van smarte, worde ik bleek:

15. Met lachjes zoudt ge elke andre weeze ontmoeten;
Mag ijverzucht mij als vergrijp doen boeten,
Dat elk verschiet van huislijk heil m' ontweek?

(Uit: *De Zangeres.*)

E. J. POTGIETER.

- a. Ontleed het eerste couplet in zinnen en zinsdeelen.
- b. Tot welke woordsoort behooren: *zoo vaak* (reg. 2), *hoe* en *willig* (reg. 3), *wie* (reg. 6) en *'t* (reg. 12)?
- c. *Of* (reg. 9 en 11): Behandel het woordje *of* in zijne verschillende beteekenissen en functiën (met voorbeelden).
- d. In welken naamval staat *mij* (reg. 16)?
- e. Welke soort genitief is *Meer eerbieds*?
Hoeveel soorten zijn er?
- f. In welke wijze staat het eerste couplet? — Verklaar die.

g. Behooren *mocht* (reg. 2 en 7) en *mag* (reg. 16) naar hunne beteekenis tot dezelfde soort van werkwoorden? Tot welke soort behooren *wist* en *mocht* naar de vervoeging?

Geef een overzicht van die soort.

h. *Vaak, weleer, volgaarne*: Hoe worden bijwoorden gevormd:
1°. door afleiding,
2°. „ samenstelling?

Zijn er ook bijwoorden op andere wijze ontstaan?

i. Welke beteekenis hebben de voorvoegsels in:
verrukken, vergoden, vergallen en
ontgaan, ontwijken, ontmoeten?

k. *Feestelijk*: Hoe heet de grammatische figuur in dit woord? — Kent gij nog andere gevallen?

l. Wat is het verschil tusschen:
benijdbaar en *benijdenswaard*,
hoon, schimp en *smaad*?

m. Wijs de metaphoren in deze coupletten aan.

n. Geef den inhoud zoo nauwkeurig mogelijk weer.

N°. 19.

DIER HOLLAND.

Dier Holland! dat ik liefhebbe om de glorie,
Uws harten beë, terwijl op veld en vloed
De vrijheidszucht den weg wees ter victorie:

5. Gij, met den roem der wapnen onvoldaan,
Gelauwerd uit de halle der historie,
Het steile pad der kunsten opgegaan; —

Dier Holland! dat een lente neer zaagt zijgen,
Wier bloesempracht geen plaatse liet voor blaân,
Daar geur en gloed ontvloeide aan alle twijgen:

10. Gij, even frisch, hetzij uw doek of dicht
 Op nieuwe wijs de hymne leerde stijgen,
 Op eigen trant de groepen riep aan 't licht; —

Dier Holland, dat trots overwolkte transen,
 't Oorspronkelijk schoon een tempel hebt gesticht,

15. Dien 's vreemdlings oog benijdend nog ziet glanzen,

Gij acht het geen vergrijp aan uw genie,
 Zoo 'k heden bij der dankbre wereld kransen,
 Den uwen ook deez' groote schimme biè!

(Uit: *Florence.*)

E. J. POTGIETER.

- a. Ontleed de zes laatste verzen in zinnen en zinsdeelen.
- b. Wijs het verband aan tusschen *terwijl op veld en vloed de vrijheidszucht den weg wees ter victorie* en wat voorafgaat.
- c. Ontleed taalkundig 't *oorspronkelijk schoon* (reg. 16) en *deez' groote schimme* (reg. 18).
- d. Hoe heet de genitief in *roem der waapnen*? — Wat is de beteekenis?
- e. *Transen*: Wat zijn dat?
 Wat valt er op te merken omtrent de slotmedeklinkers in verband met de meervoudvorming?
- f. Tot welke woordsoort behoort *trots* (reg. 13)?
- g. *Terwijl* (reg. 2): Welk rededeel is het hier?
 Kunt gij verklaren, hoe voornaamwoorden, bijwoorden, voorzetsels en geheele uitdrukkingen voegwoorden kunnen worden?
- h. Verklaar den 2en persoon in *zaagt* (reg. 7) en *hebt gesticht* (reg. 14).
- i. *Den uwen*: Geef de verbuiging van het zelfstandig bez. voornw.
- k. *Vrijheidszucht*: Welke verbindingsletters heeft het Nederlandsch en welke regels kent gij er voor?

- l. Tracht het verband tusschen *dier* en *duur* aan te toonen.
- m. Wat is eene *halle*?
- n. Waarom het „steile” *pad der kunsten*?
- o. Wat beteekent *zijgen* (reg. 7)? — Is het woord hier juist gebruikt?
- p. Wat bedoelt de dichter met die *lente*?
- q. Wat is eene *hymne*?
- r. Begrijpt gij, wie *deez' groote schimme* is (reg. 18)?
- s. Welk Holland spreekt de dichter hier aan?
- t. Hoe heeten de tropen: *veld en vloed* (reg. 2), *de vrijheidszucht wees den weg ter victorie* (reg. 3), *de halle der historie* (reg. 5), *het pad der kunsten* (reg. 6), *het 3de couplet, doek of dicht* (reg. 10)?
- u. Geef met uw eigen woorden den gedachtengang van den dichter weer, zóó, dat elk idee, elk beeld tot zijn recht komt.
- v. Hoe heeten de strophen?
 Hoe zoudt gij eene omschrijving geven van de *terzine*?
 Waarom zou Potgieter dezen vorm gekozen hebben?
 Kent gij ook eene soort van gedichten, waar de *terzine* met eenen anderen strophenvorm gepaard is?
 Wat is eene *quatrain*?
 Lees eenige *sonnetten*.
 Bijv. het volgende *Sonnet* van HOOFT:

Van purper en van goudt het heerelijk gewaedt,
 Dat 's morphens het toonneel des hemels op komt pronken,
 'T en is de Zonne niet, maar 't voorspel van haer lonken,
 De jeughd van 't lieve licht, dat in het Oost op gaet.

Alsoo de heughlijkheit, die voeghelijk beslaet
 Het aenschijn van me vrouw, als zij bevroedt de vonken,
 Die leeven in het hart, dat jck haar heb geschonken,
 En is geen lachje, neen, maer lachens daegheraedt.

In dat gelaet de Min vergifticht zijne schachten.
 Dan wordt dat kindt een man van meer als eigne krachten;
 Wat schept Vrouw Venus ujt dat weesen hoogen moedt?
 Ach deese daegheraedt, wel waerdigh aengebden,
 Blaest op mijns harten vier met zijne frissigheden,
 En schier veel feller brandt, als heete middagh doet.

Ook VONDELS *Klinkert vóór Palamedes*, en J. J. L. TEN KATE's *Het Sonnet, Starrenhemel* e. a.)

Geef daarna eene omschrijving van deze dichtsoort.
 Let vooral op den vorm en, als het mogelijk is, in verband daarmede op den inhoud.

Weet gij ook, hoe wij aan het sonnet gekomen zijn?

Nº. 20.

DE ANTIEKEN, DE ZUIDELIJKE SCHOOL EN DE NEDERLANDSCHE.

- Klopt het hart van den inheemschen liefhebber niet sneller bij de voorstelling, in welker midden hij zich daar (in het Trippenhuys) weder bevinden zal, dan wanneer hij in den vreemde zijnen cicerone in eene
5. galerij van antieken, in een kabinet der zuidelijke school vergezelt? Sta mij toe, den onderscheiden indruk door vluchtige trekken in schets te brengen, ten einde de poging me vrijware van de blaam van partijdigheid.
  10. O, het is een beurtelings weelderig stemmend of huiveringwekkend genot, den blik te laten rusten op de vergoddelijking des lichaams, aan den beitel der Grieken, in de verwezenlijking hunner idealen van kracht en van schoon, gelukt; — de heroën van Homerus treden aan het licht, tot voor ons, misdeelden, wien ze in alle
  15. vertalingen duister bleven; — de studie der oude, de

- schier eenige beeldhouwkunst, deelt eenen zin voor volkomendheid van vormen mede, welke u levenslang dreigt te martelen, als gij dien te eenzijdig botviert. Eere wien eere toekomt! Waar hij ook de som uwer
20. genietingen verminderen zou, vrees dit bij de Italianen niet. Rafaël bevredigt dien, Rafaël, wiens scheppingen de graveernaald u slechts behoeft te hebben vertolkt, om u te doen erkennen, dat de vlucht des kunstenaars hooger stijgen kan dan tot zedelijk wordens gelouterde
25. zinnelijkheid. Ontzag greep u aan bij de standbeelden dier goden, wier verhevene rust het bewustzijn hunner kracht aanschouwelijk maakte; maar hoe het demoedig gebogen hoofd der madonna alle verheffing onzer natuur beschaamt in zijne verkondiging van het beginsel des
30. geloofs! Zie den Christus, en de katholieke kunst overwint de heidensche, de liefde het noodlot, en echter, Hollander, hervormde, als ge zijt, aanbidder in geest en in waarheid, als gij streeft te worden, weigert ge u prijs te geven aan den indruk van afschaduwingen, die,
35. waartoe het verheeld? op u geene onbetwistbare zegepraal kunnen behalen; welke gij slechts wantrouwend geniet. Anders dan als eene openbaring van het hemelsche, heeft de kunst zich het eerst aan uwe blikken vertoond; andere snaren dan die, welke een voorspel van het
40. toekomende ruischen, pleegde zij in uw gemoed aan te roeren; en zoo ik aarzel, het van alle bekrompenheid vrij te pleiten, dat gij haar, als stemme uit den hoogen, gehoor ontzegt, uw prijs stellen op de vervulling van hare aardsche roeping is deugd. Den oude zijne schoone
45. wereld, en zijn nog schoonere Olympus, door zijne dichters gedroomd, door zijne wijsgeeren gedacht; — den zoon van het zuiden eene kunst, die zijnen eeredienst schoort, die zijne zinnen in prikkels van godsdienstig gevoel verkeert, ons daarentegen, ons natuur, maar gezien met de

50. oogen der liefde; ons waarheid, maar beschouwd met zin voor het schoone; ons voorgeslacht, vaderland, vrijheid, het hoogste, waarvoor ons harte blaakt, uitgezonderd het goddelijke, waarvan wij geene afbeeldsels dulden.

(Uit: *Het Rijksmuseum te Amsterdam.*) E. J. POTGIETER.

- a. Maak de rede- en taalkundige ontleding van: „*Ontzag greep u aan enz. . . . beginsel des geloofs*” (reg. 25—30).
- b. *Den vreemde* (reg. 4), *den hoogen* (reg. 42): Kunt gij deze vormen verklaren?
- c. In welken naamval staan *beeldhouwkunst* (reg. 16) en *scheppingen* (reg. 21). — Waarom?
- d. Tot welke soort van werkwoorden behoort *zou* in *verminderen zou* (reg. 20)? — Verklaar dezen vorm.
Hoe verdeelt gij de ww. naar hunne beteekenis?
- e. *Gedacht* (reg. 46): Van welk werkw. is dit het deelwoord? en *getroost* in: „getroost ging hij heen”; *gelaten*, *onberaden*, *onbeholpen*?
Hoe kunnen deelwoorden tot adjectieven worden?
- f. *Uitgezonderd*: Tot welke woordsoort behoort dit woord? Geef meer dergelijke voorbeelden en verklaar, hoe zij ontstaan zijn.
Hoe konden zij tot voegwoorden worden?
- g. Verklaar, zoo mogelijk uit hunne etymologie, de beteekenis van: *inheemsch*, *onderscheiden* (reg. 6), *vrijware*, *botvieren*, *de(e)moedig*, *aarzelen*, *daarentegen*.
Is er verband, zoowel in afleiding als in beteekenis, tusschen *echter* en *achter*?
- h. Geef zoo juist mogelijk de beteekenis op van:
cicerone, *galerij van antieken*, *kabinet der zuidelijke school*, *ideaal*, *heroën van Homerus*, *madonna*, *Olympus*.
- i. Wat bedoelt Potgieter met:
den onderscheiden indruk (reg. 6), *de poging* (reg. 8), *vergoddelijking des lichaams* (reg. 11)?

Wie zijn die *misdeelden* (reg. 14)? — Waarom? — *hij* (reg. 19), *dien* (reg. 21)?

Wat verstaat gij onder de uitdrukking: *tot zedelijk wordens gelouterde zinnelijkheid*?

Waarop slaat *zijne* in *zijne verkondiging* (reg. 29), en wat is dat *beginsel des geloofs* (reg. 29)?

Afschaduwingen (reg. 34): waarvan?

Wat kan die *aardsche roeping* zijn (reg. 44)?

Door zijne dichters gedroomd (reg. 45): Hoe moeten wij dit *droomen* opvatten? — Behoort Potgieter ook tot de droomende dichters?

k. Geef synoniemen van:

inheemsch, *liefhebber* en *verwezenlijking* (van dit laatste woord in de beteekenis, die het reg. 12 heeft!).

l. *Huiveringwekkend genot*: Hoe heet deze redefiguur? — Kunt gij meer voorbeelden geven?

m. Welke waarschuwing ligt er in het laatste gedeelte van den laatsten zin: *Ons daarentegen* enz.?

n. Toon de schoone overgangen in bovenstaand fragment aan.

o. Tracht op *uwe* wijze te zeggen, welken indruk de beschouwing van de kunstproducten uit de drie verschillende scholen op P. maakt.

p. Zoudt gij het fragment nog op twee andere wijzen kunnen betitelen, die naar Potgieters oordeel (blijkens den inhoud) synoniem zijn met ons opschrift?

N°. 21.

DE GAAF DER POEZIJ.

Gevoel, Verbeelding, Heldenmoed,
tot ééne ondeelbre kracht verbonden,
te zaam gesmolten tot één gloed,
en door den boezem uitgezonden

5. op vleugelen van melody,
om al wat ademt te betooveren,
om al wat hart heeft te veroveren —
zie daar de gaaf der Poëzy!
10. Gevoel, dat plotseling ontwaakt
bij ieder indruk uit den hoogen,
zich uitbreidt, meedeelt, brandt en blaakt
met telkens aangegroeid vermogen!
en ieder zenuw trillen doet
door fijner dan lichaamlijk prikkelen,
15. en hemelwellust weet te ontwikkelen
uit ieder druppel van ons bloed!
- Verbeelding, grijpende om zich heen,
om voedsel voor die vlam te vinden,
en machtig, het Heelal tot één,
20. een enkel denkbeeld te verbinden!
De buit, die zich haar kracht vergaart,
is beide, Toekomst en Verleden,
haar buit, natuurs verborgenheden,
haar buit, de hemelen en de aard!
25. . . . .
Moed, die, waar recht of waarheid spreekt,
tirannen vreest noch schandschavotten,
noch voor het woedend samenrotten
eens God vijandig' volks verbleekt.

I. DA COSTA.

- a. Ontleed het tweede couplet in zinnen en zinsdeelen.
b. Ontleed taalkundig: *al*, *wat* (reg. 6); *waar* (reg. 25) en
helder door voorbeelden op, hoe *al*, *wat* en *waar* nog
anders kunnen voorkomen.
c. Verklaar den vorm *den hoogen* (reg. 10).

- Wat merkt gij op naar aanleiding van de *s* in *natuurs* (reg. 23)?
- In welken naamval staat *gaaf* (reg. 8) en *God* (reg. 28)?
- Waarom heeft *vijandig* 'eene apostrophe?
- d. *Vleugel, droppel*: Wat voor woordsoorten vormt de uitgang *-el*; wat is zijne beteekenis en welken invloed heeft hij dikwijls op den vorm des woords?
- e. *Telkens*: Verklaar dit woord naar zijne afleiding. Zoo ook *allengskens*.
- f. *Heldenmoed*: Welke regels kent gij voor het gebruik van de verbindings-*n*?
- g. Kunt gij den meervoudsvorm *hemelen* (reg. 24) verklaren?
- h. Welke grammatische figuur ziet gij in het woord *vergaart*? Geef meer voorbeelden van deze figuur (zoowel van syncope, als elisie en synaloephe!).
- i. Wat wil zeggen: *fijner dan lichamelijk prikkelen* en wat is *die vlam* (reg. 18)?
- k. Waarop hebben *die, zich* en *haar* (reg. 21) betrekking?
- l. Verklaar de beeldspraak in bovenstaande verzen. Waarin schuilt de macht van deze beeldspraak? Wijs dat eenigszins in bijzonderheden aan.
- m. Hoe heeten de redefiguren in reg. 6 en 7; in reg. 11 en in reg. 21, 23 en 24?
- n. Geef de bedoeling van den dichter in goed proza weer.
- o. In welke beteekenissen kan het woord *vermogen* voorkomen? Toon dat in goede zinnen aan.
- p. Behandel de synoniemen:
kracht, macht, geweld, sterkte en *vermogen*.

N°. 22.

STOOM.

Een nieuwe loopkring is voor heel deez aard begonnen!
 Uit kool- en ijzermijn ontsprongen haar de bronnen

van snelheid, macht en licht. Het helle koolzuurgas vervangt de tinteling van 't maagdelijke was.

5. Het zeegevaarte voelt zijn ingewanden leven, en roept geen drijfkracht meer van buiten, om te zweven. Ja, meer! de vrije zee, waarin de stoomboot zwemt, en 's aardrijks vaste korst in ijzren band geklemd, waarop de spoortrein gonst, wedijveren met elkander.
  10. Zie langs zijn tweelingslijn dien fellen salamander! Vuur sist hij uit zijn buik, die rammelt over de aard. Hij voert bevolkingen en legers in zijn staart, metalen tenten, die met bliksemende wielen watstand houdt, waar hij schreeuwt, verpletten en vernielen.
  15. Hij runt, hij vliegt, hij rukt, verwaten en verwoed, afgronden in 't gezicht, en bergen te gemoet, die wijken, of, doorboord, een open heirbaan laten. De steden naadren tot elkander; Volken, Staten doorkruisen, mengen zich. Eén zelfde stoomkrachtvaart
  20. sleept heel ons menschedom voort, en effent heel onze aard, bij 't ruischen van een zee muziek- en zangakkoorden, waar 't lied van Strauss meestemt, en invalt met dees woorden:
„Zie hier uw goden: Kunst en Kracht en Industrie!
„en voorts! geen eerdienst meer dan de eerdienst van 't Genie!”
- (Uit: *Vijf en twintig jaren, een lied in 1840.*) I. DA COSTA.

- a. Ontleed reg. 12—14 in zinnen en zinsdeelen.
- b. Geef een verklarend overzicht van de vervoeging van het werkw. *zijn*.
- c. *Is begonnen*: Welke werkwoorden worden met *hebben*, welke met *zijn* vervoegd?
- d. *Het zeegevaarte voelt zijn ingewanden leven*: In welke gevallen komt een infinitief zonder *te* voor?
- e. Tot welke soort van werkwoorden behoort *voeren* (naar de afleiding)? Welke meer?
- f. Hoe zijn de volgende woorden gevormd:

- beginnen?* Welke beteekenis heeft *be-* meer?
ontspringen? „ „ „ *ont-*?
vernien? „ „ „ *ver-* meer?
naderen, zeegevaarte en elkander?
- g. *Ruischen*: Geef de spelregels voor *sch*.
- h. Welke grammatische figuur vertoont het woord *was* (reg. 4)?
- i. Hebt gij iets op te merken omtrent *om te zweven* (reg. 6) en *doorkruisen zich* (reg. 19)?
- k. *Waarom vrije zee?*
 Wat zijn *bliksemende wielen*?
 Wat beteekent *verwaten*? Tot welke woordsoort behoort het eigenlijk?
Afgronden in 't gezicht: Hoe kan dat?
 Wat is een *heirbaan*?
 Welken *Strauss* zal de dichter hier bedoelen?
- l. Geef de synoniemen van *fel*.
- m. Benoem de volgende figuren en tropen:
Een nieuwe loopkring is begonnen (reg. 1);
De bronnen van snelheid enz. . . . ontsprongen uit kool- en ijzermijn (reg. 2);
de tinteling van 't maagdelijke was (reg. 4);
Zie langs zijn tweelingslijn enz. . . . een open heirbaan laten (reg. 10—17);
De steden naadren tot elkander (reg. 18);
een zee muziek- en zangakkoorden (reg. 21);
het lied van Strauss (reg. 22);
Kunst en Kracht en Industrie (reg. 23).
- n. *Waarheen wordt ons menschedom voortgesleept* en in welk opzicht *heel onze aarde geëffend*?
- o. Geef het fragment in goed proza weer.

N°. 23.

WACHTER! WAT IS ER VAN DEN NACHT?

De wereld onzes tijds, met weten ingenomen
zoo als geen vroegre ooit, zuigt in haar dorst bij stroomen
de vrucht der drukpers in, die gistend tot ons komt
en hoofd en hart om strijd of prikkelt of verstompt.

5. Geen boeken evenwel, die dezen dorst verzaden!
Neen! op der stormen vlerk, gelijk de orakelbladen
der Pythonis gevoerd, of liever, over volk
aan volk van uit den schoot der bliksemzwangre wolk
bij vlagen neergedaald, brengt Kennis en Beschaving
10. onsmenschedom, uur aan uur, in 't Vlugschrift versche laving!

- Een breede plas van licht, die de oogen schcemren doet!
Een even snel vergaan als weer gewassen vloed!

- Een zee van letters, waar, bij 't zweepen van de winden,
steeds vreemder schaduwen op rijzen en verzwinden
15. in allerhande vorm, — en dan op eens één beeld
(het uwe, o Geest des tijds!) zich afdrukt en herteelt,
vloediger dan of Daguerre 't onder 't zweven
bespied had, aangelokt en op zijn vlak doen kleven.

- Is 't waar? en wordt bij 't zweet der rusteloze pers
20. door Vlugschrift en Journaal naar 't leven steeds en versch
het beeld, de stem des Tijds herbaard? zijn zin, zijn pogen
beloften, dreigingen, vermeten en vermogen,
ons ieder dag verhaald? van ieder nieuwen stap
die ter volmaaktheid voert, verslag en rekenschap
25. gebracht? zoo sta het vrij die godspraak te ondervragen!
Ja, bij het kroost der Pers zich met de vraag te wagen,
die uit het binnenst roept: „Wat is er van den nacht,
„o Wachter! welk een dag wordt aan de kim gewacht?”

I. DA COSTA.

- a. Ontleed reg. 13—18 in zinnen en zinsdeelen.
- b. *Of* (reg. 4, 7 en 17): Geef een overzicht van de verschillende beteekenissen en functiën van *of*.
- c. Verklaar het getal van *brengt* (reg. 9) en *wordt* (reg. 19).
- d. Waarom is *allerhande* onbuigbaar? — Hoe is het gevormd?
- e. Ontleed taalkundig: *weten* (reg. 1), *gistend* (reg. 3), *orakelbladen* (reg. 6.), *liever* (reg. 7), *waar* (reg. 13), *steeds* en *versch* (reg. 20), *is* (reg. 27).
- f. Verklaar de wijze van *van had* (reg. 18) en *sta* (reg. 25).
- g. „ „ beteekenis der voorzetsels in: *om strijd* (reg. 4), *bij vlagen* (reg. 9) en *van den nacht* (reg. 27).
- h. Verklaar uit de samenstelling of afleiding de beteekenis van: *evenwel*, *volledig*, *vermeten*, *vermogen* en *verslag*.
- i. *Herteelt*: Wat weet gij van het praefix *her-*?
- k. Is de *ee* in *scheemring* zacht of scherp? Waarom?
Geef een overzicht van de regels, die daarop betrekking hebben.
- l. *Op eens* of *opeens*? Welke regels kent gij voor het aanschrijven van bijwoorden?
- m. Welke grammatische figuren vertoonen *vlerk* en *gewassen*?
Geef meer voorbeelden van deze soort.
- n. Verklaar uit de eigenlijke (eerste) beteekenis die van *ingenomen met* (reg. 1) en van *scheemren* (reg. 11).
- o. Wat verstaat gij onder *Pythonis*, *Vlugschrift* en *Geest des tijds*?
- p. Verklaar en benoem de tropen:
De wereld onzes tijds (reg. 1);
(Zij) zuigt in haar dorst bij stroomen de vrucht der drukpers in (reg. 2 en 3);
(Zij) prikkelt hoofd en hart (reg. 4);
op der stormen vlerk (reg. 6);
van uit den schoot der bliksemzwangre wolk neergedaald (reg. 8);

Een breede plas van licht enz. . . . herteelt (reg. 11—16);
kroost der pers (reg. 26).

p*. Welke figuren ziet gij in reg. 21 en 22?

q. Geef eenige synoniemen van *vlerk* en behandel ze.

r. Geef het fragment met uw eigen woorden weer.

s. Behandel de synoniemen:

verzaden, stillen en lesschen.

N°. 24.

BEELDENSTORM EN VERDRUKKING.

En op die prediking ¹⁾, die versche wedergeving van 't levend Bijbelblad, was in het Land een beving en koking als der zee vernomen, en een schaar, men weet niet door wat geest gedreven of van waar

5. vergaderd, had op eens bewustelooze handen aan beeld en kunst gewaagd van Kerk- en kloosterwanden, en 't zij haar ijver of haar plonderlust gckoeld als met der stormen vaart. De daavring was gevoeld tot in Segovia en 't koninklijke klooster,
10. naar 't streng model geraamd van foltertuig en rooster ²⁾, weleer door Heidnen van ³⁾ Laurentius, maar toen

1) Van 't nieuwe Geloof namelijk.

2) In eene „aanteekening” zegt de dichter o. a.: „In de streken van Segovia, niet ver van Madrid, bouwde Koning Philips II een klooster, — tevens paleis en begraafplaats voor het Vorstelijke huis, — het beroemde Escuriaal . . . . Het nieuwe prachtgebouw werd toegewijd aan Laurentius, den Romeinschen Diaken, die ten jare 258 onder de regeering van Keizer Valerianus zijnen Bisschop, Sixtus II, in het martelaarschap volgde. De bijzonderheden van dezen marteldood, door Ambrosius, Augustinus en Prudentius beschreven, gaven aanleiding tot de voorstelling van een rooster, waarop de geloofsheld letterlijk gebraden zal zijn geworden. Vandaar dan dat foltertuig als zinnebeeld van Laurentius' nagedachtenis in de Roomsche-Catholijke Kerk aangenomen en de aanleg van het Escuriaal naar het model van dien rooster, die ook binnen het gebouw op meer dan ééne wijze vertegenwoordigd wordt.”

3) (Moet hier voor gelezen worden?)

voor Christenen bereid door Christenen, ten zoen der nieuwe ketterij, — het eigen Woord des Heeren.

- Om 't misdrijf met één slag zijn Volken te verleeren,
15. van 't pestgif eens voor goed te zuivren heel het Land, zond weer de Koning 't zwaard, het zwaard in Alva's hand, en met dat zwaard, het vuur. Van edel en onedel, van Roomschen Onroomsch, trof de bliksemstraal den schedel, uit de onheilzvangre wolk van 't Zuiden aangesneld.
  20. De steden zijn vernauwd tot kerkers, 't verre veld met vluchtelingen als bezaaid, wier herten bloeden om have, om gade en kroost, verbleven aan het woeden van 't Spaansche Vceemgericht. Een wijl nog! en het woord van Vrijheid, 't woord van Heil is door 't geweld vermoord,—
  25. maar niet die liefde, die geen waatren kunnen blusschen, geen graf verslinden, die ook nu de Juniussen ontsteekt ¹⁾, en drijft om, meer dan immer onvervaard, 't geloof te prediken, dat harten wederbaart, in huizen, van den gloed der markt- en martelvuren
  30. beschenen, — onder 't dak van afgelegene schuren, — in katokomben, afgesloten voor het licht, waarin de herder zijn verstrooielingen sticht.

(Uit: *De slag bij Nieuwpoort.*)

I. DA COSTA.

a. Ontleed regels 20—23 in zinnen en zinsdeelen.

b. Ontleed taalkundig: *wat, van, waar* (reg. 4); *'t, zij* (reg. 7), *edel* (reg. 17); *Roomsch* (reg. 18); *geen, kunnen* (reg. 25); *onvervaard* (reg. 27).

¹⁾ „Zoo vóór als in en na de dagen der openbare preek was Franciscus Junius (François du Jon) een der uitnemendste geloofshelden der Hervorming in de Nederlanden . . . Zijne prediking te Antwerpen in een huis, door de vlam van de houtmijt, waarop zijne geloofsbroeders den marteldood stierven op dat zelfde oogenblik, is slechts eene onder de vele daden van Christenmoed, die zijn werkzaam leven onderscheiden.” (Uit eene „Aanteekening” van Da Costa).

- c. Verklaar den naamval van: *het eigen Woord* (reg. 13); *liefde, die* (reg. 25) en *die* (reg. 26).
Behandel de verbuiging der betrekkelijke voornaamwoorden.
- d. Verklaar de beteekenis van het voorzetsel *van* in regels 2, 4, 10, 15, 17, 19, 23 en 29.
- e. In welke betrekking staan de beide deelen der uitdrukking 't woord van *Heil* tot elkander?
Kent gij meer dergelijke verbindingen?
Waarop heeft *bereid* (reg. 12) betrekking?
- f. Zet de beteekenis van het voorvoegsel *ver-* uiteen naar aanleiding van: *verleeren, vernaauid, verbleven, vermoord* en *verslinden*.
- g. Verklaar uit de etymologie de beteekenis van:
vaart (reg. 8), *blusschen*, *onvervaard*, *verstrooieling*, *vluchteling*.
Wat hebt gij op te merken omtrent de vorming van *onheilzwanger*?
Kunt gij meer zulke samenstellingen opgeven?
- h. *Vernomen* (reg. 3): Wat *verneemt* men?
haar ijver (reg. 7): Heeft *ijver* hier eenen gunstigen zin?
Leg dat uit.
Hoe verklaart gij den zin: *De daavring was gevoeld tot in Segovia*?
Wat is een *streng model* (reg. 10)?
Waarom *nieuwe ketterij* (reg. 12)?
Wat is een *Veemgericht*?
Geef nog enkele vormingen met *veem*.
- i. Hoe verklaart en benoemt gij de volgende tropen:
de versehe wedergeving van 't levend bijbelblad (reg. 1—2);
bewusteloze handen (reg. 5);
die schare had haar ijver of haar plonderlust als met der stormen vaart gekoeld;
van 't pestgif heel het land te zuivren (reg. 15);

*de bliksemstraal uit de onheilzwangre wolk (reg. 18—19);
het woord van Heil is door 't geweld versmoord (reg. 24);
de Juniussen;*

't geloof, dat harten wederbaart?

Is er ook eene figuur in reg. 13?

k. Geef het fragment in uw eigen woorden weer.

l. Behandel de synoniemen:

misdrijf, wanbedrijf en wandaad.

m. Lees de vier gedichten van Da Costa, waarvan in de voorgaande nummers fragmenten gegeven zijn.

Geef van het eerste den gedachtengang weer, van de andere een kort overzicht.

Tot welk genre behoort *De Gaaf der Poëzie*?

Vijf en twintig jaren en Wachter! wat is er van den nacht? zijn eigenlijk gelegenheidsgedichten. Behooren die tot de epische, de lyrische of de didactische poëzie? Of hebben wij hier misschien eene verbinding, eene „samen-smelting” dier soorten? Wat is het hoofdkarakter dan? Moeten wij aan den naam „gelegenheidsgedicht” uit een poëtisch oogpunt altijd eenen ongunstigen zin hechten? En in 't bijzonder in dit geval? Geef eenige gronden voor uw oordeel.

En hoe denkt gij in dit opzicht over *De slag bij Nieuwpoort*?

Merkt gij ook iets eigenaardigs op in Da Costa's verzen, wat den bouw betreft?

Nº. 25.

OP 'T ONTEEREN VAN HET HOLLANDSCH WAPENSCHILD.

*In de nieuw gegeven vaandels der Hollandsche gardes
in sprokkelmaand MDCCLXXXVII.*

Wat hoont ge, onzinnig Volk, uw wettige Opperheeren
In hunne ontzachtbre rust, door 'tschenden van hun schild!

- Dat Vorstlijk wapenschild, dat aarde en zee vereeren,
 Waarvoor Europe in 't Oost, zoo dikwerf, heeft getrild!
5. Die eedle Krijgsbanier, die, voor zijn Heer gedragen,
 Den ongestuimen Zeeuw tot onderwerping bracht,
 Den onbetemden Fries in banden heeft geslagen,
 En de overmacht van 't Sticht bedwongen en verkracht!
 Die standaard, die weleer u 't vreemde Juk ontrukte,
10. Als 't nijdig Vlaandren u zijn boeien kussen deed;
 Die nooit voor scepters boog, noch ooit voor wapens bukte,
 Maar u gelukkig, groot, zich zelve machtig streed!
 Die Leeuw, met diep ontzag, door twee paar Vorstenstammen
 Aanvaard, als 't waardigst pand van heel hun heerschappij:
15. Die 't vuur verdragen kon der Borgonjoensche vlammen,
 En, in de stoutste vlucht, den Arend ging op zij!
 Vergrijpt ge u tegen dit, dit heilige eereteeken?
 O Volk, geen Volk thans meer, maar lichaamlooze schijn!
 Of waant ge op zulk een wijs u-zelf van hun te wreken,
20. Die in 't geroofd bezit dier vorstenteekens zijn?
 Neen, wilt ge eene eedle wraak, als 't volken past te aan-
 (vaarden,
 Schud af 't onwettig juk van 't vloekbare Eedgespan:
 Schend zelf uw luister niet in Hollands Leeuwstandaarden,
 Maar draag ze een Heerscher op, die ze ook beschermen kan!

Mr. W. BILDERDIJK.

- a. Ontleed de vier laatste verzen in zinnen en zinsdeelen.
- b. Tot welke woordsoort behooren:
wat (reg. 1), *Dat* en *dat* (reg. 3), *Die* en *die* (reg. 5),
Als en *als* (reg. 10 en 21)?
 Tot welke soort kunnen zij meer behooren? Voorbeelden.
 Tot welk soort behooren zij oorspronkelijk?
- c. In welken naamval staat het 2e *dat* in reg. 3, 't *vreemde juk* (reg. 9), *u* (reg. 10)? Waarom?
Van hun schild (reg. 2) en *van 't vloekbare Eedgespan*

(reg. 22) zijn beide omschreven genitieven. Zijn ze van dezelfde soort?

Komen er in het fragment niet eenige substantieven voor, die grammatisch apposities zijn van den eersten dezer omschreven genitieven? Zoudt gij ze in den 4en naamval willen zien?

- d. Behandel voor kwcekelingen de voornaamwoordelijke bijwoorden (*waarvoor*, reg. 4).
- e. Verklaar uit hunne etymologie de beteekenis van:
weleer, dikwerf, aanvaarden, vergrijpen, verkrachten, vloekbaar.
 Wat is de beteekenis van het achtervoegsel *-baar*?
 Wat beteekent *ontzachtbre* (reg. 2)?
 Welke beteekenissen kan *sticht* hebben?
- f. Welke grammatische figuur komt in *thans* voor? Geef meer voorbeelden.
- g. Wat is het verschil tusschen:
onzinnig, zinloos en zinneloos;
wettig, wettelijk en wettisch?
- h. Hoe heet de stijlfiguur, die in bovenstaande verzen van begin tot einde is volgehouden?
- i. Wijs er één of meer der volgende figuren in aan:
 metaphora, metonymia, synecdoche, hyperbool en epitheton ornans.
- k. Komen er ook barbarismen en pleonasmen in voor?
- l. Geef de bedoeling van den dichter met uw eigen woorden weer. Tracht daarbij de toespelingen zooveel mogelijk op te helderen.
- m. Behandel naar aanleiding van flinke zinnen desynoniemen:
hooien, krcnken, smaden, beschimpen en verguizen.

Nº. 26.

DE PIJN, ONZE BESCHERMER.

Lichaamlijk, en bestemd, lichamelijk heil te smaken
 Bij 't Hemelsch geestgenot, waarvoor Gods Englen blaken,

- Bestaat ge, o sterveling! in 't heerlijkst kunstgewrocht
 Van veezlen, onderling op 't keurlijkst saamverknocht;
5. Maar vezels, week van aard, en vatbaar voor 't ontbinden.
 Wat leeuw- of wolfsgebit gesplitst zij tot verslinden;
 Wat schuifelende slang zich wapen met vergift,
 Wat felle schorpioen met hoekige angelstift;
 Wat tuimelend gebergt ter neer ploffe uit de wolken;
10. Wat opgeschoten vuur uit de onderaardsche kolken,
 Wat stikkend sulfegas uit poel of mijnkloof well'; —
 't Dreigt al vernielend aan uw teeder samenstel.
 Wat zegge ik? doornespits, en nauwlijks zichtbre dicren!
 Ja, rekking beide en rust van ingewand en spieren,
15. Het voedsel zelfs, de lucht, die 't brandend werktuig koelt,
 Het licht, waar 't kunstrijk oog Gods schepping in gevoelt,
 't Is alles — levensbaat, maar — machtig om te dooden.
 Hoe, sterveling! dan 't verderf, het wis verderf gevloeden?
 Ach! argloos ligt gij neer, in stillen slaap vermast;
20. Verkwikklijk smaakt gij 't ooft, dat tot verkwikking wast;
 Genoeglijk zweeft gij om langs berg en heuveltoppen;
 Of laaft uw warme borst met levende aderdroppen; —
 Daar scheurt u 't ongediert de weekgespannen huid,
 En stort zijn gal in 't bloed, in aâr of klierbuis, uit;
25. Daar zal het scherpe sap uw ingewand doorboren;
 Daar wordt uw heup ontwricht, daar bloed en ziel verloren;
 Daar stremt u 't koude vocht de vloeibre levensbron!
 Gij sterft, en onbewust van 't geen u deren kon!

- Neen, de Almacht wilde u 't lijf, het kostbre lijf bewaren.
30. Zij wrocht geen dooven klomp van vezels, vliezen, âren;
 Zij stortte een fijn gevoel aan 't dierlijk werktuig in,
 Dat, trouwe wachter bij een zorgeloos gezin,
 D' alarmkreet opheft, als vijandlijk leed komt naderen.
 De vijand naakt, men slaapt; geheime huisverraderen
35. Verbergen 't onheil, of verdcelen de aandacht: rust,

- Begoochling van 't vermaak, genot van zinnelust.
 Zie daar de deur geramd, den voormuur doorgebroken,
 De vlam op 't onvoorzienst in 't voorportaal ontstoken!
 Daar bruist ze en vliegt omhoog, en dringt in 't slaapsalet!
40. Help, Hemel! 't is gedaan; geen voorzorg meer, die redt!
 De binten vallen met de doorgeblaakte wanden,
 En plettren 't droef gezin in 't wringen van de handen,
 Verdolgen 't prachtig slot met torentrans en kruin,
 En keeren 't tot een hoop van gloeiende asch en puin!
45. Maar neen! de burgwacht blaast, de brandklok slaat aan
 ('t kleppen:
 Zie burgzaat en soldaat om 't zeerst de handen reppen,
 Den vijand voor de poort op 't eerst rumoer geschut,
 En 's wachters waakzaamheid maakt list en kracht onnut.
- (Uit: *De ziekte der geleerden.*) Mr. W. BILDERDIJK.

a. Ontleed in zinnen en zinsdeelen de vier eerste verzen.

„ evenzoo vers 28.

Maak aan kweekelingen duidelijk, wat gij onder oorzakelijk voorwerp verstaat. Richt daarbij vooral de opmerkzaamheid op den vorm, waaronder en de woorden, waarbij het voorkomt, meer dan bijv. op het verschil in beteekenis tusschen het oorzakelijk en het lijdend voorwerp. (Verg. bijv. *Men sprak over het nieuws van den dag* en *Men besprak h. n. v. d. d.* — *Ik twijfelde aan zijne goede trouw* en *Ik betwijfelde z. g. t.!*)

b. Ontleed taalkundig: *wat* (reg. 6 en 13), *stikkend* (reg. 11), *al* (reg. 12), *verderf* (reg. 18), *u* (reg. 23), *wrocht* (reg. 30).

Verklaar de betrekking van *verkwikklijk* (reg. 20) in den zin. *Den voormuur* (reg. 27): *Waarom den?*

c. *Op 't keurlijkst*: Hoe heet deze superlatief?

Maak het verschil tusschen relatieven en absoluten superlatief duidelijk.

- Wat noemt gij adverbialen superlatief?
- d. Welke beteekenis heeft de conjunctief in reg. 6—11?
Welke beteekenissen kan hij hebben? — Voorbeelden.
- e. *Bij 't hemelsch geestgenot*: Welke beteekenissen kan het voorz. *bij* hebben? — Voorbeelden.
- f. Verklaar uit hunne etymologie de beteekenis van:
lichaamlijk, kunstgewrocht, argloos, verkwikking, strekken. Naderen (reg. 33), *naken* (reg. 34): Zijn deze woorden etymologisch aan elkaar verwant? — Is er ook verschil tusschen?
- g. *Lichamelijk*: Wanneer wordt eene *e* ingelascht?
- h. Zet de beteekenis uiteen van:
Hemelsch geestgenot (reg. 2), *'t brandend werktuig* (reg. 15), *levensbaat* (reg. 17), *vermast* (reg. 19), *zweven* (reg. 21), *weekgespannen huid* (reg. 23), *kruin* (van een slot).
- i. Wat is de tegenstelling van *lichaamlijk heil*?
Staan *rekking* en *rust* (reg. 14) tegenover elkander?
- k. Welke beteekenissen kan *ontbinden* hebben? Voorbeelden.
Welke daarvan heeft het in reg. 5?
Pletteren (reg. 42), *keeren* (reg. 44): In welke beteekenis komen deze woorden hier voor? — Is dit een geoorloofd gebruik?
- l. Maak uwe op- en aanmerkingen bij verzen 4 en 24.
Wat beteekent vers 16?
In reg. 34 staat *men slaapt*. Kan dan *de aandacht verdeeld worden*, zooals reg. 35 zegt?
- m. Hoe heeten de volgende figuren en tropen:
sterveling (reg. 3);
Wat tuimelend bebergt ter neer ploffe uit de wolken (reg. 9);
Gij laaft uw warme borst met levende aderdroppen (reg. 22);
Daar stremt u 't koude vocht de vlocibre levensbron (reg. 27);
geen dooven klomp (reg. 30);
Verklaar ze.
Hoe heet de fig. in reg. 32—48? — Is zij goed volgehouden?

- n. Geef den inhoud van het fragment met uw eigen woorden weer.
- o. Behandel de synoniemen:
zorgeloos en onbezorgd.

N°. 27.

HET EERSTE WERELDROND MET HET PARADIJS.

- Een koopren schild gelijk, dat zwellende uitgebogen,
 Zich opheft uit zijn rand, met blauwend staal omtogen,
 En door 't geweld des krijgs met bult en bluts bedekt,
 Lag daar 't bewoonbaar vlak, van Oost naar West gestrekt.—
5. Zijn bodem was graniet, met aardmolm overtrokken,
 Men zag geen menigte dooreen geworpen brokken
 Van rots 't eenvormig strand, of, midden in het meir,
 De golven scheiden, of geen spits het hemelsch heir
 Verbergen. 't Was één land, van éenen plas omgeven:
10. Eén eiland in één zee; geen andre kust daar neven.
 Eén bergrij, vlak van kruin, omheinde 't voor het Noord,
 En bracht den fieren pijn en statige olmen voort.
 Geen heuvels, dan alleen waar zachte beekjens gleden,
 Die, wellende uit den grond, zijn bovenkorst doorsneden,
15. En in de vlakte zich verloren, of hun nat
 Den stroomen huwden, eerst in Edens Hof ontspat.
 Eén hooger grond alleen, in nevelen en wolken
 Gehuld, verborg dien Hof aan 't kortziend oog der volken,
 Waar nog des Levens boom zijne appels, maar de tronk
20. Der Kennis, bladers en onvruchtbre bloesems schonk,
 Sinds 't doodelijk vergrijp der Oudren, door zijn vruchten
 Verlokt. Een zoete walm van balsemige luchten
 Doorwaaiden uit dien hoek de lager liggende aard
 Bij wijlen, zoeter dan de Lenterozengaard,
25. Waar 't bietjen honig puurt en dartle nachtegalen

In zwijmen van vermaak: maar de omgelegen dalen
Erkennen 't aan dit merk noch aan de onzichtbre wacht
Van Hemelingen, die 't omzwierden dag en nacht.

(Uit: *De ondergang der eerste wereld.*) Mr. W. BILDERDIJK.

- a. Ontleed reg. 6, 7 en 8 in zinnen en zinsdeelen.
- b. „ taalkundig: *schild* (reg. 1), *gelijk* (reg. 1), *zwellende* (reg. 1), *was* (reg. 5), *geen* (reg. 6), *waar* (reg. 13), *sinds* (reg. 21).
Tot welke woordsoorten kunnen *waar* en *sinds* nog meer behooren? — Voorbeelden.
- c. Waarop zien: *zijn* (reg. 14) en 't (reg. 27 en 28)?
- d. *Scheiden*: Tot welke klasse behoort dit w.w.?
Hoe staat deze klasse tegenover de andere?
Waarop berust de verdeeling der werkwoorden in klassen?
Geef een beknopt overzicht.
- e. *Een zoete walm van balsemige luchten doorwaaiden* enz. (reg. 22): Welke wetten kent gij voor de overeenstemming van het w.w. met het onderwerp?
- f. *Eén bergrij . . . omheinde 't voor het Noord*: Welke beteekenissen heeft het voorz. *voor*? — Voorbeelden.
- g. Verklaar naar vorming en beteekenis:
omtogen (reg. 2), *omheinen*, *ontspatten* (reg. 16), *erkennen* (reg. 27); *Hemelings*, *doodelijk* (vergrijp); *eerst*, *daarneven*.
- h. *Omheinde*, *sinds*: Geef de spelregels naar aanleiding van deze *ei* en *d*.
Bilderdijk schrijft *plach*: Welke spelregels kent gij voor *sch*?
- i. Hoe heet de grammatische figuur in *sinds*?
Geef nog andere voorbeelden.
- k. Welke woorden in bovenstaand fragment zijn eigenaardig en ongewoon gebruikt? — Vervang ze door de meer gebruikelijke.

- l. Wijs eenigszins in bijzonderheden aan, welke verzen u het schoonst toelijken, en geef de gronden voor uw oordeel op. (Let op plastische en dichterlijke voorstelling; — op korthed en kracht; — op eigenaardigen klank in verband met den zin; — op gepast gebruik van epitheta e. d.!)
 m. Geef de beschrijving met uwe eigen woorden weer.
 n. Is er verschil tusschen:

eenvorming en eentonig;
kortziend en kortzichtig?

Bovenstaande verzen zijn een fragment uit het onvoltooide epos *De ondergang der eerste wereld*.

Wat verstaat gij onder epos?

Is ons fragment ook episch?

De epische poëzie staat in de meeste opzichten tegenover de lyrische. Hier volgen (zeer beknopt) eenige van de voornaamste eigenschappen der eerste. Tracht daartegenover de kenmerken der laatste te plaatsen. (Na lezing van *De Gaaf der Poëzie* e. d.)

1. De epische poëzie neemt hare voorstellingen uit de zinnelijke buitenwereld, de geschiedenis; zij geeft feiten.
2. Zij heeft een objectief karakter: de dichter neemt iets buiten zich zelve ter aanschouwing.
3. Zij is de poëzie der verbeeldingskracht; de feiten worden waargenomen; het geheugen houdt ze vast; de phantasie schept naar dat voorbeeld.
4. Het gevoel dient de verbeelding.
5. De epische poëzie (in haar eigenlijk karakter) is nationaal: de epische dichter voelt zich een deel van zijn volk; zijne schepping boezemt slechts één volk en éenen tijd dadelijk belang in.

Hebben de beide genres ook aanrakingspunten, punten van overeenkomst?

Is volgens het bovenstaande *De ondergang d. e. w.* een epos? — (Het spreekt van zelf, dat de aangegeven eigenschappen geen *wetten* zijn, waarvan niets afgenomen, of waaraan niets toegevoegd zou kunnen worden. Zoo kan bijv. in punt 5 nationaal tot cosmopolitisch uitgebreid worden, en het onderwerp kan de geheele wereld interesseeren.)

N°. 28.

HET DOEL VAN DEN TOCHT.

Muze, bezing mij den tocht van het viertal mannen uit
(Neerland

Over de schuimende zee, naar de rossenbedwingende Britten.

Velerlei zeeën bevoeren z' en kenden al menige landstreek,

Talen en zeden: Neaules en Porthmos, wijze verspreiders

5. Aller geleerdheid; verder Oilmos, zeldzamen boekschat

Zamelend; hen vergezelde de kunstdoorvorschcr Aloopex.

Zij nu den eerdienst trouw der beschavingkweekster Athena,
Rustten zich toe tot den tocht op den landomspoelenden

(zeeplas,

Tot waar 't Britland rijst uit de zee, 't groenheuevelig eiland.

10. Dáar toch wilden zij offers en hulde vereeren den beelden,

Die het museum veilig bewaart als het kostbare kleinood,

Eenmaal 't Parthenon sierend en schoon afbeeldend Athena's

Roemvolle zege en 't feest van den panathenaiïschen optocht.

Die toch waren voorheen uit den tempel van Attika's hoofd-

(plaats

15. Medegebracht door de zonen van 't rossenbedwingende

(Britland,

Stoute beploegers der zee, buitzoekend en schittrenden

(kunstpronk,

Want zij offerden trouw aan den zeeënbeheerscher Poseidoon.

Hem, die het vurige paard met een slag des geweldigen
 (drietands
 Schiep uit de rots, en aan wien zij 't bestuur van het schip
 (en het renpaard
 20. Dankten, beloonden zij 't best door den tempel te rooven
 (zijn beeldwerk,
 't Eeuwiger eere gesteld aan Athena's triomf op Poseidoon,
 Feidias' heerlijke kunst!

(Uit: *Londinias*.)

C. VOSMAER.

- a. Ontleed regels 18—22 in zinnen en zinsdeelen.
- b. „ taalkundig: *tot* (reg. 9), *waar* (reg. 9), *toch* (reg. 10), *veilig* (reg. 11).
- c. Verklaar den naamval van: *mannen* (reg. 1), *kunstpronk* (reg. 16), *hem* (reg. 18), *tempel* (reg. 20).
- d. 't *Eeuwiger eere*: Wat verstaat gij onder sterke verbuiging der adjectieven?
 Geef een overzicht van die verbuiging in de heden-daagsche taal.
 Hebben wij in *ten eeuwigen dage* sterke of zwakke declinatie? — Waarom?
- e. Tot welke klasse van sterke werkw. behoort *schiep*?
- f. 't *Best* (reg. 20): Hoe heet deze superlatief?
 Waarom beloonden zij (*de Britten*) hem (*Poseidoon*) op deze wijze het best?
- g. Verklaar het gebruik van *want* (reg. 17) en van *aan* (reg. 21).
- h. Hoe zijn de volgende woorden gevormd:
velerlei, *zeldzaam* en *kunstdoorscher*?
- i. Hoe heeten de grammatische figuren in:
Neerland en *sieren*?
- k. Welke *Muzen* zijn er en welke roept de dichter aan?
 (Wat zoudt gij naar aanleiding van deze en dergelijke aanroepingen opmerken?)

Wie is *Athena*?

Wat was het *Parthenon*?

Wie is *Poseidoon*?

Van welke *roemvolle zege* spreekt Vosmaer (reg. 13)?

Wat was de *panathenaiïsche optocht*?

Waarop doelt *Feidias' heerlijke kunst*?

l. Benoem en verklaar de volgende tropen en figuren:

de schuimende zee, de rossenbedwingende Britten;

de tempel van Attika's hoofdstad (reg. 14);

de zonen van 't rossenbedwingende Britland (reg. 15);

Stoute beploegers der zee (reg. 16).

m. Scandeer de verzen 1, 2, 5, 9, 10 en 16 en beschrijf daarna den bouw van den hexameter.

n. Geef in goed proza den inhoud van 't fragment weer.

Nº. 29.

DE TERUGTOCHT AANVAARD.

Eoos in 't gele gewaad met de roosbloemkleurige vingren,
Daagde den vrienden voor 't laatst in het paardraskweekende
(Britland.

Hun nu, vervuld van genot en verrijkt met een zeldzamen
(boekschat,

Brandde het hart in de borst hun land en de lieflijke
(haardsteê

5. Weder te zien en de vrouw van hun hart en het staamlende
(knaapje.

Toen z' in den geest herdachten het vele bewonderde,
('t gastrecht,

Dat zij van velen genoten, voor altijd lieflijke heugnis,
Keerden zij noode zich af, want de schoen weegt vaak bij
(het afscheid

Loodzwaar, schoon ook den voet weer huiswaarts jage
('t verlangen.

10. Zij nu snoerden den bundel en offerden geldhekatomben
 Aan Hefaiostos, den god van het vuur en den wegenher-
 (schepper.
 Pijlsnel stoomden zij boven de raatlende stad en den Theems-
 (vloed,
 Tusschen de schoorsteenbosschen en over de daken, tot
 (ver weg
 Zwijmde het nevelig London. Het puntig gesnavelde stoom-
 (schip
15. Ligt al gereed; als het ros, fier trapplend, getuigd tot den
 (wedloop;
 't Schudt zijnen golvenden staart en het trilt van begeerte
 (de spierkracht
 Straks onbandig te toonen, — zoo hijgt in de flanken des
 (stoomers
 D'adem en lust om het klotsend gegolf te doorworstlen;
 (de seinfluit
 Snerpt, los gooit men de kabels, en, tegengehouden in
 (d'aanvang,
20. Schiet hij allengs vooruit, diep groevend in d'openen zeeplas
 't Schuimende spoor.

(Uit: *Londinias*.)

C. VOSMAER.

- a. Ontleed reg. 6—9 in zinnen en zinsdeelen.
 b. „ taalkundig: *nu* (reg. 3); *tot, rer en weg* (reg. 13), *onbandig* (reg. 17), *zoo* (reg. 17), *los* (reg. 19).
 c. Waarom *hijgt* (reg. 17) in het enkelvoud?
 d. Wat voor conjunctief is *jage* (reg. 9)?
 e. Kunt gij verklaren, hoe de woorden *schoon, alschoon, ofschoon, hoewel* concessieve kracht hebben?
 f. Verklaar, zoo mogelijk uit hunne etymologie, de beteekenis van:
gewaad, roosbloemkleurig, genot, heugnis, noode, bundel, allengs.

- g. *Trappelen*: Hoe heeten werkwoorden, die op deze wijze gevormd zijn?
Hoe worden w.w. nog meer van andere woorden afgeleid?
- h. *Gele*: Welke spelregels kent gij voor *e* en *ee*?
sein: „ „ „ „ „ *ij* en *ei*?
- i. Welke grammatische figuren komen voor in *borst* en *schoen*?
Geef meer voorbeelden van deze soort.
- k. Hoe heeten woorden als *snerpen* naar hun ontstaan? —
Noem er meer.
- l. Hoe noemt men eene passage als de volgende:
als het ros, fier trappend enz. . . . te toonen (reg. 15—17)?
En hoe heet eene constructie als: *los gooit men de kabels*?
Wat bedoelt de eerste dezer figuren?
Wat is het doel van de tweede wending?
Door welke andere stilistische middelen kan men op geheele gedachten of enkele begrippen en woorden de aandacht van lezer of hoorder vestigen?
- m. Wie zijn *Eoos* en *Hefaistos*?
Waarom heet de laatste hier *wegenherschepper*?
- n. Welke beteekenis hebben de volgende woorden:
gastrecht, geldhekatomben, flanken?
- o. Benoem de volgende tropen:
Hun brandde het hart in de borst (reg. 4);
de lieflijke haardstee weder te zien (reg. 4);
schoon ook den voet weer huiswaarts jage 't verlangen (reg. 9);
Zij nu snoerden den bundel (reg. 10).
- p. Geef het fragment in goed proza weer.
- q. Behandel naar aanleiding van flinke zinnen de woorden:
onbandig, bandeloos, ongebonden en uitbundig.

N°. 30.

HOE DE GRIEKEN ZICH HUNNE GODEN DACHTEN.

Er is een oud tijdvak in hunne (der Grieken) geschiedenis, hooger dan hetwelk wij niet kunnen opklimmen,
VAN GELDEREN. *De candidaat-hoofdonderwijzer.*

- waarin hun geloof aan een veelgodendom zuiver en oprecht is. Het toeval, — neen, waarom niet de wil eener
5. hoogere Wijsheid? — vergunde hun den hemel te bevolken met wezens, gelijkende naar hunne eigene voortreffelijke gestalte. Het moesten hoogere wezens zijn, en daarom veredelde zich het beeld dier schoonheid, en zelfs datgene, wat schrikwekkend moest zijn, verviel
  10. nooit in het afzichtelijke. Ik geloof, dat men nooit te veel hierop letten kan; het is misschien de sleutel tot vele raadsels in de geschiedenis hunner beschaving. Geef eens aan Jupiter den kop van een buffel, en aan Juno een olifantssnuit, — weg is het Olympische beeld, en
  15. al die schoone gedachten, die het in de kunstenaars opgewekt heeft; weg de schoonheid van de Godin der Goden, waarom zij met Venus wedijveren, of den gordel der bevalligheden van haar ontleenen kon! — Misschien hebben zij de symbolen van eene oudere natuur-philosophie
  20. vernietigd of onkenbaar gemaakt. — Ik dank er hun nóg voor, en ik wil de geleerdheid met hare wanstaltige gedrochten voor het schoone en aanminnige gezelschap van den Olympus niet inruilen. Er zijn dingen, die men al te duur koopen kan. — Zulke Goden behoefden in
  25. geen hemel opgesloten te worden, maar zij konden op aarde rondwandelen en zich mengen in de bedrijven der menschen.

(Uit: *Onderzoek en Phantasie.*)

J. GEEL.

- a. Ontleed rede- en taalkundig: *Het moesten hoogere wezens zijn, en enz. . . . nooit in het afzichtelijke* (reg. 7—10).
- b. Ontleed taalkundig *hetwelk* (reg. 2).
Zet naar aanleiding van dit *hetwelk* en het volgende *waarin* het gebruik van betrekkelijke voornaamwoorden en voornaamwoordelijke bijwoorden uiteen.
- c. Is het woord *waarom* in reg. 4 geheel hetzelfde als in reg. 17?

- Welke beteekenissen kan het woord nog meer hebben?
- d. *Hoogere wijsheid* — *hoogere wezens*: Welke beteekenis kunnen comparatieven hebben? — Geef nog andere voorbeelden.
- e. *Veredelde zich* (reg. 8): Is dit een gallicisme? Wanneer zijn zulke reflexieve vormen wel of niet geoorloofd?
- f. *Ik dank er hun voor*: Is deze datief juist? — Is hij te verklaren?
- g. Is *gelijkende op* = *gelijkende naar*?
- h. *Hooger dan hetwelk wij niet kunnen opklimmen*: Zeg dit anders.
- i. Verklaar, zoo mogelijk uit hunne etymologie, de beteekenis van:
wanstaltig, gedrocht, afzichtelijk.
- k. Wat is het tegengestelde van *veelgodendom*?
Hoe kan een *Wil* iets *vergunnen* (reg. 4)?
Dier schoonheid (reg. 8): Waarop heeft *dier* betrekking?
Wat is een *Olympisch beeld*?
Welke *schoone gedachten* heeft *het*, voor zoover gij weet, alzo *opgewekt*?
- l. *De Godin der Goden*: Is dit eene verbinding in beteekenis gelijkstaande met: *Lied der Liederen, Aller treurspelen treurspel*?
- m. Waarop zinspeelt de schrijver met:
waarom zij met Venus wedijveren kon en zij kon den gordel der bevalligheden van haar ontleenen?
- n. Verklaar de beteekenis van:
symbool en natuur-philosophie.
- o. Wat kan Geel bedoelen met: *Misschien hebben zij enz. . . . onkenbaar gemaakt* (reg. 18—20)?
- p. Zijn er ook *dingen*, die men *niet te duur koopen kan* (reg. 23)?
- q. Hoe heet de redefiguur in:

Ik geloof, dat men enz. . . . hunner beschaving (reg. 10—12)? en de tropen: opklimmen tot een oud tijdvak der geschiedenis en het is de sleutel tot vele raadsels?

Nº. 31.

DE INVLOED DER OUDEN OP DE HEDENDAAGSCHE LETTEREN.

- Worstelt men niet thans nog (en er zijn reeds vier eeuwen verlopen!) tegen die tooverkracht der oude vormen, en wanneer zal men eindelijk die kluisters geheel afwerpen, een eigen vaart nemen, en gedaanten
5. eener nog onbekende schoonheid scheppen? — Ik weet het niet; maar er schijnt een zonderlinge vastheid in den typus der oude beschaving te liggen, dien vier eeuwen van het jongere Europa niet hebben kunnen verbrijzelen. — En wie weet, hoe veel taaier het nog houden
  10. zou, indien de snuffelaars der veertiende en vijftiende eeuw niets dan Grieksche perkamenten gevonden hadden: indien de Latijnsche taal en literatuur geheel verloren geweest waren: indien deze door de rhetorische kleur, die, over haar gansche wezen verspreid, een historisch
  15. gevolg van het volksleven der Romeinen geweest was, aan het herlevend Europa niet terstond reeds geleerd hadden in de voordracht eener gedachte nog meer, nog veel meer, te leggen dan het innerlijk gevoel der waarheid insprak: indien zij de Grieksche literatuur, wier
  20. echte onnoozele geest is, *mede te deelen*, niet terstond vergezeld hadden met de prikkels en hefboomen harer redekunstige sieraden? — Ach! dan hadden wij het thans nog zoo ver niet gebracht om de verstompte en afgematte verbeelding der lezers te schudden en te schokken, en,

25. als ware het, de vermoeide levensgeesten en zenuwen van verouderde wellustelingen met geeselslagen op te wekken.

(Uit: *Onderzoek en Phantasie.*)

J. GEEL.

- a. Ontleed in zinnen en zinsdeelen: *Indien deze door de rhetorische kleur enz. . . . insprak* (reg. 13—19).
- b. Ontleed taalkundig: *schijnt* (reg. 6), *te* (reg. 7), *liggen* (reg. 7), *kunnen* (reg. 8), *hoe* (reg. 9), *het* (reg. 9), *houden zou* (reg. 9 en 10), *zij* (reg. 19), *harer* (reg. 21).
- c. *Er schijnt . . . te liggen. Vier eeuwen . . . hebben kunnen uitwisschen:* In welke gevallen komt de infinitief zonder *te* voor?

- d. Wat verstaat gij onder *conditionalis*?

Hebben wij in zinnen als de volgende dezen *modus* ook? *Ik wil gaarne mededeelen, wat ik van Rolands-Eck weet, mits Diocles mij niet telkens in de rede valle. — Ik wenschte wel, dat gij medegingt. — Hadde hij maar beter zijnen plicht vervuld! — Al waart gij langer gebleven, gij hadt niets meer te zien gekregen. — Gij hebt mijn tonen lief, alsof zij de uwe waren. — Zou ik u verlaten, nu gij in nood verkeert?*

Wat noemt gij *optatief* en wat *potentialis*?

- e. Is *tooverkracht* = *toovermacht*?

Waarom spreekt Geel van *kluisters* (reg. 3)? — Waarop dringt hij in dezen zin aan?

Wat is een *typus* (reg. 7)?

Ik weet het niet (reg. 5): wat niet?

Wie zijn die *snuffelaars der 14e en 15e eeuw* (reg. 10)?

Wat is *rhetorische kleur* (reg. 13)?

In welk opzicht wordt hier gesproken van *herlevend Europa*?

Mede te deelen (reg. 20): Hoe noemt gij de letterkundige producten, die dit (in hoofdzaak) doen?

Welke soorten staan er naast?

Wat zijn *redekunstige sieraden* (reg. 22)?

Ach! dan hadden wij het thans nog zoover niet gebracht
enz. (reg. 22): Waarom niet?

f. *Eigen vaart* (reg. 4): Geef eenige synoniemen van *vaart*.
Verklaar: *trekvaart, uitvaart, hemelvaart, welvaart*.

g. Tracht uit hunne etymologie de volgende woorden
duidelijk te maken: *zonderling, indien, onnoozel*.

h. Noem eenige synoniemen van *vastheid* (reg. 6).

i. Waarom zegt G. *de voordracht eener gedachte* (reg. 17)
en niet bijv. *de uiting, het uitspreken*?

k. Is *sieraad = versiersel*?

l. Hoe heeten de volgende tropen:

Vier eeuwen van het jongere Europa hebben dien typus
niet kunnen uitwisschen;

De Latijnsche taal en literatuur hebben de Grieksche ver-
gezeld met de prikkels en hefboomen harer redekunstige
sieraden?

m. Lees ook *Het Proza* van JACOB GEEL en vergelijk dit stuk
eens met wat gij gezegd hebt naar aanleiding van de vragen
aan het slot van N°. 7.

N°. 32.

EENE VERGELIJKING.

5. Wanneer de groote waterstroomen,
Die 't Zuiden naar Syéne zendt,
Egypte, aan uwe vlakte komen,
Die vlakte aan regen onbekend,
Dan klimt de Nyl op uwe landen;
Hij dekt uw allerhoogste zanden;
Een nieuwe zondvloed schijnt bereid!

De Cataracten zijn verdwenen, ¹⁾
 Die hemelhooge muren schenen,
 10.   Daar Sennaar's Rijk van 't uwe scheidt.

O gij, die eerst dit Land bewoonde,
 Van waar gij moogt gekomen zijn,
 Wat voelde uw hart, als zich vertoonde
 Die wondre gift der Middellijn? ¹⁾

15.   Maar, om nog meer te doen verblikken,
 Het water vlucht, en vuile slikken

      Bedecken al wat kan bezaaid!
 Gij geeft de hoop alreê verloren,
 Van weer te vinden 't rijke koren,
 20.   Als de eerste maal aldaar gemaaid.

Doch als de Zon èn milde stralen

      En zacht' en aangename gloed

Op deze slik doet nederdalen

      Verschijnt daaruit uw overvloed!

25.   'Tgeen klachten gaf in uwe monden,

Zijn vaste regens, ¹⁾ ook gezonden,

      Om op Egyptes dorre strand

De rijkste vruchtbaarheid te brengen,

Door barren grond met asch te mengen

30.   Van 't riet, dat de Abissyn verbrandt. ²⁾

¹⁾ „De Voorzienigheid, die de Landen, onder en nabij de Middellijn gelegen, ook bewoonbaar heeft willen doen zijn, heeft aldaar . . . zware en vaste regens tot verfrissing van lucht en aarde gegeven. En het zijn deze vaste regens, op de bergen van Ethiopië vallende, die eene zoo merkwaardige menigte water Noordwaarts voeren, dat zelfs de Cataracten bedekt en verdwenen zijn.” (Uit eene aantekening van den Dichter.)

²⁾ „In de onmeetbare vlakten tusschen Ethiopië en Nubië groeit eene groote menigte zwaar, dik riet, zoodat alle gemeenschap is afgebroken, weshalve men genoodzaakt is den brand in die rietbosschen te steken. De . . . asch blijft liggen, totdat de volgende regens die met zich sleepen naar de naastgelegene stroomen (en) den Nyl, en de Nyl naar Egypte.” (Uit eene aantekening van den Dichter.)

- Zoo dekt de Almachtig zijne wegen!
 Zoo is met wijsheid kracht vereend,
 En 't allergrootste nut gelegen
 In 'tgeen de mensch verwarring meent.
 35. Maar onverwacht zal 't licht verschijnen,
 Dat alle neevlen doet verdwijnen,
 En wijst der Godheids ware reën.
 Leer, Sterveling, altoos te hopen,
 Totdat de tijd uwe oogen open'
 40. En toon', waarom gij hebt geëên!

- Aldus, eer dat in uwe steden,
 O, thans gelukkig Nederland,
 'De hoorn van overvloed zal treden,
 Gedragen door der Vrijheids hand,
 45. Moet eerst de dood van duizend Helden,
 Beschermers van uw lage velden,
 Uw Land bezoedelen met bloed.
 En, 'tgeen de mensch niet kon verziinnen,
 Uw Vrijheid zal door dwang beginnen,
 50. In Burgerstaat en in Gemoed.

(Uit: *De Geuzen.*)

Jhr. ONNO ZWIER VAN HAREN.

- a. Ontleed het tweede couplet in zinnen en zinsdeelen.
- b. *Van weer te vinden* enz. (reg. 19): In welke vormen kunnen bijvoegelijke bepalingen voorkomen?
- c. Ontleed taalkundig: *wanneer* (reg. 1), *dan* (reg. 5), *daar* (reg. 10), *wat* (reg. 13), *als* (reg. 13), *al wat* (reg. 17), *waarom* (reg. 40), *eer* (reg. 41) en *eerst* (reg. 45). Welke opmerking maakt gij bij *als* (reg. 13)? — Maak het verschil duidelijk tusschen *als*, *toen* en *wanneer*.
- d. Tot welke soort van werkwoorden behoort *mogen* (reg. 12)?
 „ „ „ kan het behooren? — Maak het verschil duidelijk.

- e. *Der Godheids* (reg. 37), *der Vrijheids* (reg. 44): Hoe is deze genitief-*s* te verklaren?
- f. Geef de volledige verbuiging van *degene*.
- g. *Bewoonde* (reg. 11): Is de persoonsvorm van dit w.w. juist?
- Open'* (reg. 39): Verklaar dezen modusvorm. — In welke gevallen komt hij voor?
- h. Verklaar, zoo mogelijk etymologisch, de beteekenis van de volgende woorden:
verblikken (reg. 15), *Almachtig*, *bezoedelen* (reg. 47), *verzinnen* (reg. 48).
- i. Is er verband tusschen *na* (zooals V. H. schreef in reg. 2) en *naar*?
Wat zijn *cataracten* (reg. 8)?
Wat beteekent *vaste regens* (reg. 26)?
Geef in duidelijk proza de bedoeling van het vierde couplet weer.
Wat beteekenen reg. 49 en 50?
- k. Verklaar en benoem de volgende tropen en figuren:
Die 't Zuiden naar Syéne zendt (reg. 2);
Die wondre gift der Middellijn (reg. 14);
Het water vlucht (reg. 16);
vuile slikken (reg. 16);
't rijke koren (reg. 19), — *de rijkste vruchtbaarheid* (reg. 28);
op Egyptes dorre strand (reg. 27);
Zoo dekt de Almachtig zijne wegen (reg. 31);
De hoorn van overvloed zal in uw steden treden (reg. 43);
duizend helden (reg. 45).
- l. Maak in flinke zinnen het verschil in beteekenis duidelijk tusschen:
bar, *dor* en *woest*;
en geef van elk het tegengestelde en nog een synoniem.

N°. 33.

ROCHUS' ROEMRIJKE DAAD.

- . . . . De onweerstaanbre krijgscolonne,
 Die donker vuur en dampen braakt,
 En 't licht verduistert van de Zonne,
 Is eindlijk aan de gracht geraakt.
5. Reeds breekt m' aan huizen en in tuinen,
 Tot brug en damming, hout en puinen;
 Reeds zoekt de koene Mondragon
 Langs smalle en glibberige paden
 Dien roem, gevolg van Heldendaden,
10. Die 't blinkend Goesche ontzet begon.
- Als Rochus, in den Briel geboren,
 Niet onbewust van 't geen de stad
 In deze tijdstip is beschoren,
 Zoo Spanje de overwinning had,
15. Als Rochus voorneemt, korte dagen
 Voor eeuwige eer en lof te wagen!
 Hij zegt: „ik geef aan 't Land mijn bloed!
 Het is niet noodig, dat ik leve,
 Maar nut, dat Spanje schrikke en beve,
20. Als zij zal hooren Neêrlands gloed.
- Ik wil hun, die de zege wachten,
 Doen voelen, de eerste in Hollands nood,
 De wiss' hoewel geringe machten,
 Die hier Natuur aan Vrijheid bood.
25. Die bijl gaat hindren te overtrekken,
 En ons een nieuwe hulp verstrekken,
 Aan dezer Krijgskunde onbekend:
 Het rijzend tij zal weg doen loopen,
 Zoo ras de Nieuwlands sluis is open,
30. Een vijand, vloedden ongewend.”

- Hij sprak, en weg zijn alle kleeden;
 Met eenen sprong in 't diepst der gracht,
 Daar zijne rappe en frissche leden
 Behendig toonen hunne kracht.
35. In beide legers, opgetogen,
 Vest Rochus ieders geest en oogen.
 Het eene prijst den raren moed,
 Wijl 't andre, destemeer verbolgen,
 Laat duizend kogels hem vervolgen,
40. En ieder schoot op Rochus doet.

- Hij duikt; hij zwent met lange streken;
 Hij komt; hij klimt; de snelle hand
 En scherpe bijl gaan fluks verbreken
 Der planken dunnen tegenstand.
45. Hij hakt; en 't water, eerst aan 't ruischen,
 Komt straks met golven inwaarts bruisen,
 En overstroomen bouw en dam.
 De natte Spanjaard vreest verdrinken;
 Hij vlucht de gronden, die verzinken,
50. En zoekt, langs welken weg hij kwam.

- Doch Rochus vindt weerom de Wallen,
 Bewaard door dapperheid en kunst.
 Die roem zal nimmer, Rochus! vallen:
 Gij hebt verdiend der Vrijheids gunst!
55. Schoon uw Geslacht niet was verheven,
 Uw hart en moed zal luister geven,
 Meer als geboorte leenen kan!
 En hij, dien eerst de Deugd bekoorde,
 En de Eer tot dappre daden spoorde,
60. Was de eerste en waardigste Edelman!

(Uit: *De Geuzen.*)

Jhr. ONNO ZWIER VAN HAREN.

- a. Ontleed het tweede couplet in zinnen en zinsdeelen.
 „ in zinsdeelen vers 27.
- b. „ taalkundig: *die* (reg. 10), *hun* (reg. 21), *een vijand* (reg. 30), *vloeden* (reg. 30), *weg* (reg. 31), *kogels* (reg. 39), *welken* (reg. 50), *was verheven* (reg. 55).
 Wat is het verband tusschen het znw. *weg* en het bijw.?
- c. Waarom wordt *geboren* met *zijn* vervoegd?
- d. Verklaar de wijze van *had* (reg. 14) en *leve* en *beve* (reg. 18 en 19).
- e. *Uw hart en moed zal luister geven* (reg. 56): Welke regels kent gij voor de overeenstemming van onderwerp en werkwoord?
- f. Verklaar, zoo mogelijk etymologisch, de beteekenis van de volgende woorden:
onverstaanbaar (reg. 1), *beschermen* (reg. 13), *behendig* (reg. 34), *opgetogen* (reg. 35), *destemeer* (reg. 38).
 Wat beteekent *raar* (reg. 37)? — Wordt het nog zoo gebruikt? — Is er verband tusschen deze en gene beteekenis?
 Welke beteekenis heeft *wijl* (reg. 38)? — Is dit de gewone? — Wat is de oorspronkelijke beteekenis? — Hoe komt gij tot de tegenwoordige?
Verbolgen (reg. 38): Tot welke klasse behoort dit werkwoord? — Staat het in verband met *balg* (wat beteekent dit woord? — Ook in *blaasbalg*)?
- g. Wat is eene *krijgscolonne* (reg. 1)?
 Wie bedoelt de dichter met *dezer* (reg. 27)?
 Wat beteekent *geest* in reg. 36? — Hoe komt het meer voor?
 Wordt het woord *streken* (reg. 41) nog met *zwemmen* gebruikt?
 Wat beteekent *straks* (reg. 46)?
 Van welke *kunst* is in reg. 52 sprake?
- h. Verklaar en benoem de volgende beeldspraak:
Die donker vuur en dampen braakt (reg. 2);

Als Rochus voorneemt, korte dagen voor enz. . . . te wagen
(reg. 15 en 16);

ik geef aan 't land mijn bloed (reg. 17); — Hoe wordt
het woord *bloed* meer in fig. zin gebruikt?

Als zij zal hooren Néérlands gloed (reg. 20);

De snelle hand en . . . der planken dunnen tegenstand
(reg. 42—44); — Wat merkt gij naar aanleiding van

de beide laatste beelden op? — Hoe heet dat?

dien de Eer tot dappre daden spoorde (reg. 59).

i. Geef het fragment in goed proza weer.

N°. 34.

DE LANGE'S HELDENDOOD.

Fluks zwaaien op 't gegeven teeken

Vier oorlogsbodems tegen één.

De Lange's hart ziet onbezweken

Hun boord om zijne boorden heen,

5. En vuur uit honderd monden braken.

Daar is geen middel weg te raken.

't Behoud hangt af van zijnen moed.

't Gevaar, op 't allerhoogst gekomen,

Doet nog De Lange minder schromen:

10. 't Gevaar verdubbelt zijnen gloed.

Maar schoon, door 't roer, geschut, musketten

Bediend gezwind en naar de kunst,

De Lange 't entren wil beletten,

Het Noodlot weigert alle gunst;

15. En Gama klemt in korte tijden

De schepen vast aan alle zijden

Van d' ongetemden fieren Leeuw.

Hem blijft maar over aan te toonen,

- Dat niemand van die Zee bewonen
 20. Is onversaagder als de Zeeuw!
- Hij zegt: „Fortuin heeft ons verlaten,
 Maar hart en buskruit zijn ons bij;
 Ulieden is de keur gelaten
 Van altijd Eer of Slavernij!
25. Bij mij is vastlijk voorgenomen,
 Zoo 't ergste aan ons mocht overkomen,
 Te sterven aan mijn eigen boord:
 Mij zal geen Bloedraads vonnis treffen,
 Noch Mijt voor mij haar vlam verheffen,
 30. Geen Beul bereiden zwaard of koord!”
- Hij zwijgt en vecht. Zijn volk, bewogen,
 Roept: „Schipper, 'tzelve zij ons lot!
 Wij zien den dood met u in de oogen,
 En volgen u gerust naar God!”
35. Hun moed is echter onverbroken.
 Geen hunner sterft, als wel gewroken.
 Van hen sterft ieder op zijn post;
 Doch Geus noch Zeeuw verliezen 't leven,
 Of Gama ziet twee zijner sneven,
 40. En 't bloed, dat ieder voetstap kost.
- Maar 't volk van alle vier de schepen
 Maakt eindelijk te groote kracht.
 De Lange, moe, gekwetst, benepen
 In 't kleine deel in zijne macht,
 45. Ziet nergens kans te zegepralen.
 „Waarom nog langer,” zegt hij, „dralen?
 De Vijand is in onze hand!
 De Taag zal met de Zeeuwen rouwen!
 Laat ons de ziel aan God betrouwen,
 50. De wraak aan 't Vrije Vaderland!”

De slag, de rook, gekraak, gedonder
 Verzellen 't woord van hart en mond,
 En beide Vloten zien in wonder

- Vijf schepen saam uit wolk ten grond!
 55. Ter Veer, die voorbeeld weet te geven,
 Wanneer men 't Vaderland ziet beven,
 Wat deed uw raad voor dezen Man?
 Waar praat op plaats en in kerken,
 In marmer of metalen werken,
 60. "Tgeen deze daad herinren kan?

(Uit: *De Geuzen*.)

Jhr. ONNO ZWIER VAN HAREN.

- a. Ontleed het tweede couplet in zinnen en zinsdeelen.
- b. „ taalkundig: *braken* (reg. 5), *De Lange* (reg. 9), *die* (reg. 19), *ons* (reg. 22), *zoo* (reg. 26), *den dood* (reg. 33), *geen* (reg. 36), *hunner* (reg. 36), *zijner* (reg. 39). — Welke opmerking maakt gij hier?), *'t bloed* (reg. 40), *dat* (reg. 40), *laat* (reg. 49).
- c. *Zee* (reg. 19), *Fortuin* (reg. 21): Welke regels geeft de syntaxis voor het gebruik van de lidwoorden?
- d. *Geus noch Zeeuw verliezen 't leven* (reg. 38): Voor welken regel der overeenstemming van onderw. en werkw. is dit een voorbeeld?
- e. *Bij* (reg. 25): Welke beteekenissen kan het voorz. *bij* hebben? — Welke heeft het hier? — Voorbeelden.
- f. *Of* (reg. 39): Welken dienst kan het woord *of* in den zin vervullen en met welke betekenis kan het voorkomen? — Voorbeelden.
- g. Verklaar, zoo mogelijk etymologisch, de betekenis van: *onbezweken* (reg. 3), *gevaar* (reg. 8), *verdubbelen* (reg. 10), *gezwind* (reg. 12), *onversaagd* (reg. 20), *slavernij* (reg. 24), *zegepralen* (reg. 45).
 Is er naar de etymologie en de betekenis verband tusschen:

maar (reg. 11) en *maar* (reg. 18),
zee en *Zeeuw*,
'tzelve en *hetzelfde*,
keur en *keus*?

Wat is het verschil tusschen deze laatste twee?

h. Wat is de beteekenis van reg. 44? — en van regels 55 en 56?

i. Hoe heet de troop: *oorlogsbodem*? — Wijs meer tropen van deze soort aan in bovenstaand fragment.

Verklaar en benoem de volgende beeldspraak:

De Lange's hart ziet onbezweken hun boord enz. (reg. 3);
 (Wat merkt gij hier aan?)

En Gama klemt enz. (reg. 15);

Mij zal geen Bloedraads enz. . . . . *zwaard of koord!*
 (reg. 28—30);

Wij zien den dood met u in de oogen (reg. 33);

De Vijand is in onze hand (reg. 47);

De Taag zal met de Zeeuwen rouwen (reg. 48);

Waar praalt op plaatsen enz. . . . . *herinren kan* (reg. 57—60).

k. Behandel de synoniemen:

schromen, *vreezen*, *duchten* en *bang zijn*.

Heeft *schromen* nog synoniemen, die het niet zijn van *vreezen*?

Nº. 35.

VONDELS KINDTSCH E RYMEN.

Noch zeer jong raakte hy al aan 't rymen, en toonde zynen aangebooren trek tot de dichtkunst; maar 't hadt noch in lang geen klem. Hier was wel geest van poëzye, maar 't geen dien geest most leiden en aanqueeken ont-

5. brak hem: kennis van taalen, om d'oude Latynsche en Grieksche Poëten te leezen, en hoonig uit dien tym te zuigen; en allerlei geleerdtheit, die deeze kunst, zelf in de schranderste geesten, nooit kon ontbeeren. Hy hadt

- dan anders geen behulp dan 't geen in Duitsch wordt
10. gelezen. Zyn eerste rymen waaren plat en zenuwloos: zich zelve dikwils ongelyk, somwyl voortrollende, somwyl hortende en stootende, somwyl zwetsende met woorden van anderhalven voet lang, die luidt schreeuwden, en weinig zeiden. Maar van dat slagh is weinigh overge-
  15. bleven. Die munt zette zich zelve af, en was niet langer ganghbaar, dan tot dat de liefhebbers zaagen, dat ze geen toets hielt. Maar niet tegenstaande d' onvolmaakt-heit zyner kindtsche rymen, zagh men hier en daar noch slaagen en aardigheden, die uit dat teder zaadt met der
  20. tydt een' ryken oeghst beloofden: zoo dat zyn naam, noch maar dertien jaaren oudt, in zekeren brief, te dier tydt, in 't jaar MDC, van den Heere P. C. Hooft, uit Florensen, aan *de Kamer in Liefde bloeyende*, dat vermaarde kunstgenootschap t' Amsterdam, in dicht geschreven,
  25. met lof, nevens andere fraaye geesten, wierdt (genoemd.)

(Uit: *Leven van Vondel.*)

G. BRANDT.

- a. Ontleed in zinnen met duidelijke aanwijzing van het zinsverband: *Maar niet tegenstaande* enz. . . . *wierdt genoemd* (reg. 17—25).
- b. *Zich zelve* (reg. 11): Waarop heeft deze uitdrukking betrekking?
En waarop *dertien jaaren oudt* (reg. 21)?
Verbuig *zelve*.
- c. *Most* (reg. 4): Tot welke soort van werkwoorden behoort *moeten* naar de vervoeging?
Geef een duidelijk overzicht van alle werkwoorden, die tot deze soort gebracht worden.
- d. *Ganghbaar*: Welke beteekenis heeft het achtervoegsel *-baar*?
Behandel voor kweekelingen afleidingen met *-baar*, *-lijk* en *-zaam* met hetzelfde grondwoord.

- e. Verklaar de vorming van: *dikwijls*, *somwijlen* en *nevens*.
- f. Beteekenen de volgende woorden in het bovenstaande stuk (dus in Brandts tijd) hetzelfde en worden zij er op dezelfde wijze gebruikt als nu, of merkt gij verschil op?
- 1°. *raken aan* (reg. 1),
  - 2°. *liefhebber* (reg. 16),
  - 3°. *kindsch* (reg. 18) en
  - 4°. *aardigheid* (reg. 19).
- g. *Klem* (reg. 3), *slagen* (reg. 19): Geef eenige uitdrukkingen, waarin deze woorden voorkomen met de beteekenis, die zij hier hebben.
- h. Wat wordt hier met *Duitsch* (reg. 9) bedoeld?
 Wat is het eigenlijk?
 Welke namen had onze taal in den loop der tijden?
 Wat verstaat gij onder eene taal?
 Wat noemt men een dialect?
 Kan het zijn nut hebben de woorden *tongval* en *dialect* niet door en voor elkander te gebruiken?
 Wat is patois?
 Uit welke tongvallen is onze taal ontstaan?
- i. Wat weet gij van *P. C. Hoofst*?
 Wat van *de Kamer: In Liefde bloeiende*?
- k. Verklaar en benoem de volgende beelden en figuren:
honing uit dien tym te zuigen (reg. 6);
zijne eerste rijmen waren plat en zenuwloos (reg. 10);
zwetsen met woorden van anderhalven voet lang, die luid schreeuwen en weinig zeggen (reg. 12 enz.);
Die munt zette zich zelve af enz. . . . *toets hield* (reg. 15 enz.).
- l. Breng het fragment in hedendaagsch Nederlandsch over.

Nº. 36.

VONDELS OVERGANG.

Hoe pryswaardig het treurspel der Maagden was ten opzicht van de kunst, men vond 'er evenwel zaaken in,

- die veelen bedroefden: des Dichters zucht tot de stellingen en gewoonten der Roomsche kerke, en zijne afwijking
5. tot haare dwaalingen, die hy wel haast in andere zyne dichtwerken ten vollen openbaarde. Men hielt, dat hy, Gysbrecht van Aamstels treurspel dichtende, toen alreede aan 't waggelen was. Zeeker Rechtsgeleerde van goeden gelove, die langen tydt gemeenzaam met hem verkeerde,
  10. plagh te verhaalen, dat Vondel, hebbende zyn echtgenoot over etlyke jaaren verloren, zyn oogh hadt geworpen op een welgegoede weduw van de Roomsche gezintheid, en anders geen kans ziende om haar te behaagen, by zich zelve begost t' overleggen, of hy haar met geen
  15. goedt gemoedt in dat stuk zou kunnen volgen; dat hy in 't eerste met dien Rechtsgeleerde, en andere vrienden, van die zaake spreekende, alles in twyffel trok, en eindelyk beweerde, dat'er geen zekerheit in den Godsdienst was, ten waar men een' onfeilbaaren Rechter, en ver-
  20. klaarder, van al wat in geschil stondt, erkende op der aarde, een' Stedehouder van Christus; dat dit eindelyk op den Paus, als naazaat van Petrus, en de Roomsche kerk met haar gezagh uitquam; te meer om dat eenige Priesters en andere geestelyken, hoopende een' man van
  25. zulk een vermaardtheit te winnen, krachtig hier in werkten; dat eindelyk hun voorneemen gelukte, en te lichter, dewyl de Poët zyn verstandt, gedachten, en zinnen van jongs aan zoo vlytig aan 't rymen en dichten hadde te kost geleidt, dat hy zeer onkundig was in 't
  30. stuk van den Godtsdienst. Dus quam hy tot de Roomsche kerk, zonder dat nochtans het huwlyk, daar hy naar stondt, en dat hem eerst aan 't twyffelen braght, eenigen voortgangk kreegh. Maar men moet bekennen, dat hy aldus overgegaan, niet geveinsdelyk, maar in goeden
  35. ernst het Pausdom heeft aangehangen, de regels en ceremonien des zelve stip onderhouden, en buiten opspraak,

- naar de leere van de Roomsche kerke, geleeft, haar met zyne pen en kunst dikmaal ten dienste staande, en altydt yverende om ook anderen te trekken. Dit veranderen
40. strekte veelen tot groote ergernisse, die zijne volgende werken, inzonderheit als ze naar 't Roomsch rooken, te min waardeerden.

(Uit: *Leven van Vondel.*)

G. BRANDT.

- a. Ontleed in zinnen en zinsdeelen: *Dus quam hij tot enz. . . . voortgangk kreeg* (reg. 30—33).
- b. Ontleed taalkundig: *veelen* (reg. 3); *geen, om, haar* (reg. 13); *alles* (reg. 17); *ten, waar* (reg. 19); *wat* (reg. 20); *te* (reg. 23); *jongs* (reg. 28); *dus* (reg. 30);
- c. Kunt gij den vorm *vollen* (reg. 6) verklaren?
- d. Tot welke klasse der sterke werkwoorden behooren *houden* en *staan*?
- e. Is het adjectief sterk of zwak verbogen in: *van goeden geloove?* — Leg dat uit.
Plagh (reg. 10): Wat merkt gij naar aanleiding van dezen vorm op?
Hoe is de vorm *begost* ontstaan?
In welke wijs staat *zou kunnen* (reg. 15)?
- f. Welke regels kent gij voor de vervoeging met *hebben* en *zijn*?
- g. *Over etlyke jaaren* (reg. 11): Kunt gij deze beteekenis van *over* verklaren?
- h. Verklaar uit de etymologie de beteekenis van:
evenwel, dewijl, nochtans, geveinsdelyk, dus;
gemeenzaam, ettelijk, onfeilbaar;
gezindheid, geschil, vermaardheid;
overleggen, erkennen.
Kunt gij voorbeelden geven van dezelfde klankwijziging als in *dus*?
- i. Is *andere zijne* (reg. 5) = *zijne andere*?

- Hoe verklaart gij *stuk* in: *in 't stuk van den godsdienst?*
 Hoe *stip* (reg. 36)?
- i**. *Voorneemen* (reg. 26), *te(n) kost(e) leggen* (reg. 29):
 Hebben deze woorden hier dezelfde beteekenis als thans,
 of merkt gij verschil op?
- k*. *Van die zaake* (reg. 17): van welke?
Dit quam uit (reg. 21—23): wat?
- l*. *Het treurspel was prijswaardig ten opzicht van de kunst:*
 Wat verstaat gij daaruit?
 Geef eenige hoofdvereischten op, waaraan een goed
 treurspel zal voldoen.
- m*. Wanneer werd de *Gysbrecht* gedicht?
 Kunt gij den korten inhoud er van opgeven?
 Wekt dit stuk bij u ook het vermoeden op, dat de
 dichter toen reeds „aan 't waggelen” was?
- n*. Is uit dit fragment op te maken, hoe Brandt over
 Vondels overgang denkt? — Is de zaak onpartijdig
 voorgesteld?
- o*. Breng het fragment in hedendaagsch Nederlandsch over.
- p*. Behandel met voorbeelden:
bekennen en erkennen.

Nº. 37.

DEERLIJKE STAAT VAN HET LAND.

- Voorwaar, hoe ik dit en gelyk beloop dieper in zie,
 hoe ik min gronds in de oordeelen Gods vind, en de
 tuimelende ongestaadigheid der menschelyke zaaken in
 allerley handel my meer voor de ooghen komt. Dat een
5. volk zoo bloeyende in konsten en welvaart, een eedel-
 doom zoo trots ter waapen, gemeente zoo moedigh op
 haar' vryheit, dien onlanx de pracht eens Cardinaals van
 Granvelle wee in het oogh deed, zich nu, van den

- snoodste en eerlooste der aarde, den buik laat intrappen;
10. dat een stuk rabauts ¹⁾, met landt en luiden door geweldt, met den dwingelandt zelf, die alles van hem verstaan wil, door ooghbeguigheling naar zyn dartelheit omspringt, met hun goedt, lyf en leeven, min nocht meer dan met lorren, spelende. Want wien in alle ge-
  15. westen waggelde 't hoeft op den halze niet, daar men dus eenen voet van rechten en rechtsvordering volghde? Daar zaaken van 't laatste belank, zonder aanschouw van plaats oft hooven, daar ze onder gevallen waaren, zonder uitvlucht van beroep tot hoogher vierschaar oft
  20. naader ooverzicht, by twee oft drie schudden ²⁾, alle ziende naa den mondt van eenen Vargas, gesleeten werden? 'T ging dan aan elken kant op een vanghen en spannen van allerley' standt, allerley' sexe, allerley' ouderdom. De galghen hingen gerist, de raaden, de
  25. staaken, de boomen aan de weeghen stonden verlaaden met lyken, gewurght, onthalt, gebarnt, zoo dat de menschen nu in de lucht, tot adem schepping geschaapen, als in een gemeen graf en wooning der ooverleedenen verkeerden. Elke dagh had zyn deerlykheit, en 't bassen
  30. der bloedtklokke, dat met de doodt van naamaagh den eene, van zwaagher oft vriendt den andere in 't hart klonk. Aan 't bannen, aan 't verbeurtmaaken der goederen, was geen eindt. Tilbaar, ontilbaar, 't werd al aangeslaaghen, en [ongeacht de aantal ³⁾] der schuldteisscheren]
  35. bekommert ⁴⁾ gehouden, tot onwaardeerlyke schaade van ryken, van armen, van kloosters, gasthuizen, weeduwen en weezen, die, naaloopende jaaren lang, van hun recht en renten door looze uitvluchten versteeken bleeven.

(Uit: *Nederlandsche historïën.*)

P. C. HOOFT.

---

¹⁾ *Rabaut*: schurk (hier wordt *Vargas* bedoeld). ²⁾ *Schudde*: schoelje.
³⁾ *Aantal*: aanspraak in rechten. ⁴⁾ *Bekommeren*: beslag leggen op.

- a. Ontleed den eersten volzin in zinnen en zinsdeelen.
- b. Ontleed taalkundig: *voorwaar*, *hoe* — *hoe* (reg. 1); *mij* (reg. 4), *dien* (reg. 7), *wien* (reg. 14), *daar* (reg. 15), *aantaal* (reg. 34).
- c. Tot welke soort behooren de volgende genitieven: *gronds* (reg. 2), *Gods* (reg. 2), *der bloedtklokke* (reg. 30), *der goederen* (reg. 32)?
- d. *Eens cardinaals van Granvelle*, *eenen Vargas*: Wat hebt gij naar aanleiding hiervan op te merken?
- e. Verklaar, zoo mogelijk uit de afleiding, de beteekenis van: *ongestadigheid*, *dwingeland* (geef eenige voorbeelden van dergelijke vormingen!), *vierschaar*, *verladen* (reg. 25; heeft het voorvoegsel *ver-* thans deze beteekenis nog?), *overlijden*, *nocht*.
- f. In welke beteekenis is hier *grond* gebezigd (reg. 2)? — Geeft het ook aanleiding tot dubbelzinnigheid? Wat beteekent *gemeente* (reg. 6)?
- g. Komt *moedig* thans nog voor met de beteekenis, die het reg. 6 heeft? Hoe leidt gij de beteekenis van *verstaan* (reg. 12) af van de gewone? Hoe kan het *laatste* belang = het *hoogste* zijn (reg. 17)? Is er etymologisch verband tusschen *slijten* (reg. 21) en *bestissen*? *Spannen* (reg. 23): Men *spande*(*spien*) in de middeleeuwen ook de sporen: het beteekent dus? — Kunt gij de uitdrukking: *op gespannen voet* verklaren? Is *onwaardeerlyk* (reg. 35) = *onwaardeerbaar*? *Uitvlucht* (reg. 19 en 38): Werd dit woord vroeger geheel zoo gebruikt als thans? Wat zou bij Hooft het verschil zijn tusschen *namaagh* en *zwaagher* (reg. 30 en 31)?
- h. *Ooghbeguigheling* (reg. 12): Voor de spelling van welk woord vindt gij hier grond?

- i. Verklaar de volgende beelden en benoem ze:
de twimelende ongestaadigheid der menschelyke zaaken (reg. 3);
deze gemeente liet zich den buik intrappen (reg. 9);
wien waggelde 't hooft op den halze niet (reg. 15);
het bassen der bloedtklokke klonk hun in 't hart (reg. 29—31).
- k. Geef synoniemen en het tegengestelde van:
ongestadigheid (reg. 3) en *menschelijke zaken* (reg. 3).
- l. Wijs de alliteraties, de asyndeta en de eigenaardige zinsamentrekkingen in het fragment aan.
- m. Breng het daarna in hedendaagsch Nederlandsch over.

N°. 38.

V E R Z E T.

- Onder andere bysterheeden van 't beloop dier tyden zullen lichtelyk de geenen, dien deeze onze arbeydt in handen valt, niet vreemders vinden, dan dat het luyden van cerlyken doene, buyten parssing van uiterste noodt,
5. aldus luste met hun hooft te speelen, gelyk wy van den Heere van Erpt tot Vlissinge, Hopman de Ryk in Engelandt, anderen elders, vermeldt hebben: voorneemelyk, daar de Neêrlanders, inzonderheit de Noortlykste, zachtgangers in den aart zyn en gewoon hunne zaaken met
10. dubbele zorg te beleggen. Maar, hoewel dit volk zich anders uit der maate veel laat verghen, staat te weeten, dat aan zyn gedult, eyndtlyk te berste getreden met het roeren der vryheit, geen houden meer oft heelen is:
15. zulk het, nocht oovermaght nocht eenigherley hachlykheit aanzierende, door vlam en door spietsen streeft: en de gebooghe moedt, ontslippende ten laatste den dwinger, hem niet des te wakkerder slagh voor de scheenen springt.

- Jaa, daar waaren 'er, die 't verdaadighen der vry- ende gerechtigheeden zoo heylich hielden, dat het hun troost
20. en gloory docht, daar voor naa schavot oft galgh te treden. Ende kan ik met kennisse zeggen, dat by mangel van juiste aantekening de heughenis gespilt is van verscheide doorluchtighe daaden door donkere persoonen bedreeven. Veelen meede, van de geenen, dien 't geluk
25. der vermaarthheit te beurt viel, hebben nooit, nocht eenighen hunner naakoomelingen, 't loon hunner verdiensten genooten: 't zy mits te vroegh een ooverlyden, oft by gebrek van volharden in de goede zaake, oft door ondankbaarheid oft onmaght van andren om alles be-
30. hoorlyk t' erkennen. Maar zelfs de stichters van de grootheit der Roomsche en andere heerschappyen hebben geen oft kleen deel aan de weelde der zelve gehadt, en hun bloedt vergooten voor naazaaten, die, gemakkelyk in zulk een' als geërfde mooghenheit vallende, naaulyx yet
35. anders daaraf eyghenden, dan 't misbruyk en den oorlof om alle bedenkbare dertelheeden, moedtwil en wulpsheit te pleeghen. Welke ooverlaadt en zeedeschennis dat onder ons nemmer plaats grype, voortaan de Godlyke voorzienigheyt wel vuurighlyk te bidden staat.

(Uit: *Nederlandsche historïen.*)

P. C. HOOFT.

- a. Ontleed in zinnen en zinsdeelen: *Onder andere bysterheeden enz. . . . vermeldt hebben* (reg. 1—7).
- b. Ontleed taalkundig *niet, vreemders, dat, het, luyden* (reg. 3); *anderen* (reg. 7); *zich* (reg. 10); *laat* (reg. 11); *zulx* (reg. 14); *des, te* (reg. 17); *mits* (reg. 27); *dat* (reg. 37).
- c. *Mits* is thans voegwoord (onderschikkend of nevenschikkend?) — Wat zou het oorspronkelijk geweest zijn? Hoe kon het dan het andere worden?
- d. Verklaar het getal en de wijze van *plaats grype* (reg. 38).

- e. *Ende kan ik* enz. (reg. 21): Welk verband is er tusschen dezen zin en den voorgaanden?
 Waarop heeft *der zelve* (reg. 32) betrekking?
 Wat is de *Roomsche heerschappy* (reg. 31) en hoe komen die *stichters* hier te pas?
't Misbruyk (reg. 35): waarvan?
 Het *loon* hunner *verdiensten* (reg. 26): Hoe kan dat?
- f. Verklaar, zoo mogelijk uit hunne etymologie, de beteekenis van:
uiterst, *elders*, *inzonderheid*, *doorluchtig*, *behoorlijk*, *erkennen*, *oorlof*, *overdaad*.
- g. *Bysterheeden* (reg. 1): Toon het verband in beteekenis aan met ons *bijster*, *verbijsteren*.
Van eerlyken doene (reg. 4): Komt *eerlijk* nog wél met deze beteekenis voor?
Beleggen (reg. 10): Heeft dit woord nu nog denzelfden zin? Komt het voorvoegsel *be-* wel meer in beteekenis overeen met *aan* en *over*?
Spillen (reg. 22): Verklaar deze beteekenis in verband met de tegenwoordige.
Mits (reg. 27): evenzoo.
Beloop (reg. 1), *in handen vallen* (reg. 3): Worden deze thans nog op dezelfde wijze gebruikt?
- h. Geef eene verklaring van de volgende figuren en beeldspraak:
onze arbeydt (reg. 2),
het luste luyden van eerlyken doene met hun hoofd te speelen (reg. 5),
de Néerlanders zyn zachtgangers in den aart (reg. 8 en 9),
aan zyn gedult, eyndtlyk te berste getreeden, is geen houden meer oft heelen (reg. 12 en 13),
het streeft door vlam en door spietsen (reg. 15),
de gebooghe moedt enz. . . . . *voor de scheenen springt* (reg. 16 en 17),

doorluchtighe daaden, door donkere personen bedreeven
(let ook op de rhetorische figuur, die hierin schuilt!).

- i. Breng het fragment in hedendaagsch Nederlandsch over.
- k. Met welk doel maakt schrijver of spreker, bewust of onbewust, gebruik van figuurlijke taal?
Zoudt gij uit deze twee fragmenten uit de Nederlandsche historiën eenigszins kunnen opmaken, of Hooft onbewust of opzettelijk gebruik maakt van figuren en beelden? Welken eisch zoudt gij ten opzichte hiervan stellen aan den historischen stijl?
- l. Waarvoor moet men zich bij 't aanwenden van beeldspraak vooral wachten?
- m. Wat is eene Metonymia? — Waarop berust zij?
Welke begrippen worden (in hoofdzaak) bij de metonymia met elkander verwisseld? — Geef van elk een voorbeeld.
Toon aan, dat de Synecdoche eigenlijk niet anders is dan eene bijzondere soort van metonymia.
In welke verhoudingen kan bij dezen troop het eigenlijke tot het oneigenlijke staan? — Geef ook hiervan voorbeelden.
Kunt gij ook duidelijk maken, dat de Antonomasia tot deze groep behoort?
- n. „De Metaphora is eene verkorte vergelijking”, leert ons de stijlleer en terecht. Leg eens uit, hoe deze uitdrukking opgevat moet worden, wat er nl. aan de volledige vergelijking ontbreken moet om eene metaphora te zijn. Helder uwe verklaring met voorbeelden op.
Geef in goede zinnen voorbeelden van substantievische, van adjectievische en van verbale metaphora's.
In welke verhouding staat de Allegorie tot de metaphora?

Kunt gij een voorbeeld van allegorie geven?

Wanneer wordt de metaphora of de allegorie eene Prosopopœia of Personificatie?

- o. Is de Apostrophe een op zich zelf staande troop, of gaat zij met eenen anderen gepaard? — (Vergelijk N°. 3!)
- p. Hebben de beelden van deze beide groepen dezelfde kracht, of zijn die van de eene misschien aanschouwelijker, spreken zij wellicht meer tot de verbeelding en zijn daardoor poëtischer dan die der andere?
Op welke wijze is elk der genoemde tropen bevorderlijk aan het doel, dat gij hierboven hebt omschreven?
- q. In welk opzicht verschilt het epitheton ornans, dat ook tot de tropen gerekend wordt, van de andere, en in welk opzicht komt het er mee overeen?

N°. 39.

ONGESTADIGHEIT.

Dat Geest heett in den mensch vindt ongemack in 't rusten,
Rust in 't veranderen, lust in de nieuwheit.

Dry dagen zijn de maet van ons' gestadigheid:

't Schijnt ons de Maen-loop leidt, of (sal ick 't naerder
[raecken])

5. 't Schijnt ons het Maen-licht terght, en ons versnipperet laken
Met sijn verscheppingen gelyck verscheppen doet.
Nu prijst sy 'Kap en Rock, nu looft hy Broeck en Hoed:
Besoeckt eens beide weer, eer thien-mael Hoed of Rocken,
Eer thien-mael Kap of Broeck des avonds uyt-getrocken,
10. Des morgens aen-gepast, sijn' meester hebb' gedeckt,
Begeckt my ewelick, soo hyse niet begeckt,
Soo syse niet verfoeyt, en beid' u liegen heeten,
Dat emmer haer vernuft die lengde met die breedten,

Die ploy, die pluys ¹⁾, die planck ²⁾, dat snoer, die sné,
(die snebb'

15. Dien tuyt ³⁾, dien tip, dien top voor fraey verkoren hebb'.
Dus, hadden wy te deel dien onverdienden segen
Des wreveligen Volcks, dien brood en quackel-regen
De lasterige lip tot swijgen brengen most;
Waer 't onse wollen-draed het slijten niet en kost,
20. Waer 't onse webben oock in dry-mael vijfthien jaeren
Altijd nieu, altijd oud, en beide noyt en waeren,
Wy smoorden onder 't pack van stadigheits ellend,
Wy stickten in 't verlangh van veertigh jaeren end,
Den hemel liep gevaer van averechts beklagen;
25. Dat daer genade was, waer hier den hals vol plagen.
Dan, danck hebb' Scheer en Verw, verslijtens taeve stond
Vergolden wy te minst met menig' schoonen vond
Van Schilderyen-vreughd, van snipperen, van kerven,
Tot op den laetsten draed; want decksel-loos te sterven
30. Is op geen' thiende mijl genaeckelick verlet
Bij 't lekker kittelen van nieuwigheits verzet.

(Uit: *Kostelick Mal.*)

C. HUYGENS.

- a. Ontleed reg. 11—15 in zinnen en zinsdeelen.
- b. Ontleed taalkundig: *Dat* (reg. 1), *u* (reg. 12), *dien* (reg. 17), *jaren* (reg. 23), *den* (reg. 24), *dat*, *als* (reg. 25).
- c. Verklaar de vormen *hebbe* (reg. 10 en 15) en *waer* (reg. 25).
- d. *U liegen heeten* (reg. 12): In welke gevallen staat in het Nederlandsch de infinitief zonder *te*?
- e. *Haer* (reg. 13): Wat maakt gij uit het gebruik van dezen vorm op?
- f. Verklaar, zoo mogelijk uit hunne etymologie, de beteekenis van *gestadigheid*, *verscheppen*, *averechts*, *verzet* (reg. 31).
- g. Welke beteekenis hebben hier: *ongemack* (reg. 1), *terghen* (reg. 5), *vergelden* (reg. 27)?

1) *Pluys*: pluuche. 2) *Planck*: „misschien het stijve keurslijf”. 3) *Tuyt*: vlecht.

Wie zijn *beide* (reg. 8)?

Heeft het eerste *begekken* (reg. 11) geheel denzelfden zin als het tweede?

Geef eene verklaring van reg. 21.

Wat bedoelt Huygens met *daer* en *hier* (reg. 25)?

Wat is *schilderyen-vreughd* (reg. 28)?

De constructie van de laatste zinsnede is: *want decksel-loos te sterven is* (een) *verlet*, (dat) *op geen' thiende-mijl genaeckelick* (is) *bij* enz.: Zeg nu, wat de dichter bedoelt.

h. Geef synoniemen van: *gestadigheid* en *wrevelig*.

Is er verschil tusschen *loven* en *prijzen*?

i. Verklaar en benoem de beeldspraak in:

Brood en quackel-regen moest de lasterige lip tot swijgen brengen (reg. 17 en 18),

Onse wollen-draed en kost het slijten niet (reg. 19),
reg. 22 en reg. 31.

k. Wat is alliteratie? Welk effect heeft zij?

Wijis de voorbeelden daarvan in bovenstaande verzen aan.

Komen er ook woordspelingen in voor?

Ook toespelingen?

l. Breng het fragment in hedendaagsch Nederlandsch over.

N°. 40.

BATAVA TEMPE,

't Voor-Hout van 's Gravenhage.

't Sonnen-rad begint te stooten

Tegens Noorder kreeften beck,

En die kromme krawel-pooten

Slepen 't naer den Leeuwen-neck.

5. Daer mé gaen de daeghjens krimpen,

Die men langer hoopt als heit:

Hey! wat 's al de Werelds glimpen

Min als tegenwoordigheid!

10. Daer mé ydelen uw' scha'uwen,
 Haeghs-Voorhoutsche Joffrou-rack;
 Daer mé gaet uw' groente graeuwen,
 Monick-tuyntje ¹⁾, Blader-dack;
 Daer mé naeckt uw jaerigh sterven,
 Linde-toppen, weeldrigh hout,
15. En dat nootelick verderven,
 Als ghy weder groenen soudt.
- Sterven? neen, noch sult ghy leven,
 't Zy de Somer blaectt of swicht.
 't Leven sal u niet begeven,
 20. Isser leven in mijn Dicht.
 Koude mach ons oogh berooven
 Van uw soete lommer-loov,
 Maer ons' oore te verdooven
 Sluyt ick buyten Jaeren roov.
25. Als uw' tacken sullen duycken
 Onder 't vlockigh Winter-meel,
 En uw' bladerloose struycken
 Proncken met den blooten steel,
 Dan sal noch uw bloessem bloeyen,
30. (Lustigh, Vrijsters een en acht,
 Helpt mijn stramme Rijm aen 't vloeyen!)
 In den Hagenaeers gedacht.
- Dan sal noch een grijse Dutter
 Met de schenen voor de vlam,
 35. Met de tanden in de butter,
 In den beuling, in de ham,
 In de Nieuwe-jaersche weggen,

---

¹⁾ *Monick-tuyntje*: plantsoen, oorspronkelijk voor de monniken van het klooster aldaar aangelegd. De *kloosterkerk* is er nog.

40. t'Mijner eeren spreken: „Maer,
Maer, hoe kent die Vryer seggen,
't Gaet al offet Seumer waer!”

C. HUYGENS.

- a. Ontleed het 3e couplet in zinnen en zinsdeelen.
- b. Ontleed taalkundig: 't (reg. 4), *langer* (reg. 6), *kreeften* (reg. 2) en *jaeren* (reg. 24), *al* (reg. 40).
Hoe zijn vele oneigenlijk samengestelde substantieven ontstaan?
Hoe onderscheidt gij ze van de eigenlijke samenstellingen?
- c. Hoe verklaart gij *zoudt* (reg. 16), *den* (reg. 32), *eeren* (reg. 38), *kent* (reg. 39)?
- d. Behooren *zult* (reg. 17) en *mag* (reg. 21) naar de beteekenis tot dezelfde soort van werkwoorden?
- e. Verklaar, zoo mogelijk uit hunne etymologie, de beteekenis van:
joffrou (reg. 10), *jaerigh* (reg. 13), *nootelick* (reg. 15), *verderven* (reg. 15).
- f. *IJdelen* (reg. 9), *groenen* (reg. 16): Hoe worden werkwoorden van andere woorden afgeleid?
- g. Welke beteekenis hebben hier: *tegenwoordigheid* (reg. 8), *groente* (reg. 11), *Vrijsters* (reg. 30. — Noem ze eens op!)
Waarom wordt het Voorhout door Huygens *Joffrouw-rack* genoemd (Denk aan *Langerak*, *Gouderak*, *Damrak*!)?
Hoe komt de dichter aan den naam *Batava Tempe*?
- h. Verklaar en benoem de beeldspraak in:
1°. de vier eerste verzen,
2°. vers 25 en 26,
3°. *proncken* (reg. 28), en
4°. vers 31.
- i. Geef den gedachtengang van den dichter met uw eigen woorden weer.
- k. Welke van deze coupletten vindt gij het schoonst. Geef

de gronden voor uw oordeel op. (Let vooral op het ongezochte in de beeldspraak en de tegenstellingen, op de welluidendheid, op de veelheid van gedachten in een kort bestek e. d.!)

N°. 41.

OP DE „NAELDE” VAN HOFWYCK.

(*Huygens tot de denkbeeldige bezoekers.*)

- Hier staen wy vander aerd gestegen in de Locht.
 Lett, vrienden, die met my tot deser hooghd geklommen,
 Van boven neder siet, hoe is 't er toe gekomen?
 Waer zijn wy door geschroeft? Langhs steile trappen heen,
5. Door engd' en ongemack, met suchten en gesteen.
 Dat heeft het klimmen in; daer moet hy staet op maken,
 Die van beneden op aen 't uytsien meent te raken,
 Aen 't aensien eigentlick: den traegen beurt het niet,
 Die met den arm in 't kruys staet opwaerts aen en siet.
10. Daer staet wat sweetens toe, en woelen hoort by wenschen,
 En by gewill geweld. Maer daer by zijn wy menschen,
 En kunnen niet als gaen; het vliegen is quaet spel
 En met den hals betaelt. Dat weet de Schipper wel:
 Die besight hand en voet, sijn menschelick vertrouwen,
15. En klautert in de Marsch by takels en by touwen.
 By trappen zijn wy hier geklautert, en dat's recht:
 Wel hem, die sijn bedrijf by trappen op verrecht,
 By soete trappen, by niet all te wijde schreden,
 En staeckt, als in de Marsch, sijn steigeren met roden
20. Niet aen de Vlagge-spill, daer 't hoofd draeyt, eer men
 ('t weet,
 En daer niet yeder een sijn' moeyte wel besteedt.
 Half wegen is soo veil, dat, konden wy 't bezeffen,
 Wy souden 't eens soo lief als 't Papegaeyken treffen

Ten einde van de Stengh 1): 'k beroep my op de pijn
25. Van die van all te hoogh te laegh gevallen zijn.

(Uit: *Hofwyck*.)

C. HUYGENS.

a. Ontleed reg. 22—25 in zinnen en zinsdeelen.

b. *Het vliegen is quaet spel, en met den hals betaelt* (reg. 12—13): Is de hedendaagsche grammatica met dezen zinsbouw tevreden?

Wat verstaat gij onder zinssamentrekking?

Hoe onderscheidt gij eenen samengetrokken zin van eenen zin met veelvoudige zinsdeelen? — Zou deze vraag langs grammatischen weg op te lossen zijn?

Welke soort van zinnen kunnen samengetrokken worden?— Vergelijk ook den volgenden zin uit BILDERDIJKS *Ziekte der Geleerden*: *Onze arm omvangt haar pas, of houdt den dood besloten!*

Wanneer is zinssamentrekking geoorloofd?

Wat is het verschil tusschen samengetrokken, elliptische, beknopte en onvolledige zinnen?

c. Ontleed taalkundig: *dat* (reg. 6); *van, beneden, op* (reg. 7); *tragen, het* (reg. 8); *zweetens* (reg. 10); *die* (reg. 14); *wel, hem* (reg. 17).

Verklaar den vorm *half wegen* (reg. 22).

d. *Neder siet* (reg. 3): Welke regels kent gij voor de overeenstemming van onderwerp en werkwoord?

e. *Bij* (reg. 15): Welke beteekenissen heeft het voorz. *bij*?

f. *Gewill, geweld*: Welke beteekenis heeft het praefix *ge-*?

g. Verklaar, zoo mogelijk uit hunne etymologie, de beteekenis van de volgende woorden:

menschelijk (reg. 14), *steigeren* (reg. 19), *besteden*.

---

1) Op de zoogenaamde Naald, een soort torentje op een bergje, stond eene stang met eenen houten papegaai er boven op, die den boogschutters tot mikpunt diende.

- h. Op welken grond bezigt H. de uitdrukking *geschroeft* (reg. 4)?
 Wat wordt er met *aen 't aensien* (reg. 8) bedoeld?
 Welke beteekenis heeft *met den arm in 't kruys* (reg. 9)?
- i. Behoort *soet* bijv. in *soete trappen* tot de edele of tot de minder edele beelden? — Waarom?
- k. Geef het fragment in hedendaagsch proza weer.
- l. Behandel de synoniemen:
beseffen, begrijpen, vatten, bevatten en inzien.
- m. In welke opzichten zijn beschrijvende en didactische poezie aan elkander verwant; in welke opzichten verschillen zij van elkander? (Zijn het hoofdsoorten? — Is hun karakter episch of lyrisch? — Is er gang in, of is rust een hoofdkenmerk? — Wat is beider doel?)
 Zijn *Kostelick Mal*, *'t Voorhout* en *Hofwyck* zuiver didactische of zuiver beschrijvende gedichten?
- n. Wat maakt behalve het ouderwetsche de gedichten van HUYGENS zoo moeilijk te begrijpen en zoo vermoeiend voor den lezer?

N°. 42.

WANBESTUUR.

- Hier schort het. Overdaet stopt d'ooren voor de reden,
 En kromt des vromen recht, deelt ampten uit om loon,
 En stiert den vyant 't geen op halsstraf is verboôn,
 Luickt 't oogh voor sluickerye, en onderkruipt de pachten,
5. Besteelt het lant aen waer, aen sloopstuigh en aen vrachten,
 Neemt giften voor octroy, of maekt den geltzack t'zoek,
 En eischt men rekeningh, men mist den zack en 't boeck.
 Hoewel het menschlijck is, dat zulcke zaecken beuren,
 't Heeft dickmael oock zijn reên. Dick raeckt' er mee te
 (veuren,
10. Die verr' ten achtren was. Kort om, dit 's onze plaegh:

- 't Is: drijft den ezel voort; gemeentenezel draegh;
 Het lant heeft meel gebreck, dus brengh den zack ten molen.
 Het drijven is ons ampt, het pack is u bevolen.
 Vernoecht u datghe zijt een vryghevochten beest;
15. Is 't naer het lichaem niet, zoo is het naer den geest.
 Tot 's lichaems lasten heeft de hemel u beschoren.
 Dit past u bet dan ons: ghy zijt een slaef geboren.
 Best doet ghy 't willighlijck van zelve dan doordwangh.
 Dus raect het slaefsche dier, al hijghende, op den gangh,
20. En zweet, en zucht, en kucht. De beenen hem begeven,
 Hy valt op beide knien, als bat hy: laetme leven,
 En gigaeght heesch en schor; de drijvers stock is doof,
 En tout des ezels huid, en zwetst vast van 't geloof.
 Hoe kan een Kristen hart dees tiranny verkroppen!
25. Ick raes van onghedult. En zijn 'er dan geen stroppen
 Voor geldt te krijghen, dat men 't quaet niet af en schaft?
 En dat lantsdievery tot noch blijft onghestraft?
 Of is'er niet één beul in 't gantsche lant te vinden?
 Men vont'er eer wel drie, toen bittre beulsghezinden . . .
30. En vraeght men, wat ick zegh? Dat zegh ick, en 't is waer:
 Zijn twee noch niet genoegh, zoo neem'er twalef paer.
 Dus klaeght de galghe, die langh ledig heeft staen prijcken;
 Die langh geen kraeien 't oogh van groote dievelijcken
 Uitpicken zagh, en fel van raven wert begraeut,
35. Die heen en weer om aes uitvloeghen heel benaeut.

(Uit: *Roskam.*)

J. VAN DEN VONDEL.

- a. Ontleed de vier laatste verzen in zinnen en zinsdeelen.
 Vergelijk de zoogenaamde bepaling van gesteldheid met de bijstelling en ook met het naamw. gezegde.
 Welke rededeelen kunnen als bep. van gesteldheid dienst doen, welke als bijstelling en welke als naamw. gez.?
 Ontleed ook reg. 12.

- b. Ontleed taalkundig: *te*, *zoek* (reg. 6); *al* (reg. 19); *wat*, *dat* (reg. 30).
- c. *Des vromen*: Geef een overzicht over de sterke en zwakke verbuiging der substantieven.
- d. *Om loon* (reg. 2): Welke beteekenissen heeft het voorzetsel *om*?
- e. *Bet*, *best* (reg. 17 en 18): Maak bij deze woorden taalkundige opmerkingen. — In welke betekenis is hier *best* gebezigd?
- f. Verklaar, zoo mogelijk uit hunne etymologie, de betekenis van de volgende woorden:
onderkruipen, *verkroppen*, *beulsgезинд*, *dikmaal*.
 Is er etymologisch overeenstemming in betekenis tusschen *dikmaal* en *dikwerf*? (Denk aan *keer*, *wervelen*!)
 Welke woorden staan etymologisch in verband met den stam van *luiken*?
- g. Wat is de betekenis van *vroom* (reg. 2), *touwen* (reg. 23). — Is dit woord hier niet tevens eigenaardig om *des ezels huid*?), *vast* (reg. 23), *onghedult* (reg. 25) en van *fel* (reg. 34)?
- h. Verklaar de tegenstelling: *hoewel* enz. (reg. 8).
 In welk verband staat *en zwetst vast van 't geloof* (reg. 23) tot het vorige?
- i. Verklaar de beeldspraak in: *Overdaet stopt d'ooren* enz. (reg. 1).
 Wie is de *ezel*? Wie zijn *drijver*?
 Hoe heet de figuur *bittre beulsgезинден*?
 Wat verstaat gij onder eene allegorie, en wat onder ironie en sarcasme?—Wijs ze in bovenstaande regels aan.
 Komen er ook pleonasmen in voor?
 Verklaar de toespelingen.
- k. Breng het fragment in hedendaagsch proza over.
- l. Vondel noemt het geheele gedicht (dat gij zeker wel lezen zult!) „*Roskam*” en aan het slot zegt hij: „*'k Heb*

. . . . een kneppel onder een hoop hoenderen gesmeten".
 Zoowel de „roskam" als de „kneppel" zijn hier woorden
 van beteekenis. Leg dat eens uit.

- m. Wat zijn de kenmerkende eigenschappen van de satire
 (hekeldicht)? (Tot welke hoofdsoort behoort zij? —
 Wat is haar doel? — Hoe kan zij dat bereiken? — Ver-
 gelijkt gij VONDELS *Rommelpot van 't hanekot* met zijnen
Roskam, dan ziet gij, dat de hekeldichter op verschillende
 wijzen kan te werk gaan. Omschrijf die en zeg, langs welken
 weg hij naar uwe meening, het best tot zijn doel geraakt.)

N°. 43.

KOMMERYN.

(*Bij hare terugkomst in Leeuwendael.*)

- Ter goeder ure toont de klaare morgenstrael,
 Een veurbo van de zon, my 't oude Leeuwendael,
 Het vleck van mijn geboorte, en zijn beplante wallen,
 Waer langs de versche beeck zachtzinnigh komt gevallen,
 5. De zandige oevers schaeft, en Zuidt- en Noortzy deelt,
 Terwijl een morgenlucht in 't boomloof ruischt en speelt.
 Hier rijst de Leeuwenbrugh, en ginder breit de linden,
 Waer onder my ter sluick mijn vryer wist te vinden,
 Zijn bevende armen uit, en is alreede krom
 10. En gemelijck, als ick, van hoogen ouderdom.
 Aen deze zijde plagh de koe van room te zwellen,
 Aen d'andre 't weeligh ooft, en pruimen, en moerellen.
 Ick zie de lantkappel des Veegodts in 't verschiet,
 En 't schamel dack des Godts, gedeckt met mosch en riet,
 15. Daer 't volck om zegen bidt. Ick zie ons boerehuizen,
 En hoore, zoo my dunckt, van veer de baren bruizen.
 Ter goeder ure broght ick 't hier al steenende aen,
 In 't kriecken van den dagh, op 't kraejen van den haen,
 Die vast den huisman weckt, en duizent nachtegalen,

20. Gewoon hun' wilden zangk te leeren aen de dalen.
 O goede vader, Pan, ghy zegenaer van 't vee,
 Mijn komst mishage u niet, in mijn geboorteste,
 Den zeilsteen van mijn hart, zoo krachtelijk bewogen.
 Heeft Vredegunt my hier in deze streeck getogen,
25. Zoo stierme voort te recht met dezen krommen stock,
 Waer op ick leun en steun; verdelgh den bittren wrock,
 En wortel van 't krackeel, indien het noch blijf duuren,
 En legh een' bant van vrede om zulleke nageburen.

(Uit: *De Leeuwendalers.*)

J. VAN DEN VONDEL.

- a. Ontleed de zes eerste verzen in zinnen.
 Hoe zijn reg. 11 en 12 samengetrokken?
- b. Ontleed taalkundig: *waar* (reg. 4); *terwijl* (reg. 6); *zoo*,
mij (reg. 16); *nachtegalen* (reg. 19).
- c. *Ter goeder ure*: Wat merkt gij naar aanleiding van dezen
 vorm op omtrent de adjectiefdeclinatie?
- d. *Plagh*: Maak hierbij uwe opmerkingen.
 Tot welke klasse behooren *bewogen* (reg. 23) en *getogen*
 (reg. 24)?
 Verklaar den vorm *blijf* (reg. 27).
- e. Hoe zijn de volgende woorden gevormd:
terwijl, *verschiet*, *schamel*, *nachtegaal*, *krachtelijk*, *nageburen*?
- f. Verklaar de beteekenis van de volgende woorden en
 uitdrukkingen in bovenstaande regels:
de versche beeck, *zachtzinnig*, *gevallen* (reg. 4);
een morgenlucht (reg. 6);
gemelijck (reg. 10);
vast, *huisman* (reg. 19);
wilde zangk (reg. 20);
- g. Wie is *Pan*?
- h. Benoem en verklaar de volgende tropen en figuren:
de klaere morgenstrael, *een veurbo van de zon*, *toont enz.*
 (reg. 1 en 2),

*een morgenlucht ruischt en speelt in 't boomloof (reg. 6),
de linden breit zijn bevende armen uit (reg. 7 en 9),
Aen deze zijde plagh de koe van room te zwellen (reg. 11),
't schamel dack des Godts (reg. 14),
't kriecken van den dagh, 't kraejen van den haen (reg. 18),
nachtegalen leeren hun zangk aen de dalen (reg. 20),
Den zeilsteen van mijn hart (reg. 23),
verdelgh den bittren wrock (reg. 26),
leggh een' bant van vrede om zulcke nageburen (reg. 28).*

i. Breng het fragment in hedendaagsch proza over.

k. „*Lantspel*” heeft de Dichter zijn stuk genoemd. Welken anderen naam kent gij daarvoor?

Waardoor onderscheidt zich het herdersspel in hoofdzaak van andere tooneelstukken? (De handelende personen, — de plaats, — de hartstochten, — de wijze van denken en spreken!)

Komt dit bij Vondel alles zoo precies uit?

Wie zijn de hoofdpersonen? — Geef eene karakterschets. Is er handeling en gang in het stuk? — Toon dit door een beknopt overzicht aan.

Gij weet zeker wel, dat *De Leeuwendalers* een gelegenheidsstuk is? — Voor welke gelegenheid moest het dienen?

N°. 44.

DE ZEETRIOMF DER VRIJE NEDERLANDEN. ¹⁾

Nu den hemel lof geschoncken!

Nu eens rustigh omgedroncken,

En met 's lants triomftrompet

Eenen hooghden toon gezet

5. Op de neérslaegh van dees plaeghe
Gantsch Europe, uit nieu Kartaghe,
Toeghezworen, in 't bestaen

¹⁾ Nl. de vierdaagsche zeeslag, 11—14 Juni 1666.!

- Van den gantschen oceaan,
 Waer zijn zeekasteelen drijven,
 10. Trots een zeewet voor te schrijven,
 Als een zeegodt, wiens gezagh
 Alle volcken overmagh.
 Noit beschaduw'd' Xerxes 't water,
 Noch Antoon en Kleopater
 15. Met zoo stout een' overmoedt,
 Droncken van geluck en spoet,
 Als 't geweld van Groot-Brittanje
 Elck braveerde op 's rijcks kampanje,
 Toen helt Monck, en Askuë
 20. Quamen bruizen over zee,
 Daer de vloot der Vrije Landen
 Ankerde op de Vlaemsche stranden.
 Maer zij hadden op dat spoor
 Geenen droncken Bacchus voor,
 25. Licht gewapent voor dien schreier
 Met den grooten berckemeier,
 En Silenus, die noch nat
 Avrechts op den ezel zat;
 Neen bylo, zy vonden gasten.
 30. Mars, die vlieghende op de masten,
 Met de witte koninghsvlagh
 Tot een schrick van 't Britsch gezagh,
 Neër quam stijghen, toen hun rompen
 't Hooft met stoppen en met pompen
 35. Bovenhielden, en half doot
 d'Amiraclen van de vloot
 Zaghen by den hals gegreepen.
 Robbrechts ¹⁾ hulp met nieuwe schepen
 Stuitede geen verbaesde vlught,

---

¹⁾ Ruprecht (Robert), zoon van Frederik V van de Pfalz en van Elizabeth van Engeland. Karel I had hem den titel van *Hertog van Cumberland* geschonken.

40. Na vier etmael, daer de lucht
Zwart hing van salpeterwolcken,
Als of d'afgront, uit zijn kolcken
Opghedondert, dol van spijt
Weckte één' nieuwen reuzestrijt.
45. TROMP schijnt scheutvry, en verandert,
Moedigh op den leeuwestandert,
Zevenmael van kiel op kiel.
Toen de noot hem overviel,
Quam helt RUITER aengheschooten,
50. Streven door de donderklooten,
Als een salamander, fier,
Onghezenght in 't oorloghsvier,
Onder blixems van kortouwen,
Met een ongheschockt betrouwen.
55. Driewerf dondrenze op het meer
Door Brittanje heene en weer
Met grofzwanghre schutghevaerten,
Tot met inghekrompe staerten
Alle waterhonden vlugh
60. Na de vierde mael, den rugh
Biedende, zich zeewaert deilen,
En met uitghezette zeilen
Heenedruipen, zonder moedt,
Door een zee van Engelsch bloet.
65. Askuë, nu langh verlaeten,
Brengh op 't hof der Vrije Staeten
Zelf de tijdingh uit den slagh:
En de witte koninghsvlagh
Wort in 't hofghewelf gehanghen.
70. TROMP, met volle vreught ontvanghen,
Tught hoe Stuarts Waterroos
Zonck in 't water voor altoos.

J. VAN DEN VONDEL.

- a. Wijs duidelijk het verband der zinnen en zinsdeelen aan in reg. 2—12.

Wat voor zinsdeelen zijn:

van geluck en spoet (reg. 16), *bij den hals gegreepen* (reg. 37) en *op den leeuwstandert* (reg. 46)? — Waarom?

- b. Ontleed taalkundig: *lof* (reg. 1), *Oceaan* (reg. 8), *trots* (reg. 10), *daer* (reg. 21), *half* en *doot* (reg. 35).

- c. *Zijn* (reg. 9): Waarop heeft dit woord betrekking? — En *ze* (reg. 55)?

- d. *Vier etmael*: Wanneer blijven substantieven in het meervoud onveranderd?

- e. *Neêr quam stijghen* (reg. 33), *quam aengheschooten* (reg. 49): In welke gevallen komt de infinitief zonder *te* voor?

- f. *Van* (reg. 8): Welke beteekenis kan het voorz. *van* hebben en welke heeft het hier?

Zeg hetzelfde van *tot* (reg. 32).

- g. Verklaar, zoo mogelijk etymologisch, de beteekenis van: *gezagh* (reg. 11), *overmoghén* (reg. 12), *berckemeier* (reg. 26), *grofzwangher* (reg. 57), *altoos* (reg. 72).

Is er verschil in beteekenis van het bijw. in *overmagh* (reg. 12), *overmoedt* (reg. 15) en *overviel* (reg. 48)?

Vergelijk ook dergelijke afleidingen met het oog op den klemtoon (bijv. *overmoghén* en *overmacht*, *overvallen* en *overval*).

- h. *Rustigh* (reg. 2): Kunt gij dit woord in deze beteekenis in verband brengen met: *(toe)rusten*, *(uit)rusting* e. d.? Hoe heeten woorden als *rustig* in deze en *rustig* in de andere beteekenis? — Noem meer voorbeelden.

- i. *Betrouwen* (reg. 54): Welke beteekenis heeft het praefix *be-*?

- k. *Deilen* (reg. 61): Geef de spelregels voor de scherpe en zachte *e* en *ee*.

- l. *Bestaen* (reg. 7): Welke beteekenissen kan dit woord hebben?

Geef daarvan voorbeelden in zinnen.

Omschrijf de beteekenis van de volgende woorden en uitdrukkingen :

beschaduwen (reg. 13), *op dat spoor* (reg. 23), *gasten* (reg. 29), *verbaesde vlucht* (reg. 39), *moedigh* (reg. 46), *den rugh bieden* (reg. 60).

m. Wat wordt door den dichter *Nieu Karthage* genoemd en waarom (reg. 6)?

Geef eene verklaring van de uitdrukking: *'s rijcks kampanje* (reg. 18).

Wie is *Bachus* en waarom *droncken B*?

Voor dien schreier (reg. 25): voor welken schreeuwer?

Wie is *Silenus*? — Waarom wordt hem het praedicaat *nat* toegekend? — Is dit ook eene figuur? — En wat bedoelt reg. 28?

Wie is *Mars*?

Van welken *afgront (de)* (reg. 42) spreekt de dichter? — En waarom van *een' nieuwen reuzestrijt* (reg. 44)?

Wat zijn *kortouwen*? — En *blixems van k*?

Zou Vondel met opzet het woord *waterhonden* (reg. 59) gebruikt hebben? — En *heenedruipen*? — Kunt gij dit laatste woord ook wat nader verklaren?

Wat zou *Stuarts waterroos* zijn?

n. In den aanhef heet het:

Nu den hemel lof geschoncken!

Nu eens rustigh omgedroncken.

Dit zijn twee verschillende dingen, die wel samen kunnen gaan, maar het niet altijd doen. Welk van deze beide verzen geeft den toon aan voor dezen *zegegang*? — Is het van begin tot eind *een hooghe toon*?

Kent gij meer *Zegezangen* van Vondel?

Tot welke soort poëzie zoudt gij deze gedichten brengen?

o. Geef dezen zang in hedendaagsch proza weer.

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS, TE GRONINGEN.

- J. D. BAKKER, De kleine taalgids, 4 stukjes . . . à f 0,25
 JOH. BERGHUIS, Het Opstel voor de Volksschool . . . - 0,50
*Bibliotheek van Nederlandsche Letterkunde. Dicht- en
 prozawerken der voornaamste schrijvers van de 17e—19^e
 eeuw, uitgegeven en van een inleiding en aanteeke-
 ningen voorzien door T. TERWEY.*

INHOUD:

- I. *Vondel's Jephtha*. . . . . - 0,50
 II. *Vondel's Gijsbrecht van Aemstel*. . . . . - 0,50
 III. Haarlem en Alkmaar. Episoden uit *Hooft's Neder-
 landsche historiën* . . . . . - 0,50
- A. M. BOGAERTS en M. J. KOENEN, Practische Taal-
 studie. — I: Woorden en uitdrukkingen der Neder-
 landsche Taal . . . . . 8ste druk - 1,25
- A. M. BOGAERTS en M. J. KOENEN, Practische Taal-
 studie. — II: Taal en Taalstudie . . . . . 5de druk - 1,25
- A. M. BOGAERTS en M. J. KOENEN, Practische Taal-
 studie. — III: Taalgebruik en Woordverklaring. 6de druk - 1,25
- J. BROUWER, Het Zinsverband . . . . . - 0,60
- B. VAN BRUGGEN, Stijloefeningen . . . . . - 0,75
- H. W. DIJKEN, Woorden en zinnen, 7 stukjes . . . à - 0,07⁵
- J. DOUWES, De kleine Wekker, 3 stukjes . . . 3de druk à 0,20
- J. DOUWES, Dr. J. W. A. RENSSSEN en J. VAN DER VEEN,
 Verstandig schrijven. Oefeningen voor de hoogste klasse
 der Volksschool . . . . . - 0,25
- J. DOUWES, Dr. J. W. A. RENSSSEN en J. VAN DER VEEN,
 De kleine Wekker. Stijloefeningen voor de Volksschool.
 3 stukjes . . . . . 3de druk à - 0,20

- C. F. VAN DUYL, De eerste trap van het Taalonderwijs.
 A. Taaloefeningen. Vier stukjes . . . *5ste druk à f* 0,25
- C. F. VAN DUYL, Oefeningen in 't zuiver schrijven van
 't Nederlandsch (Eerste trap v. h. Taalonderwijs, Vijfde
 stukje) . . . . . *5de druk* - 0,50
- C. F. VAN DUYL, De eerste trap van het Taalonderwijs.
 B. Stijloefeningen. Vier stukjes . . . *2de druk à* - 0,25
- J. L. PH. DUIJSER, Nederlandsche Taaloefeningen voor
 inrichtingen van middelbaar onderwijs en Normaalscholen . . . . . - 0,25
- J. L. PH. DUIJSER, Theoretisch-practische handleiding bij
 het onderwijs in de Nederl. taal. 1e Cursus. *3de druk* - 0,50
- J. L. PH. DUIJSER, Theoretisch-practische handleiding bij
 het onderwijs in de Nederl. taal. 2e Cursus. *2de druk* - 0,50
- J. L. PH. DUIJSER, Theoretisch-practische handleiding bij
 het onderwijs in de Nederl. taal. 3e Cursus. *2de druk* - 0,50
- J. L. PH. DUIJSER en G. A. C. VAN GOOR, Letterkundig
 leesboek. I. Bloemlezing uit de werken van de voor-
 naamste schrijvers der 17 en 18e eeuw. . . *2de druk* - 1,25
- J. L. PH. DUIJSER en G. A. C. VAN GOOR, Letterkundig
 leesboek. II. Bloemlezing uit de werken van voorname
 schrijvers der 19e eeuw . . . . . - 1,25
- J. G. FREDERIKS, Oefeningen in het schrijven der Ned. taal - 0,90
- I. VAN GELDEREN, Ned. taal in de lagere school. 1e st. - 0,20
- I. VAN GELDEREN, Ned. taal in de lag. school. 2e en 3e st. à - 0,25
- I. VAN GELDEREN, Ned. taal in de lagere school. 4e st. - 0,30
- I. VAN GELDEREN, De Candidaat-Hoofdonderwijzer . . . - 0,60
- J. HEERINGA GZ.N., Nederlandsche stijl . . . . . - 0,75
- Dr. W. L. VAN HELTEN, Kleine Nederlandsche Spraak-
 kunst . . . . . *5de druk* - 1,90
- Dr. W. L. VAN HELTEN, Nederlandsche Spraakkunst,
 ten behoeve van onderwijzers, I, II . . . . . - 3,75
- Dr. W. L. VAN HELTEN, Vondel's taal. Grammatica van
 het Nederlandsch der zeventiende eeuw . . . . . - 3,75

Dr. W. L. VAN HELTEN, Vaderlandsche Taalstudie in Nederland	f 0,60
Dr. W. L. VAN HELTEN, Middelnederlandsche versbouw .	- 1,90
Dr. W. L. VAN HELTEN, Middelnederlandsche Spraakkunst .	7,50
Dr. A. DE JAGER, Taal- en Letteroefeningen	- 1,00
M. J. KOENEN, Eerste aanschouwelijk taalonderwijs, Voor- looper van het Nieuwe Taalboek. Gehoor-, Spreek-, Lees- en Schrijfoefeningen voor de laagste klasse der volksschool	3de druk - 0,25
M. J. KOENEN, Het Nieuwe Taalboek. Taal-, Stijl- en Dicteeroefeningen voor de verschillende klassen der volksschool. 4 stukjes	10de druk à - 0,20
M. J. KOENEN, Het Nieuwe Taalboek. Taal-, Stijl- en Dicteer-oefeningen voor voortgezet lager onderwijs en de eerste klassen van normaallessen. Vijfde en zesde stukje	6de druk à - 0,50
M. J. KOENEN, Een kleine Sleutel. Toelichtingen bij 't gebruik van Practische Taalstudie I, woorden en uitdrukkingen der Nederlandsche taal, ten dienste van eigen studie en van klassikaal onderwijs	- 0,25
M. J. KOENEN, Beknopte Handleiding ten gebruike bij de Steloefeningen in vijf leerkringen	- 0,50
M. J. KOENEN, Denken en Schrijven. Steloefeningen in vijf leerkringen voor de verschillende klassen der Volksschool. 1 ^e stukje	2de druk - 0,20
M. J. KOENEN, Denken en Schrijven. 2 ^e stukje	2de druk - 0,20
M. J. KOENEN, Denken en Schrijven. 3 ^e stukje	2de druk - 0,20
M. J. KOENEN, Denken en Schrijven. 4 ^e stukje	2de druk - 0,25
M. J. KOENEN, Denken en Schrijven. 5 ^e stukje	2de druk - 0,25
M. J. KOENEN, Zakwoordenboek der Nederlandsche Taal, in linnen	5de druk - 0,25
M. J. KOENEN, De practijk der Spraakkunst in Lessen en Oefeningen. Een boek voor eerstbeginnende Kweek- lingen	- 1,00

M. J. KOENEN, Practische Stijlleer in Lessen en Oefeningen. Een boek voor Kweekelingen en Onderwijzers	<i>f</i> 1,00
M. J. KOENEN, Korte lessen der Nederlandsche Spraakkunst met opgaven en oefeningen	- 0,60
M. J. KOENEN, Proefsteen voor 't examen. Een boek voor candidaat-onderwijzers	- 0,60
M. J. KOENEN, Kleine Nederlandsche Spraakkunst. Een boekje voor de hoogste klasse der Volksschool	- 0,50
M. J. KOENEN, Ter herhaling. Vragen over de Neder- landsche Spraakkunst. Een repetitieboekje voor candi- daat-onderwijzers	- 0,90
M. J. KOENEN, Oefenschool der Spraakkunst.	- 0,75
M. J. KOENEN, De hoofdzaken der Nederlandsche Spraak- kunst.	- 0,35
Dr. J. C. MATTHES, Regels voor de geslachten en de spelling	<i>4de druk</i> - 0,60
Mr. H. E. MOLTZER, Richting in de Taalkunde.	- 0,50
Mr. H. E. MOLTZER, Historische beoefening der Neder- landsche taal	- 0,40
A. W. STELLWAGEN, De levende Taal. Een boek voor Gymnasia, Hoogere burgerscholen en jonge onderwij- zers	<i>4de druk</i> - 1,50
T. TERWEY, Nederlandsche Spraakkunst. Ten behoeve van inrichtingen van middelbaar onderwijs en tot opleiding van onderwijzers	<i>8ste druk</i> - 1,25
T. TERWEY, Beginselen der Nederl. Spraakkunst <i>2de druk</i>	- 1,00
T. TERWEY, Korte Nederlandsche Spraakkunst <i>6de druk</i>	- 0,60
T. TERWEY, Oefeningen bij de Korte Nederlandsche Spraakunst	<i>5de druk</i> - 0,60
G. TIEMERSMA, Taaloefeningen	<i>2de druk</i> - 0,30
J. E. K. VAN WIJNEN, Stijloefeningen en zinsontleding, 2 stukjes	<i>à</i> - 0,30

